

EKO-GEO Michał Smuszkiewicz

Adres biura: 36-110 Majdan Królewski, ul. Strażacka 6

tel.: +48 699 712 046

email: info@ekogeo.com.pl

**PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO DO
PROJEKTU PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA POWITU PARCZEWSKIEGO
NA LATA 2026 – 2029
z perspektywą do 2033 roku**

*Główni autorzy opracowania:
„EKO-GEO” Michał Smuszkiewicz
z zespołem*

Lublin 2025 r.

SPIS TREŚCI

1	WPROWADZENIE.....	3
1.1	CEL, ZAWARTOŚĆ OPRACOWANIA	4
1.2	METODY ZASTOSOWANE PRZY SPORZĄDZANIU PROGNOZY.....	6
2	METODY ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROGRAMU ORAZ CZĘSTOTLIWOŚCI JEJ PRZEPROWADZANIA.....	7
3	OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU	8
4	CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBŁU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM.....	13
5	ISTNIEJĄCY STAN ŚRODOWISKA.....	20
5.2	ZAGROŻENIE HAŁASEM	21
5.3	POLA ELEKTROMAGNETYCZNE.....	22
5.4	GOSPODAROWANIE WODAMI	22
5.4.1	Stan wód powierzchniowych.....	22
5.4.2	Stan wód podziemnych.....	32
5.5	GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA.....	34
5.6	ZASOBY GEOLOGICZNE	35
5.7	GLEBY	36
5.8	GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW.....	39
5.9	ZASOBY PRZYRODNICZE.....	42
5.10	ZAGROŻENIE POWAŻNYMI AWARIAMI	95
5.11	ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU I NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIE ŚRODOWISKA.....	96
6	ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA OCENIANEGO DOKUMENTU.....	98
7	POTENCJALNE ZMIANY STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI POŚ 101	
8	ANALIZA I OCENA ZNACZĄCYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO	103
9	ANALIZA I OCENA WPŁYWU USTALEŃ PROJEKTU POŚ NA POSZCZEGÓLNE KOMPONENTY ŚRODOWISKA	113
9.1	WPŁYW NA BIORÓŻNORODNOŚĆ	114
9.2	WPŁYW NA OBSZARY CHRONIONE	115
9.3	WPŁYW NA ROŚLINY	118
9.4	WPŁYW NA ZWIERZĘTA	119
9.5	WPŁYW NA LUDZI	121
9.6	WPŁYW NA WODY	123
9.7	WPŁYW NA POWIETRZE	125
9.8	WPŁYW NA POWIERZCHNIĘ ZIEMI	128
9.9	WPŁYW NA KRAJOBRAZ.....	129
9.10	WPŁYW NA KLIMAT.....	131
9.11	WPŁYW NA ZASOBY NATURALNE	131
9.12	WPŁYW NA ZABYTKI	132
9.13	WPŁYW NA DOBRA MATERIALNE.....	133
10	ŚRODKI ZAPOBIEGAJĄCE ORAZ OGRANICZAJĄCE PRAWDOPODOBNE NEGATYWNE ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I KRAJOBRAZ	133
11	MOŻLIWE TRANSGRANICZNE ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO.....	136
12	STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM	136
13	WYKAZ SKRÓTÓW	144
14	SPIS TABEL.....	145

1 Wprowadzenie

Niniejsza prognoza oddziaływania na środowisko została sporządzona na potrzeby postępowania prowadzonego w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Parczewskiego lata **2026-2029 z perspektywą do 2033.**

Prognoza oddziaływania na środowisko jest elementem postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, prowadzonego obligatoryjnie równolegle do procedury opracowania dokumentów strategicznych z zakresu ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju. Obowiązek przeprowadzenia postępowania wynika z przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2024, poz. 1112.). Sporządzanie Prognozy oddziaływania na środowisko skutków realizacji planów i programów jest obowiązkiem wynikającym z przepisów Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE w sprawie ocen oddziaływania na środowisko niektórych planów lub programów.

Obowiązek sporządzenia prognozy oddziaływania na środowisko projektu POŚ wynika z zapisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2024, poz.112). Zgodnie z art. 46 ust. 3 ww. ustawy *projekty polityk, strategii, planów lub programów innych niż wymienione w pkt 1 i 2, których realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszar Natura 2000 jeżeli nie są one bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynikają z tej ochrony* wymagają przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Z uwagi na położenie Powiatu w obrębie obszarów chronionych w sieci Natura 2000, oraz prawdopodobieństwo znaczącego negatywnego oddziaływania na przedmioty ochrony wymagane jest sporządzenie prognozy oddziaływania na środowisko przedmiotowego POŚ.

Konieczność sporządzenia oceny oddziaływania na środowisko wynika również z zapisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r, o ochronie przyrody (Dz. U. 2024 poz. 1478). Art.33 ust. 3 ww. ustawy brzmi: *Projekty polityk, strategii, planów i programów oraz zmian do takich dokumentów, a także planowane przedsięwzięcia, które mogą znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000, a które nie są bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub obszarów, o których mowa w ust. 2, lub nie wynikają z tej ochrony, wymagają przeprowadzenia odpowiedniej oceny oddziaływania na zasadach określonych w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.*

Prognoza oddziaływania na środowisko została sporządzona dla obszaru objętego Programem Ochrony Środowiska, obejmującego teren w granicach administracyjnych Powiatu Parczewskiego oraz jego bezpośrednie otoczenie, znajdujące się w zasięgu potencjalnych wzajemnych oddziaływań. Zakres terytorialny dokumentu determinuje konieczność przygotowania prognozy oddziaływania na środowisko dla POŚ.

W Prognozie uwzględniono zalecenia dotyczące zakresu i zawartości strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, przedstawione w pismach:

- Lubelskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Lublinie (pismo z dnia 20.08.2025 r., znak: DNS-NZ.7016.165.2025),
- Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie (pismo z dnia 25.08.2025 r., znak: WSTI.411.24.2025.AC).

Skany powyższych pism zamieszczono w załączniku na końcu niniejszego opracowania.

1.1 Cel, zawartość opracowania

Zgodnie z art. 51 ust. 2 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku, celem prognozy jest przeprowadzenie analizy i oceny stanu środowiska przyrodniczego, z uwzględnieniem istniejących problemów ochrony środowiska na obszarze objętym Programem. Prognoza obejmuje także ocenę przewidywanych znaczących oddziaływań realizacji Programu na środowisko, przedstawienie rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie bądź kompensację przyrodniczą negatywnych skutków – zarówno na obszary Natura 2000, jak i na pozostałe komponenty środowiska. Dokument uwzględnia również propozycje rozwiązań alternatywnych wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis zastosowanych metod oceny, w tym wskazanie ewentualnych trudności wynikających z ograniczeń technicznych lub braków we współczesnej wiedzy.

Podsumowując, zadaniem prognozy jest wskazanie rozwiązań najbardziej korzystnych dla środowiska na obszarze obowiązywania Programu Ochrony Środowiska poprzez identyfikację i ocenę potencjalnych oddziaływań ustaleń Programu na elementy biotyczne, abiotyczne oraz na zdrowie i jakość życia ludzi.

Szczegółowy zakres informacji wymaganych w prognozie został określony w art. 51 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko. Zgodnie z tym przepisem, prognoza oddziaływania na środowisko obejmuje:

- a. informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązanie z innymi dokumentami,
- b. informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,

c. propozycje dotyczące przewidywanych metod analiz skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,

d. informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,

e. streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym.

f. oświadczenie autora, a w przypadku gdy wykonawcą prognozy jest zespół autorów – kierującego tym zespołem, o spełnieniu wymagań, o których mowa w art. 74a ust. 2, stanowiące załącznik do prognozy,

g. datę sporządzenia prognozy, imię, nazwisko i podpis autora, a w przypadku gdy wykonawcą prognozy jest zespół autorów – imię, nazwisko i podpis kierującego tym zespołem oraz imiona, nazwiska i podpisy członków zespołu autorów;

Prognoza określa, analizuje i ocenia:

a. istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,

b. stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,

c. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,

d. cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,

e. przewidywane znaczące oddziaływanie, w tym oddziaływanie bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe, długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na:

- bioróżnorodność,
- obszary chronione,
- rośliny,
- zwierzęta,
- ludzi,
- wodę,
- powietrze,
- powierzchnię ziemi,
- krajobraz,
- klimat,
- zasoby naturalne,
- zabytki,

- dobra materialne,

z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.

W Prognozie również przedstawiono:

1. rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru,

2. biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru – rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

Zgodnie z art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko, informacje zawarte w prognozie powinny być opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości przedmiotowego dokumentu oraz etapu przyjęcia tego dokumentu w procesie opracowywania projektów dokumentów powiązanych z tym dokumentem.

1.2 Metody zastosowane przy sporządzaniu prognozy

Przy sporządzaniu prognozy zastosowano metody stacjonarno-analityczne. Dokument opracowano na podstawie dostępnych materiałów źródłowych, w tym dokumentów planistycznych, informacji publikowanych na stronach Ministerstwa Środowiska, danych dotyczących stanu środowiska na obszarze objętym POŚ i terenach sąsiednich oraz literatury fachowej.

W prognozie przyjęto zasadę oceny porównawczej, polegającej na zestawieniu przewidywanych zmian w środowisku z aktualnym stanem prawnym i rzeczywistym. Metodę tę zastosowano w odniesieniu do zagadnień, dla których dostępne były wiarygodne dane wyjściowe wynikające z monitoringu środowiska. Analiza koncentrowała się na ocenie wpływu planowanych celów i kierunków interwencji na środowisko, przy założeniu ich pełnej realizacji.

2 Metody analizy skutków realizacji postanowień Programu oraz częstotliwości jej przeprowadzania

Wdrażanie Programu będzie podlegało regularnej ocenie poprzez sporządzanie Raportu z realizacji Programu co dwa lata. W ramach tych raportów dokonywane będzie:

- określenie stopnia wykonania przedsięwzięć i działań,
- ocena stopnia realizacji przyjętych celów,
- identyfikacja ewentualnych rozbieżności pomiędzy założonymi celami i działaniami, a ich rzeczywistą realizacją,
- analiza przyczyn występowania tych rozbieżności.

Skuteczne wdrażanie rozwiązań przewidzianych w Programie Ochrony Środowiska wymaga systematycznego monitorowania oraz szybkiego reagowania w przypadku pojawienia się odchyleń między zakładanymi rezultatami a stanem faktycznym.

Podstawą właściwej oceny wdrażania założeń Programu Ochrony Środowiska oraz identyfikacji problemów związanych z osiąganiem zakładanych celów jest prawidłowo funkcjonujący system sprawozdawczości, oparty na zestawie jasno określonych wskaźników. System ten powinien zapewniać stałą kontrolę jakości zarządzania środowiskiem, obejmując zarówno planowane przedsięwzięcia inwestycyjne, jak i działania administracyjne, a także umożliwiać sprawne regulowanie działalności podmiotów oraz usprawniać proces wydawania decyzji, zezwoleń i egzekucji.

Program Ochrony Środowiska określa zasady oceny i monitorowania efektów jego realizacji. Dokument zawiera zestaw wskaźników ilościowych i jakościowych, które pozwalają na ocenę stopnia realizacji poszczególnych działań. Skuteczna ocena realizacji POŚ na podstawie wyznaczonych wskaźników wymaga dobrej współpracy wszystkich zaangażowanych instytucji. Zaproponowane w Programie wskaźniki monitorowania są właściwe i umożliwiają pełną ocenę zmian zachodzących w środowisku w wyniku realizacji zaplanowanych działań.

3 Ogólna charakterystyka projektowanego dokumentu

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Parczewskiego na lata 2026–2029 z perspektywą do 2033 roku został opracowany zgodnie z „Wytocznymi do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska” (Ministerstwo Środowiska, 2 września 2015 r.).

Zgodnie z Wytocznymi MŚ, Program posiada zwięzłą i przejrzystą strukturę, w możliwie szerokim zakresie opartą na układzie tabelarycznym poszczególnych zagadnień. Struktura dokumentu jest zgodna z zaleceniami i obejmuje następujące zasadnicze rozdziały:

- Streszczenie.
- Wstęp.
- Ocena stanu środowiska.
- Cele Programu Ochrony Środowiska, zadania oraz ich finansowanie.
- System realizacji Programu Ochrony Środowiska.

Ocenę stanu środowiska przeprowadzono pod kątem dziesięciu podstawowych obszarów przyszłej interwencji: (I) ochrona klimatu i jakości powietrza, (II) zagrożenia hałasem, (III) pola elektromagnetyczne, (IV) gospodarowanie wodami, (V) gospodarka wodno-ściekowa, (VI) zasoby geologiczne, (VII) gleby, (VIII) gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów, (IX) zasoby przyrodnicze, (X) zagrożenia poważnymi awariami; w ramach których będą realizowane zadania z zakresu ochrony środowiska. Uwzględniono również adaptacje do zmian klimatu i nadzwyczajne zagrożenia środowiska.

Ocena stanu środowiska obejmuje, dla każdego analizowanego obszaru, analizę SWOT oraz końcową ocenę zasadności realizacji kierunków działań wskazanych w Wytocznym, odniesioną do wyników diagnozy przeprowadzonej dla gmin powiatu.

W analogicznym układzie – obejmującym dziesięć kluczowych obszarów interwencji – przedstawiono cele Programu Ochrony Środowiska na lata 2026–2029 z perspektywą do 2033 roku. W każdym obszarze określono cel szczegółowy, a następnie wskazano główne kierunki działań oraz typy zadań, które będą realizowane na terenie Powiatu Parczewskiego.

W Programie ujęto również zestawienia finansowe wraz z harmonogramem realizacji zadań własnych organu odpowiedzialnego za opracowanie POŚ.

Rozdział dotyczący systemu realizacji Programu przedstawia zasady zarządzania wdrażaniem dokumentu, zasady współpracy z interesariuszami, sposób monitorowania efektów (wraz z wykazem wskaźników monitoringu) oraz informacje dotyczące częstotliwości sporządzania okresowych sprawozdań.

Główne cele POŚ przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 1 Główne cele i kierunki POŚ

Obszary przyszłej interwencji	Cele na lata 2026 – 2029 z perspektywą do 2033	Kierunki interwencji
OCHRONA KLIMATU i JAKOŚCI POWIETRZA	Zwiększenie efektywności energetycznej.	Termomodernizacja i modernizacja źródeł ciepła.
	Rozwój energetyki lokalnej.	Budowa farm PV, magazynów energii, biogazowni
	Rozwój niskoemisyjnej infrastruktury energetycznej na terenie powiatu.	Rozbudowa i modernizacja sieci gazowniczej oraz zwiększanie liczby odbiorców korzystających z bezpiecznych i czystych źródeł energii.
	Rozwój mobilności niskoemisyjnej.	Rozbudowa infrastruktury rowerowej.
	Ograniczenie emisji przemysłowych.	Monitoring oraz redukcja oddziaływania zakładów szczególnie uciążliwych poprzez modernizację technologii, wdrażanie najlepszych dostępnych technik (BAT) i skuteczne kontrole środowiskowe.
	Poprawa efektywności energetycznej.	Modernizacja oświetlenia ulicznego i obiektów publicznych poprzez wymianę opraw na energooszczędne technologie (LED).
	Zwiększenie dostępności terenów rekreacyjnych i przestrzeni przyjaznych mieszkańcom.	Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej.
	Osiągnięcie wymaganych standardów jakości powietrza.	Prowadzenie monitoringu powietrza.
ZAGROŻENIA HAŁASEM	Ograniczenie emisji hałasu.	Modernizacja dróg.
	Poprawa jakości klimatu akustycznego na terenie powiatu.	Wprowadzenie monitoringu hałasu na terenach zagrożonych hałasem komunikacyjnym.
	Ograniczenie oddziaływania hałasu przemysłowego i komunikacyjnego na środowisko.	Egzekwowanie przepisów dotyczących poziomów hałasu poprzez wydawanie decyzji, kontrole i działania naprawcze wobec podmiotów powodujących przekroczenia.
	Ograniczenie narażenia mieszkańców na ponadnormatywny hałas komunikacyjny poprzez stosowanie rozwiązań technicznych chroniących nową zabudowę mieszkaniową przed oddziaływaniem hałasu środowiskowego.	Wprowadzanie i egzekwowanie wymogów stosowania rozwiązań ograniczających przenikanie hałasu w nowej zabudowie mieszkaniowej na terenach narażonych na hałas komunikacyjny.

Obszary przyszłej interwencji	Cele na lata 2026 – 2029 z perspektywą do 2033	Kierunki interwencji
	Podniesienie poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie negatywnych skutków hałasu oraz kształtowanie postaw sprzyjających ograniczeniu emisji hałasu w środowisku.	Edukacja ekologiczna w zakresie hałasu (przyczyny, skutki zdrowotne i środowiskowe, możliwości ograniczania hałasu) oraz promowanie proekologicznych i prozdrowotnych postaw wśród mieszkańców.
POLE MAGNETYCZNE ELEKTRO	Minimalizacja oddziaływania PEM na zdrowie człowieka i środowisko.	Prowadzenie monitoringu stanu środowiska pod kątem PEM.
		Monitoring i ewidencjonowanie źródeł pól elektromagnetycznych oraz zapewnienie dotrzymania dopuszczalnych poziomów PEM na terenach chronionych.
GOSPODAROWANIE WODAMI (GW)	Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych.	Poprawa jakości wód i oszczędne zarządzanie zasobami wodnymi.
	Zrównoważone wykorzystanie zasobów wodnych w gospodarce.	Zwiększanie efektywności wodnej przedsiębiorstw i optymalizacja poboru wody w procesach produkcyjnych. Racjonalizacja poboru wód.
GOSPODARKA ŚCIEKOWA (GWS) WODNO-	Poprawa jakości wód i zwiększenie dostępu do infrastruktury.	Modernizacja oczyszczalni i SUW.
	Zwiększenie dostępności usług wodociągowych oraz zapewnienie stabilnego i bezpiecznego zaopatrzenia mieszkańców w wodę.	Rozbudowa, modernizacja i optymalizacja sieci wodociągowych, budowa nowych przyłączy oraz podnoszenie jakości technologicznej ujęć i stacji uzdatniania wody.
	Zwiększenie dostępu mieszkańców do systemu kanalizacji sanitarnej oraz poprawa standardów gospodarki ściekowej.	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury kanalizacyjnej oraz zwiększenie liczby mieszkań podłączonych do sieci kanalizacyjnej.
	Zrównoważone wykorzystanie zasobów wodnych na potrzeby mieszkańców i gospodarki.	Zwiększanie efektywności poboru wody, redukcja nadmiernego zużycia oraz poprawa szczelności i efektywności systemów wodociągowych.
ZASOBY GEOLOGICZNE (ZG)	Zrównoważone gospodarowanie złożami kopalin, ograniczanie presji związanej z	Prowadzenie racjonalnego wydobywania z koncesjonowanego złóż pod nadzorem OUG.

Obszary przyszłej interwencji	Cele na lata 2026 – 2029 z perspektywą do 2033	Kierunki interwencji
	eksploatacją kopaliny.	Rekultywacja terenów po zakończonym wydobyciu.
GLEBY	Racjonalne użytkowanie gruntów.	Podniesienie poziomu wiedzy rolników w zakresie ochrony i racjonalnego użytkowania gleb.
	Zmniejszenie powierzchni terenów zdegradowanych oraz przywrócenie im funkcji przyrodniczych, społecznych i gospodarczych.	Prowadzenie działań rekultywacyjnych, renaturalizacyjnych i inwestycyjnych mających na celu przywrócenie wartości użytkowych i ekologicznych gruntów zdegradowanych
GOSPODARKA ODPADAMI i ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW	Zwiększenie poziomu recyklingu.	Rozbudowa PSZOK na terenie powiatu.
	Stopniowa eliminacja wyrobów zawierających azbest z terenu Powiatu Parczewskiego oraz ograniczenie ryzyka zdrowotnego i środowiskowego związanego z jego oddziaływaniem.	Likwidacja azbestu.
	Ograniczenie ilości odpadów komunalnych wytwarzanych przez mieszkańców.	Promowanie działań zapobiegających powstawaniu odpadów oraz wspieranie inicjatyw zmniejszających ich ilość u źródła (edukacja, zmiana nawyków konsumenckich, ponowne użycie).
	Zapewnienie czystego, bezpiecznego i uporządkowanego środowiska publicznego.	Montaż i modernizacja koszy miejskich w przestrzeniach rekreacyjnych, komunikacyjnych oraz przy instytucjach publicznych, dostosowanych do potrzeb mieszkańców.
	Zwiększenie poziomu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych	Usprawnienie i rozwój systemu selektywnego zbierania odpadów oraz działania edukacyjne poprawiające jakość segregacji u źródła.
	Zwiększenie poziomu odzysku odpadów oraz ograniczenie ich składowania.	Wspieranie systemów segregacji i przetwarzania odpadów umożliwiających kierowanie większej ich ilości do procesów odzysku, zamiast unieszkodliwiania.
ZASOBY PRZYRODNICZE	Ochrona obszarów chronionych.	Obszary prawnie chronione.
	Zachowanie i ochrona różnorodności biologicznej oraz zasobów przyrodniczych.	Ochrona, utrzymanie i właściwe zagospodarowanie obszarów prawnie chronionych

Obszary przyszłej interwencji	Cele na lata 2026 – 2029 z perspektywą do 2033	Kierunki interwencji
		oraz wspieranie działań na rzecz zachowania ich wartości ekologicznych.
	Ochrona i rozwój ekosystemów leśnych jako kluczowego elementu różnorodności biologicznej.	Tworzenie korytarzy ekologicznych, renaturalizacja terenów leśnych oraz działania zwiększające spójność obszarów leśnych.
	Zapewnienie prawidłowego zarządzania lasami prywatnymi.	Wspieranie zrównoważonej gospodarki leśnej w lasach prywatnych
	Zapewnienie prawidłowego zarządzania lasami państwowymi	Wspieranie zrównoważonej gospodarki leśnej w lasach państwowych
	Wzmocnienie ochrony różnorodności biologicznej poprzez zachowanie obiektów o wyjątkowej wartości ekologicznej.	Ewidencjonowanie, zabezpieczanie i pielęgnacja pomników przyrody oraz tworzenie nowych form ochrony indywidualnej. Tworzenie zielonej infrastruktury.
ZAPOBIEGANIA POWAŻNYMI AWARIAMI	Wzmocnienie systemu bezpieczeństwa publicznego i ograniczenie ryzyka występowania awarii	Rozbudowa potencjału służb ratowniczych oraz systemów ostrzegania poprzez doposażenie OSP i instalację systemów alarmowania.
	Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych oraz minimalizacja ich skutków.	Liczba przypadków wystąpienia poważnych awarii.
EDUKACJA EKOLOGICZNA	Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu.	Realizacja działań edukacyjnych, warsztatów, kampanii i rozwój ścieżek edukacyjnych.

Źródło Opracowanie własne

4 Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym

Cele operacyjne określone w Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Parczewskiego na lata 2026–2029 z perspektywą do 2033 roku pozostają w pełnej zgodności z celami polityki ochrony środowiska obowiązującymi na poziomie Unii Europejskiej, a także z priorytetami wyznaczonymi w dokumentach krajowych, wojewódzkich i regionalnych. Uwzględniają one zarówno kierunki interwencji wynikające z europejskich regulacji i strategii środowiskowych, jak i zobowiązania krajowe oraz cele strategiczne województwa lubelskiego, zapewniając spójność działań planowanych na obszarze powiatu z nadrzędnymi ramami programowymi.

4.1. Dokumenty krajowe

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności - uchwała Nr 16 Rady Ministrów z dnia 5 lutego 2013 r. w sprawie przyjęcia Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności. Dokument określający cele i kierunki rozwoju Polski do 2030 roku, skupiający się na poprawie jakości życia Polaków poprzez rozwój w trzech głównych filarach: innowacyjności, spójności terytorialnej i efektywności państwa. Strategia zakłada konieczność połączenia modernizacji gospodarczej z cyfrową i społeczną, aby uniknąć peryferyzacji i osiągnąć skok cywilizacyjny.

Cel 5: „Stworzenie Polski Cyfrowej”:

Kierunek Interwencji:

1. Wspieranie inwestycji w infrastrukturę szerokopasmową w celu zapewnienia powszechnego, wysokiej jakości dostępu do Internetu.

Cel 7: „Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska”

Kierunek Interwencji:

1.Modernizacja infrastruktury i bezpieczeństwo energetyczne.

2. Modernizacja sieci elektroenergetycznych i ciepłowniczych.

3.Realizacja programu inteligentnych sieci w elektroenergetyce.

4. Zwiększenie poziomu ochrony środowiska .

5.Stworzenie warunków sprzyjających tworzeniu pozarolniczych miejsc pracy na wsi i zwiększaniu mobilności zawodowej na linii obszary wiejskie – miasta.

Cel 8: „Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych”:

Kierunek Interwencji:

1.Rewitalizacja obszarów problemowych w miastach.

2. Wprowadzenie rozwiązań prawno-organizacyjnych stymulujących rozwój miast.
3. Zrównoważony wzrost produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego zapewniający bezpieczeństwo żywnościowe oraz stymulujący wzrost pozarolniczego zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich.
4. Stworzenie warunków sprzyjających tworzeniu pozarolniczych miejsc pracy na wsi i zwiększaniu mobilności zawodowej na linii obszary wiejskie – miasta.

Cel 9: „Zwiększenie dostępności terytorialnej Polski”:

Kierunek Interwencji:

1. Udrożnienie obszarów miejskich i metropolitarnych.

- Polityka ekologiczna państwa 2030- Uchwała nr 67 Rady Ministrów z dnia 16 lipca 2019 r. w sprawie przyjęcia „Polityki ekologicznej państwa 2030 – strategii rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej”

Celem głównym Polityki Ekologicznej Państwa 2030 jest rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców, który odpowiada wprost celowi z obszaru „Środowisko” w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR). PEP2030 doprecyzowuje zapisy SOR i przedstawia praktyczne rozwiązania dla poszczególnych kierunków interwencji.

Ujęto je w trzech celach środowiskowych, dodatkowo wspieranych przez dwa cele horyzontalne:

- Cel szczegółowy I: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego;

Kierunki interwencji:

1. Zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód;
2. Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania;
3. Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb;
4. Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa biologicznego, jądrowego i ochrony radiologicznej.

- Cel szczegółowy II: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska;

Kierunki interwencji:

1. Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu;
2. Wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej;
3. Gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym;

4. Zarządzanie zasobami geologicznymi poprzez opracowanie i wdrożenie polityki surowcowej państwa;

5. Wspieranie wdrażania ekoinnowacji oraz upowszechnianie najlepszych dostępnych technik BAT.

- Cel szczegółowy III: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych;

Kierunki interwencji:

1. Przeciwdziałanie zmianom klimatu;

2. Adaptacja do zmian klimatu i zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych.

Kierunki interwencji:

- 2 cele horyzontalne:

(1) Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa.

Kierunki interwencji:

1. Edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji.

(2) Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska.

Kierunki interwencji:

1. Usprawnienie systemu kontroli i zarządzania ochroną środowiska oraz doskonalenie systemu finansowania.

- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030 - uchwała nr 193 Rady Ministrów z dnia 17 października 2023 r. w sprawie przyjęcia aktualizacji "Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030"

Cel szczegółowy II. Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska

Kierunek interwencji:

II.3. Zrównoważona rewitalizacja wsi i małych miast

II.4. Zrównoważone gospodarowanie i ochrona zasobów środowiska,

II.5. Adaptacja do zmian klimatu i przeciwdziałanie tym zmianom.

- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku - uchwała nr 105 Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r. w sprawie przyjęcia "Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku"

Kierunek interwencji:

3: zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności

5: ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko

– **Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku)** (Uchwała Nr 6 Rady Ministrów z dnia 22 stycznia 2013 r.)

W SRT wskazano cele oraz kierunki rozwoju transportu w taki sposób, aby etapowo - do 2030 r. - możliwe było osiągnięcie celów założonych w Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju (DSRK) oraz Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju (SRK 2020). Transport stanowi bowiem jeden z najistotniejszych czynników wpływających na rozwój gospodarczy kraju, a dobrze rozwinięta infrastruktura transportowa wzmacnia spójność społeczną, ekonomiczną i przestrzenną kraju.

Główny cel SRT odnosi się zarówno do utworzenia zintegrowanego systemu transportowego przez inwestycje w infrastrukturę transportową, jak i wykreowania sprzyjających warunków dla sprawnego funkcjonowania rynków transportowych oraz rozwoju efektywnych systemów przewozowych.

Realizacja głównego celu transportowego w perspektywie 2020 r. i dalszej, wiąże się z realizacją pięciu celów szczegółowych, właściwych dla każdej z gałęzi transportu:

- stworzenie nowoczesnej i spójnej sieci infrastruktury transportowej,
- poprawę sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym,
- poprawę bezpieczeństwa użytkowników ruchu oraz przewożonych towarów,
- ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko,
- zbudowanie racjonalnego modelu finansowania inwestycji infrastrukturalnych.

– **Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030** (Uchwała Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r.),

Jest to najważniejszy dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie. KPZK 2030 kładzie szczególny nacisk na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, formułuje także zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią i zapewnieniu bezpieczeństwa, w tym powodziowego.

- **Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030** - został przyjęty przez Komitet do Spraw Europejskich na posiedzeniu w dniu 18 grudnia 2019 r. Jest to dokument strategiczny określający cele Polski w zakresie transformacji energetycznej, redukcji emisji gazów cieplarnianych i poprawy efektywności energetycznej. Główne założenia obejmują zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych do około 52% do 2030 roku, redukcję udziału węgla w produkcji energii elektrycznej oraz poprawę efektywności energetycznej o 23% w porównaniu

z prognozami na 2007 rok. Dokument uwzględnia również cel redukcji emisji gazów cieplarnianych o 53,9% względem poziomu z 1990 roku.

KPEiK przedstawia założenia i cele oraz polityki i działania na rzecz realizacji 5 wymiarów unii energetycznej tj.

1. bezpieczeństwa energetycznego,
2. wewnętrznego rynku energii,
3. efektywności energetycznej,
4. obniżenia emisyjności oraz
5. badań naukowych, innowacji i konkurencyjności.

Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030 wyznacza następujące cele klimatyczno-energetyczne na 2030 r.:

- 7% redukcji emisji gazów cieplarnianych w sektorach nieobjętych systemem ETS w porównaniu do poziomu w roku 2005,
- 21-23% udziału OZE w finalnym zużyciu energii brutto (cel 23% będzie możliwy do osiągnięcia w sytuacji przyznania Polsce dodatkowych środków unijnych, w tym przeznaczonych na sprawiedliwą transformację), uwzględniając:
 - 14% udziału OZE w transporcie, o roczny wzrost udziału OZE w ciepłownictwie i chłodnictwie
 - 1,1 pkt. proc. średniorocznie,
- wzrost efektywności energetycznej o 23% w porównaniu z prognozami PRIMES2007,
- redukcję do 56-60% udziału węgla w produkcji energii elektrycznej.

Cele realizacyjne wskazane w POŚ wpisują się w ww. omówione dokumenty.

Dokumenty strategiczne poziomu wojewódzkiego

- **Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku** - uchwała Nr XXIV/406/2021 z dnia 29 marca 2021 r. Sejmik Województwa Lubelskiego.

Cel 2- Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych

2.4. Ochrona walorów

Działania podejmowane w zakresie ochrony walorów naturalnych koncentrują się na zachowaniu wysokiej jakości komponentów środowiska oraz zasobów przyrodniczych. Obejmują one zarówno inwestycje ukierunkowane na ochronę środowiska, jak i inicjatywy służące podnoszeniu świadomości ekologicznej mieszkańców regionu. W kontekście zachowania wartości środowiska istotne jest również ograniczanie wykorzystania zasobów nieodnawialnych, co wymaga promowania rozwiązań sprzyjających zmianie miksu energetycznego oraz upowszechniania zasad gospodarki o obiegu zamkniętym.

- Program ochrony środowiska województwa lubelskiego 2030 – uchwała Nr LIII/759/2023 SEJMIKU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO z dnia 11 grudnia 2023 r. w sprawie uchwalenia.

Dokument powiatowy realizuje kierunki interwencji oraz cele strategiczne określone na poziomie regionalnym i stanowi ich rozwinięcie w skali lokalnej. Cele Programu Ochrony Środowiska Powiatu Parczewskiego są w pełni spójne z celami określonymi w Programie ochrony środowiska województwa lubelskiego 2030. Dokument powiatowy rozwija i uszczegóławia kierunki interwencji wskazane na poziomie regionalnym, odnosząc je do lokalnych uwarunkowań środowiskowych i potrzeb gmin tworzących powiat. Zarówno na poziomie województwa, jak i powiatu priorytetami pozostają: poprawa jakości powietrza, ochrona wód i gleb, zwiększenie retencji, rozwój gospodarki odpadami, ochrona bioróżnorodności oraz adaptacja do zmian klimatu. Program powiatowy wspiera także cele horyzontalne województwa, takie jak rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym, wzmacnianie odporności ekosystemów oraz podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców. W rezultacie Program Ochrony Środowiska Powiatu Parczewskiego stanowi integralną część systemu planowania środowiskowego na poziomie regionu i wpisuje się bezpośrednio w realizację celów strategicznych województwa lubelskiego do 2030 roku.

– Plan gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego 2028 – uchwała Nr X/142/2025 SEJMIKU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO z dnia 24 stycznia 2025 r.

Cele Programu Ochrony Środowiska Powiatu Parczewskiego są w pełni spójne z kierunkami działań określonymi w Planie gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego 2028. Dokument powiatowy rozwija regionalne cele dotyczące zwiększenia poziomów selektywnej zbiórki odpadów, ograniczenia ich powstawania oraz podnoszenia efektywności recyklingu, odnosząc je do realiów i potrzeb lokalnych gmin. Program powiatu przewiduje również modernizację i rozwój PSZOK-ów, eliminację dzikich wysypisk, kontynuację usuwania wyrobów zawierających azbest oraz działania edukacyjne wspierające prawidłową gospodarkę odpadami. Tym samym wprost realizuje priorytety wojewódzkie dotyczące poprawy systemu odbioru i przetwarzania odpadów, rozwoju infrastruktury odpadowej oraz zwiększenia świadomości ekologicznej mieszkańców. W efekcie stanowi integralny element wdrażania regionalnej polityki odpadowej na poziomie lokalnym.

- Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa lubelskiego - uchwała nr III /44 /2024 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 19 czerwca 2024 r.

Cele Programu Ochrony Środowiska Powiatu Parczewskiego pozostają w pełnej zgodności z Programem ochrony środowiska przed hałasem dla województwa lubelskiego. Dokument powiatowy uwzględnia kierunki działań określone na poziomie regionalnym, koncentrując się na ograniczaniu uciążliwości akustycznych oraz poprawie klimatu akustycznego na terenach

zurbanizowanych i wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych. POS przewiduje działania dotyczące monitorowania i identyfikacji źródeł hałasu, redukcji emisji hałasu komunikacyjnego poprzez modernizację infrastruktury drogowej, stosowanie cichych nawierzchni oraz rozwój zieleni izolacyjnej. Program obejmuje również działania edukacyjne oraz wspieranie rozwiązań sprzyjających zmniejszeniu ekspozycji mieszkańców na nadmierny hałas. Realizacja tych działań jest zgodna z priorytetami wojewódzkimi, zakładającymi ochronę zdrowia mieszkańców, ograniczenie hałasu w środowisku oraz poprawę jakości przestrzeni publicznych. W rezultacie Program Ochrony Środowiska Powiatu Parczewskiego stanowi lokalne narzędzie wdrażania celów regionalnej polityki antyhałasowej.

Zadania przedstawione w POŚ są spójne z założeniami ww. dokumentów.

Dokumenty strategiczne poziomu regionalnego

Przedstawione poniższej dokumenty strategiczne poziomu regionalnego warunkują skuteczną realizację Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Parczewskiego:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Parczew,
- Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gmin: Dębowa Kłoda, Jabłoń, Milanów, Parczew, Podedwórze, Siemień, Sosnowica,
- Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta i Gminy Parczew na lata 2010-2014 z perspektywą do roku 2032,
- Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Dębowa Kłoda na lata 2011-2032,
- Program usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Sosnowica w latach 2013 – 2032.

5 Istniejący stan środowiska

5.1 Ochrona klimatu i jakość powietrza

Celem uzyskania informacji o poziomach stężeń substancji zanieczyszczających powietrze co roku wykonywana jest ocena jakości powietrza. Zmiany stanu powietrza monitorowane są w ramach państwowego monitoringu środowiska, przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska. Od 2010 r. ocena jakości prowadzona jest w strefach. Powiat parczewski zaliczana jest do strefy lubelskiej.

Wynikowe klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń dla strefy lubelskiej, uzyskane w ocenie rocznej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia:

Ocena wykonana ze względu na ochronę zdrowia ludzi

Tabela 2 Klasyfikacja strefy lubelskiej wg kryterium ochrony zdrowia w ocenie za rok 2023- 2024

Rok	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru strefy lubelskiej											
	SO ₂	NO ₂	CO	C ₆ H ₆	O ₃ ¹⁾	PM10	Pb	AS	Cd	Ni	B(a)P	PM2,5 ²⁾
2023	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A1
2024	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	C	A1

Źródło: WIOŚ Lublin

1) Dla ozonu – poziom celu długoterminowego, strefy uzyskały klasę D2,

2) Dla pyłu zawieszonego PM2,5 – poziom dopuszczalny i faza, strefa uzyskała klasę A

Ocenę ze względu na ochronę roślin wykonano dla 3 zanieczyszczeń

Tabela 3 Klasyfikacja strefy lubelskiej wg kryterium ochrony roślin w latach 2023-2024

Rok	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru strefy lubelskiej		
	SO ₂	NO _x	O ₃ [*]
2023	A	A	A
2024	A	A	A

Źródło: WIOŚ Lublin

* Dla ozonu – poziom celu długoterminowego strefa lubelska uzyskała klasę D2

5.2 Zagrożenie hałasem

Na terenie Powiatu Parczewskiego klimat akustyczny kształtowany jest przede wszystkim przez hałas drogowy, a w mniejszym stopniu przez hałas kolejowy, lotniczy oraz przemysłowy. Największe uciążliwości akustyczne występują wzdłuż dróg wojewódzkich nr 815 i 814. Dodatkowo drogi nr 820, 819 i 813 generują zwiększony ruch w sezonie turystycznym, ponieważ stanowią główne trasy prowadzące w kierunku Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego, co również ma wpływ na lokalny klimat akustyczny.

Natężenie ruchu na wszystkich drogach powiatu można określić jako umiarkowane. Jedynie w Gminie Parczew i samym Parczewie w godzinach szczytu natężenie ruchu lekko wzrasta, nie powodując jednak blokowania ulic.

Natężenie ruchu na drogach znajdujących się na terenie Powiatu Parczewskiego można ogólnie określić jako umiarkowane. Jedynie w Gminie Parczew oraz w mieście Parczew w godzinach szczytu odnotowuje się nieznaczny wzrost liczby pojazdów, który jednak nie prowadzi do istotnych utrudnień ani blokowania ulic. Okresowe zwiększenie natężenia ruchu obserwuje się również w sezonie letnim, zwłaszcza na drogach prowadzących w kierunku Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego, co wiąże się z intensyfikacją ruchu turystycznego. Pomimo tych wahań, układ komunikacyjny funkcjonuje płynnie, a poziom hałasu pozostaje na ogół stabilny i nie przekracza typowych wartości dla powiatów o podobnym charakterze.

Uciążliwość związana z funkcjonowaniem lądowiska zlokalizowanego przy SP ZOZ w Parczewie jest niewielka. Start i lądowanie śmigłowca trwają około 2 minut, a natężenie operacji lotniczych zazwyczaj nie przekracza jednego lotu dziennie, co ogranicza wpływ hałasu na otoczenie.

Hałas przemysłowy stanowi jedynie marginalny element oddziałujący na środowisko akustyczne powiatu i ma charakter lokalny. Na terenie Powiatu Parczewskiego nie funkcjonują zakłady przemysłowe generujące hałas o poziomie mogącym powodować przekroczenia dopuszczalnych norm środowiskowych. Emisja hałasu związana z działalnością istniejących zakładów nie wykracza poza teren, do którego podmiot prowadzący działalność posiada tytuł prawny, dzięki czemu nie wpływa istotnie na klimat akustyczny w skali całego powiatu.

5.3 Pola elektromagnetyczne

Pola elektromagnetyczne stanowią naturalny element współczesnego środowiska technicznego, wynikający z funkcjonowania infrastruktury elektroenergetycznej oraz systemów łączności radiowej. Na terenie Powiatu Parczewskiego głównymi źródłami PEM są linie elektroenergetyczne wysokiego i średniego napięcia, stacje transformatorowe, stacje nadawcze oraz 27 stacji bazowych telefonii komórkowej zarejestrowanych w 2024 roku.

Oddziaływanie PEM w powiecie utrzymuje się na poziomie bezpiecznym dla zdrowia ludzi. Dotychczasowe pomiary, prowadzone przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, potwierdzają brak przekroczeń dopuszczalnych wartości określonych w przepisach prawa. Źródła PEM zlokalizowane są w sposób umożliwiający zachowanie wymaganych stref bezpieczeństwa, a ich funkcjonowanie nie generuje zagrożeń dla mieszkańców.

Infrastruktura elektroenergetyczna powiatu znajduje się w dobrym stanie technicznym i zapewnia stabilne zasilanie, wspierając rozwój gospodarczy i budownictwo.

Ochrona przed PEM opiera się na właściwym planowaniu przestrzennym, zachowaniu odpowiednich odległości od zabudowy oraz prawidłowym montażu urządzeń emitujących promieniowanie.

Podsumowując, klimat elektromagnetyczny Powiatu Parczewskiego należy uznać za stabilny i zgodny z obowiązującymi normami, a istniejące instalacje nie stwarzają istotnych zagrożeń dla zdrowia i środowiska.

5.4 Gospodarowanie wodami

5.4.1 Stan wód powierzchniowych

Stan wód powierzchniowych w Powiecie Parczewskim oceniany jest na podstawie II Aktualizacji Planu Gospodarowania Wodami na obszarze dorzecza Wisły, obowiązującej od 17 lutego 2023 r. W wyniku wprowadzonych zmian dorzecze Wisły podzielono na siedem regionów wodnych, a wszystkie jednolite części wód powierzchniowych (JCWP) powiatu znalazły się w regionie wodnym Bugu, zarządzanym przez RZGW w Lublinie. Zaktualizowany plan wprowadził nowe wykazy JCWP oraz skorygowane granice zlewni, typologię wód i warunki referencyjne.

Sieć hydrograficzna powiatu tworzy 15 JCWP rzecznych (w tym 11 naturalnych, 3 silnie zmienione i 1 sztuczna) oraz 4 JCWP jeziorne. Wszystkie zostały zakwalifikowane jako obszary wrażliwe na eutrofizację komunalną. Żadna z JCWP nie osiągnęła celów środowiskowych, a termin ich realizacji przesunięto na 2027 r.

Oceny stanu wód dokonano na podstawie monitoringu z lat 2019–2024. Wyniki wskazują na powszechny problem złego lub umiarkowanego stanu ekologicznego, determinowanego głównie przez elementy biologiczne, w tym ichtiofaunę oraz makrobezkręgowce bentosowe. Wśród JCWP rzecznych jedynie Żarnica osiągnęła dobry stan ekologiczny. Stan chemiczny większości JCWP oceniono jako poniżej dobrego, m.in. z powodu występowania difenyloeterów bromowanych, benzo(a)pirenu oraz rtęci. W przypadku JCWP jeziornych umiarkowany potencjał ekologiczny odnotowano w jeziorach Domaszne i Skomielno, natomiast jezioro Białe Sosnowickie oceniono jako w złym stanie.

Monitoring wykazał, że 9 JCWP rzecznych i 2 jeziorne są zagrożone eutrofizacją, podczas gdy 6 JCWP oraz jezioro Skomielno nie wykazują oznak tego zjawiska.

W zakresie zagrożeń naturalnych istotne są obszary ryzyka powodziowego, zidentyfikowane m.in. na terenach dolin Tyśmienicy, Piwonii i Kodenianki. Wyznaczono obszary zagrożenia powodzią o prawdopodobieństwie wystąpienia 1% (tzw. woda stuletnia), na których obowiązują ograniczenia dotyczące zabudowy i robót ziemnych.

Równocześnie powiat jest narażony na skutki suszy, której przeciwdziałaniu służy krajowy Plan przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS) na lata 2021–2027. Dokument wskazuje działania w zakresie zwiększania retencji, poprawy zarządzania zasobami wodnymi, edukacji oraz wspierania rozwiązań ograniczających skutki suszy.

Podsumowując, stan wód powierzchniowych w Powiecie Parczewskim wymaga podjęcia intensywnych działań naprawczych związanych z ograniczeniem eutrofizacji, poprawą jakości chemicznej oraz zwiększeniem odporności na zjawiska ekstremalne, takie jak susze i powodzie.

Tabela 4 Jednolite części wód występujące na terenie powiatu parczewskiego oraz ich stan zgodnie z II aPGW

Lp.	Nazwa JCWP	Kod JCWP	Status	Typ JCWP	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Zmiana JCWP w IV cyklu planistycznym Kod i nazwa JCWP w III cyklu planistycznym (2016-2021)
1	Kanał Wieprz-Krzna	RW200011267144289	SCW - sztuczna część wód	RzN - Rzeką nizinna	zły	zagrożona	zmieniona (scalone) RW2000026642813 (Kanał Wieprz-Krzna od Wieprza do dopł. z lasu przy Żulinkach); RW2000026642815 (Kanał Wieprz-Krzna od dopł. z lasu przy Żulinkach do wypływu Danówki ze zb. Żelizna) RW200002664289 (Kanał Wieprz-Krzna od wypływu Danówki ze zb. Żelizna do ujścia (EW. do Krzny Południowej))
2	Bobrowka	RW200010248149	NAT - naturalna część wód	PNp - Potok lub strumień nizinny piaszczysty	zły	zagrożona	bez zmian RW200017248149 (Bobrowka)
3	Ochożanka	RW2000102481529	NAT - naturalna część wód	PNp - Potok lub strumień nizinny piaszczysty	zły	zagrożona	bez zmian RW2000172481529 (Ochożanka)
4	Konotopa	RW200010248289	NAT - naturalna część wód	PNp - Potok lub strumień nizinny piaszczysty	zły	zagrożona	bez zmian RW200017248289 (Konotopa)
5	Piskornica	RW200010248329	NAT - naturalna część wód	PNp - Potok lub strumień nizinny piaszczysty	zły	zagrożona	bez zmian RW200017248329 (Piskornica)
6	Stara Piwonia	RW20001024849	SZCW - silnie zmieniona część wód	PNp - Potok lub strumień nizinny piaszczysty	zły	zagrożona	bez zmian RW20001724849 (Stara Piwonia)
7	Piwonia do Dopływu ze Stawu Hetman	RW200015248235	NAT - naturalna część wód	P_org - Potok lub struga w dolinie o dużym udziale torfowisk	zły	zagrożona	zmieniona (scalone) RW20000248236 (Dopływ ze Stawu Hetman) RW200023248235 (Piwonia od źródeł do dopł. ze stawu Hetman bez dopł. ze stawu Hetman z jez. Uściwierz, Bicz, Łukie)
8	Włodawka do Mietulki	RW2000152671436319	SZCW - silnie zmieniona część wód	P_org - Potok lub struga w dolinie o dużym udziale torfowisk	zły	zagrożona	zmieniona (wydłużona) RW20002326636329 (Włodawka od źródeł do Mietulki)
9	Piwonia od dopł. ze Stawu Hetman do ujścia	RW200011248299	NAT - naturalna część wód	RzN - Rzeką nizinna	zły	zagrożona	bez zmian RW200019248299 (Piwonia od dopł. ze Stawu Hetman do ujścia)
10	Hanka	RW20001526714389	NAT - naturalna część wód	P_org - Potok lub struga w dolinie o dużym udziale torfowisk	zły	zagrożona	zmieniona (scalone) RW2000232663889 (Romanówka); RW200023266389 (Hanna bez Romanówki)
11	Zielawa do Dopływu spod Niecielina	RW2000152671448193	SZCW - silnie zmieniona część wód	P_org - Potok lub struga w dolinie o dużym udziale torfowisk	zły	zagrożona	zmieniona (scalone) RW2000026648119 (Zielawa od źródeł do Krynicy) RW20002326648129 (Krynica) RW20002326648194 (Zielawa od Krynicy do dopł. spod Niecielina)
12	Zielawa od Dopływu spod Niecielina do ujścia	RW20001626714489	NAT - naturalna część wód	Rz_org - Rzeką w dolinie o dużym udziale torfowisk	zły	zagrożona	bez zmian RW200024266489 (Zielawa od dopł. spod Niecielina do ujścia)
13	Muława	RW200015267144849	NAT - naturalna część wód	P_org - Potok lub struga	zły	zagrożona	bez zmian

Lp.	Nazwa JCWP	Kod JCWP	Status	Typ JCWP	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Zmiana JCWP w IV cyklu planistycznym Kod i nazwa JCWP w III cyklu planistycznym (2016-2021)
				w dolinie o dużym udziale torfowisk			RW2000232664849 (Muława)
14	Żarnica	RW200015267144869	NAT - naturalna część wód	P_org - Potok lub struga w dolinie o dużym udziale torfowisk	zły	zagrożona	bez zmian RW2000232664869 (Żarnica)
15	Tyśmienica od Brzostówki do ujścia	RW2000162489	NAT - naturalna część wód	Rz_org - Rzeka w dolinie o dużym udziale torfowisk	zły	zagrożona	zmieniona (scalone) RW20002424819 (Tyśmienica od Brzostówki do Piwonii); RW20002424859 (Tyśmienica od Piwonii do Bystrzycy); RW2000242489 (Tyśmienica od Bystrzycy do ujścia)
16	Białe Sosnowickie	LW30710	SZCW - silnie zmieniona część wód	WSd_b - Jezioro na podłożu wapiennym, o dużej wartości współczynnika Schindlera, polimiktyczne	zły	zagrożona	bez zmian LW30710 (Białe Sosnowickie)
17	Domaszne	LW90036	SZCW - silnie zmieniona część wód	WSm_b - Jezioro na podłożu wapiennym, o małej wartości współczynnika Schindlera, polimiktyczne	zły	zagrożona	bez zmian LW90036 (Tomasznie)
18	Skomielno	LW90035	SZCW - silnie zmieniona część wód	WSd_b - Jezioro na podłożu wapiennym, o dużej wartości współczynnika Schindlera, polimiktyczne	brak danych	zagrożona	nowowyznaczona
19	Zagłębcze	LW30698	naturalna	WSm_a - jezioro na podłożu wapiennym, o małej wartości współczynnika Schindlera, stratyfikowane	zły	niezagrożona	bez zmian LW30698 (Zagłębcze)

Źródło: IIaPGW

Tabela 5 Jakość JCWP znajdujących się na terenie Powiatu Parczewskiego

Nazwa JCWP	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów hydromorfo-logicznych	Klasa elementów fizyko-chemicznych	Klasa elementów fizykochemicznych - specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne (3.6)	Stan / potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Ocena stanu wód	Ocena – eutrofizacja
Kanał Wieprz-Krzna RW200011267144289	4	>3	2	1	słaby potencjał ekologiczny	poniżej dobrego	zły	NIE
Bobrówka RW200010248149	4	3	>2	1	słaby stan ekologiczny	poniżej dobrego	zły	TAK
Ochożanka RW2000102481529	5	4	>2	1	zły stan ekologiczny	poniżej dobrego	zły	TAK
Konotopa RW200010248289	4	1	2	1	słaby stan ekologiczny	poniżej dobrego	zły	TAK
Piskornica RW200010248329	2	3	>2	1	umiarkowany stan ekologiczny	poniżej dobrego	zły	NIE
Stara Piwonia RW20001024849	3	>2	>2	1	umiarkowany potencjał ekologiczny	poniżej dobrego	zły	NIE
Piwonia do Dopływu ze Stawu Hetman RW200015248235	5	3	>2	1	zły stan ekologiczny	poniżej dobrego	zły	TAK
Włodawka do Mietulki RW2000152671436319	3	<=2	>2	2	umiarkowany potencjał ekologiczny	dobry	zły	TAK
Piwonia od dopł. ze Stawu Hetman do ujścia RW200011248299	3	3	2	1	umiarkowany stan ekologiczny	dobry	zły	TAK
Hanka RW20001526714389	4	4	>2	2	słaby stan ekologiczny	dobry	zły	TAK
Zielawa do Dopływu spod Niecielina RW2000152671448193	2	>3	>2	1	umiarkowany potencjał ekologiczny	poniżej dobrego	zły	NIE
Zielawa od Dopływu spod Niecielina do ujścia RW20001626714489	3	4	2	1	umiarkowany stan ekologiczny	poniżej dobrego	zły	NIE
Muława RW200015267144849	3	4	>2	2	umiarkowany stan ekologiczny	dobry	zły	TAK
Żarnica RW200015267144869	2	5	2		dobry stan ekologiczny	poniżej dobrego	zły	NIE
Tyśmienica od Brzostówki do ujścia RW2000162489	3	3	2	1	umiarkowany stan ekologiczny	poniżej dobrego	zły	TAK
Białe Sosnowickie LW30710	5	>1	>2	1	zły potencjał ekologiczny	poniżej dobrego	zły	TAK
Domaszne LW90036	3	>1	>2	1	umiarkowany potencjał ekologiczny	poniżej dobrego	zły	TAK
Skomielno LW90035	3	>1	<=2	1	umiarkowany potencjał ekologiczny	poniżej dobrego	zły	NIE
Zagłębcze LW30698	3	>1	>2	1	umiarkowany stan ekologiczny	poniżej dobrego	zły	TAK

Źródło: GIOŚ

Zagrożenie powodziami i podtopieniami

Wg danych przedstawionych na stronie ISOK KZGW wzdłuż dolin rzek: Tyśmienicy, Piwonii i Kodenianki występują obszary położone w zasięgu wody stuletniej (ryzyko wystąpienia powodzi wynosi 1%).

Ochronę przed powodzią realizuje się w szczególności przez:

1. kształtowanie zagospodarowania przestrzennego dolin rzecznych lub terenów zalewowych, w szczególności obszarów szczególnego zagrożenia powodzią,
2. racjonalne retencjonowanie wód oraz użytkowanie budowli przeciwpowodziowych, a także sterowanie przepływami wód,
3. zapewnienie funkcjonowania systemu wczesnego ostrzegania przed niebezpiecznymi zjawiskami zachodzącymi w atmosferze i hydrosferze oraz prognozowanie powodzi,
4. zachowanie, tworzenie i odtwarzanie systemów retencji wód,
5. budowę, przebudowę i utrzymywanie budowli przeciwpowodziowych,
6. prowadzenie akcji lodołamania,
7. prowadzenie polityki informacyjnej w zakresie ochrony przed powodzią oraz ograniczania jej skutków.

W celu zapewnienia ochrony ludności i mienia przed powodzią:

1. obszary szczególnego zagrożenia powodzią uwzględnia się, określając ustalenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa, strategii rozwoju województwa, strategii rozwoju gminy, strategii rozwoju ponadlokalnego, planu ogólnego gminy, miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, gminnego programu rewitalizacji, decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzji o warunkach zabudowy,
2. poziom zagrożenia powodziowego wynikający z wyznaczenia obszarów szczególnego zagrożenia powodzią uwzględnia się w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzjach o warunkach zabudowy, dotyczących nieruchomości w całości lub w części położonych na tych obszarach.

Projekty:

- planu ogólnego gminy,
- miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,
- gminnego programu rewitalizacji,
- decyzji o warunkach zabudowy,
- decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego,
- decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej

wymagają uzgodnienia z Wodami Polskimi w zakresie dotyczącym zabudowy i zagospodarowania terenu położonego na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią.

Na obszarze szczególnego zagrożenia powodziowego obowiązują przepisy ustawy Prawo Wodne, w tym art. 77, art. 389 oraz art. 390. Zgodnie z ustawą Prawo wodne na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią zakazuje się:

a) gromadzenia ścieków, nawozów naturalnych, środków chemicznych, a także innych substancji lub materiałów, które mogą zanieczyścić wody, oraz prowadzenia przetwarzania odpadów, w szczególności ich składowania,

b) lokalizowania nowych cmentarzy;

Powyższe zakazy nie obejmują wykorzystywania gruzu, mas ziemnych oraz skalnych przy wykonywaniu robót związanych z utrzymywaniem lub regulacją wód. Jeżeli nie spowoduje to zagrożenia dla jakości wód w przypadku wystąpienia powodzi, właściwy organ Wód Polskich może, w drodze decyzji, zwolnić od zakazu, określając warunki niezbędne dla ochrony jakości wód. Stroną postępowania w sprawie o wydanie decyzji, jest wnioskodawca, właściciel wód i właściciel wału przeciwpowodziowego, a w przypadku obszarów chronionych – także organ zarządzający danym obszarem.

Wyrażenie zgody na lokalizowanie na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią nowych cmentarzy Wody Polskie dokonują w drodze decyzji.

W przypadku:

– prowadzenia przez wody powierzchniowe płynące oraz przez wały przeciwpowodziowe obiektów mostowych, rurociągów, przewodów w rurociągach osłonowych lub przepustów,

– prowadzenia przez śródlądowe drogi wodne oraz przez wały przeciwpowodziowe napowietrznych linii energetycznych i telekomunikacyjnych

wymagane jest uzyskanie pozwolenia wodno prawnego.

Pozwolenie wodnoprawne jest wymagane również na:

1) lokalizowanie na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią:

a) nowych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,

b) nowych obiektów budowlanych;

2) gromadzenie na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią ścieków, środków chemicznych, a także innych materiałów, które mogą zanieczyścić wody, oraz prowadzenie na tych obszarach przetwarzania odpadów, w szczególności ich składowania, jeżeli wydano decyzję, o której mowa w art. 77 ust. 3.

2. W pozwoleniu wodnoprawnym, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 lit. b, określa się wymagania dla obiektów budowlanych lokalizowanych na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią.

3. Pozwolenie wodnoprawne na wprowadzanie do ziemi ścieków i wód innych niż wymienione w art. 76 ust. 1 pkt 1 może być udzielone, jeżeli wydano decyzję, o której mowa w art. 76 ust. 2.

4. Minister właściwy do spraw gospodarki wodnej, minister właściwy do spraw gospodarki morskiej oraz minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu oraz ministrem właściwym do spraw żeglugi śródlądowej określają, w drodze rozporządzenia, zakres wymagań, jakie dla obiektów budowlanych lokalizowanych na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią może określać pozwolenie wodnoprawne, kierując się koniecznością zapewnienia ochrony przed powodzią.

Zagrożenie suszą

Susza jest jednym z najpoważniejszych zjawisk naturalnych oddziałujących na środowisko, gospodarkę oraz życie mieszkańców Powiatu Parczewskiego. W przeciwieństwie do powodzi jej skutków nie można ograniczyć działaniami doraźnymi — konieczne są działania długofalowe i systemowe. Podstawowym krajowym dokumentem regulującym kwestie przeciwdziałania suszy jest Plan przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS) na lata 2021–2027.

Celem głównym PPSS jest minimalizowanie skutków suszy poprzez działania związane ze skutecznym zarządzaniem zasobami wodnymi, zwiększaniem retencji wodnej, edukacją społeczną oraz tworzeniem mechanizmów finansowania przedsięwzięć przeciwdziałających suszy. Dokument wskazuje m.in. możliwości zwiększenia dostępnych zasobów wodnych, modernizację urządzeń wodnych oraz rozwój naturalnych i sztucznych form retencji.

PPSS nie jest planem inwestycyjnym, lecz dokumentem strategicznym wskazującym katalog działań niezbędnych do ograniczenia skutków suszy, uzupełniającym inne plany i programy z zakresu gospodarki wodnej. Mimo braku natychmiastowych środków przeciwdziałania, właściwe wdrażanie działań wskazanych w PPSS może w dłuższej perspektywie znacząco ograniczyć negatywne skutki suszy w powiecie.

Zbiorniki wodne

Zasoby wód powierzchniowych omawianego obszaru uzupełniają zbiorniki wodne, stawy rybne, ciekі, kanały, naturalne rozlewiska i rowy melioracyjne. W poniższej tabeli przedstawiono zbiorniki wodne znajdujące się w gminach powiatu parczewskiego:

Tabela 6 Wykaz wód stojących na terenie Powiatu Parczewskiego

Gmina	Nazwa zbiornika wodnego	Rodzaj zbiornika wodnego	Funkcja	Powierzchnia (ha)
Dębowa Kłoda	Rumieniec Mały	staw	staw hodowlany	7,91
	Rumieniec Duży	staw	staw hodowlany	27,2
	Płonne Bagno	staw	staw hodowlany	26,7
	Wiklik	staw	staw hodowlany	37,4
	Jezioro Bialskie	jezioro	rekreacyjna	31,7
Jabłoń	Jezioro Święte	jezioro	rekreacyjna	b. d.
	Jabłoń	zbiornik retencyjny	rekreacyjna	3,9
	Gęś dz. nr ew. 1183/1	zbiornik retencyjny	retencja	0,0465
	Gęś dz. nr ew. nr 719/1	zbiornik retencyjny	retencja	0,3082
	Gęś dz. nr ew. 719/2	zbiornik retencyjny	retencja	0,4167
	Paszenki	zbiornik retencyjny	retencja	0,1393
Parczew	Relaks	zbiornik zaporowy	rekreacyjna	7,5
	Ochoża Mała	staw	staw hodowlany	18,50
	Ochoża Duża	staw	staw hodowlany	28,13
	Leśny	staw	staw hodowlany	1,75
	Podsosnami	staw	staw hodowlany	1,48
	Nowy	staw	staw hodowlany	3,40
	Grąd 1	staw	staw hodowlany	2,50
	Grąd 2	staw	staw hodowlany	2,20
	Łączki 1	staw	staw hodowlany	15,06
	Łączki 2	staw	staw hodowlany	9,98
	Łączki 2a	staw	staw hodowlany	2,56
	Łączki 3	staw	staw hodowlany	7,49
	Łączki 3a	staw	staw hodowlany	2,78
	Marysin	staw	staw hodowlany	4,21
	Długi	staw	staw hodowlany	15,77
	Magazyny i zimochowyy – sztuk 8	staw	staw hodowlany	0,93
	Przesadki	staw	staw hodowlany	3,00
	Kąty	staw	staw hodowlany	6,26
	Zbiornik Młyński	staw	staw hodowlany	3,5
	Staw I	staw	staw hodowlany	2,2
	Staw II	staw	staw hodowlany	1,8

Gmina	Nazwa zbiornika wodnego	Rodzaj zbiornika wodnego	Funkcja	Powierzchnia (ha)
	Rososz Duża	staw	staw hodowlany	6,2
	Staw VI	staw	staw hodowlany	1,0
	Staw VII	staw	staw hodowlany	2,5
	Rososz Mała	staw	staw hodowlany	4,2
	Jezioro Obradowskie	jezioro	rezerwat przyrody	12,1
	Jezioro Czarne Gościńskie	jezioro	projektowany użytek ekologiczny	11,6
Podedwórze	Podedwórze	zbiornik retencyjny	retencyjno- rekreacyjny	282
	Mosty	zbiornik sztuczny	retencyjno- rekreacyjny	391
Siemień	Izdebno	jezioro	staw hodowlany rekreacyjny - zarybiony	15,8
	Bobowisko	staw	staw hodowlany	40
	Siemień	staw	staw hodowlany	184
	Staw Górny	staw	staw hodowlany	159
	Wojtek	staw	staw hodowlany	39
	Wolański Staw	staw	staw hodowlany	20
	Dobosz	staw	staw hodowlany	83
	Ukrainki	staw	staw hodowlany	31,2
	Zbiornik	staw	staw hodowlany	12
Sosnowica	Kniaź	staw	staw hodowlany	6,5
	Syrena	staw	staw hodowlany	3,1
	Helena	staw	staw hodowlany	6,5
	Morskie Oko	staw	staw hodowlany	18,0
	Nowina	staw	staw hodowlany	b. d.
	Zagłoba Pierwszy	staw	staw hodowlany	b. d.
	Zagłoba Drugi	staw	staw hodowlany	b. d.
	Książę Józef	staw	staw hodowlany	3,0
	Kościuszko	staw	staw hodowlany	26,5
	Raławice	staw	staw hodowlany	21,5
	Białe Sosnowickie	jezioro	rekreacyjno- hodowlana	144,82
	Giewont	staw	staw hodowlany	27,8
	Olszyna Dolna	staw	staw hodowlany	5,6
	Olszyna Górna	staw	staw hodowlany	5,8
	Nosal	staw	staw hodowlany	9,7
	Czarne Sosnowickie	jezioro	rekreacyjna	39
	Nowy Staw	staw	staw hodowlany	1,7
	Stary Staw	staw	staw hodowlany	b. d.

Gmina	Nazwa zbiornika wodnego	Rodzaj zbiornika wodnego	Funkcja	Powierzchnia (ha)
	Podkowa	staw	staw hodowlany	b. d.
	Zbiornik	staw	staw hodowlany	b. d.
	Jezioro Cycowe	jezioro	staw hodowlany	11,3
	Jezioro Zienkowskie	jezioro	rekreacyjna	7,6
	Jezioro Gumienko	jezioro	rekreacyjna	8,1
	Jezioro Domaszne	jezioro	rekreacyjna, zbiornik retencyjny	85,5
	Jezioro Skomielno	jezioro	rekreacyjna, zbiornik retencyjny	75
	Jedlina	staw	staw hodowlany	30,38
	Hetman	staw	staw hodowlany	54,53
	Kłoda	staw	staw hodowlany	31,56
	Renta	staw	staw hodowlany	13,27
	Bažantarnia	staw	staw hodowlany	6,00
	Strategiczny	staw	staw hodowlany	3,26
	Głęboki Staw	staw	ornitologiczna	b. d.
	Anielski Staw	staw	staw hodowlany	44,72

Źródło: Wykaz wód stojących w Polsce

5.4.2 Stan wód podziemnych

Na terenie Powiatu Parczewskiego występują trzy główne użytkowe poziomy wodonośne: czwartorzędowy, trzeciorzędowy i kredowy. Poziom czwartorzędowy stanowi podstawowe źródło zaopatrzenia w wodę w Parczewie oraz gminie Podedwórze, a także jest eksploatowany w gminie Dębowa Kłoda. Wody trzeciorzędowe pobierane są w gminie Dębowa Kłoda, natomiast połączone poziomy czwartorzędowy–trzeciorzędowy ujmowane są w gminie Jabłoń. W gminach Milanów, Siemień i Sosnowica wodociągi oparte są głównie na poziomie kredowym.

W ramach II Aktualizacji Planu Gospodarowania Wodami (lata 2022–2027) dokonano podziału kraju na 174 jednolite części wód podziemnych (JCWPd). Powiat Parczewski znajduje się w granicach dwóch z nich: JCWPd 67 oraz JCWPd 75. W aktualizacji nie zmieniono ich przebiegu w stosunku do okresu 2016–2021. Dostępne zasoby wód podziemnych wynoszą odpowiednio 286 519 m³/d w JCWPd 67 oraz 600 431 m³/d w JCWPd 75.

Zasoby te stanowią kluczowe źródło zaopatrzenia mieszkańców w wodę pitną oraz istotny element bezpieczeństwa wodnego powiatu.

Tabela 7 Ocena stanu JCWPd

Identyfikator UE	Nazwa JCWPd	Ocena stanu ilościowego	Ocena stanu chemicznego	Ocena ryzyka
PLGW200067	67	dobry	dobry	niezagrożona
PLGW200075	75	dobry	dobry	niezagrożona

Źródło *IIaPGW*

Zgodnie z Planem gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz.U. 2023 poz. 300) JCWPd 67 i JCWPd 75 są obszarami przeznaczonymi do poboru wody w celu zaopatrzenia ludności w wodę. Dla JCWPd ujmowanych na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, przypisano dodatkowy cel środowiskowy, którym jest utrzymanie stałych wartości wskaźników fizykochemicznych wód przeznaczonych do spożycia, aby zapobiec konieczności modyfikacji procesów uzdatniania wód lub wprowadzeniu uzdatniania wód podziemnych na ujęciach wód podziemnych.

GZWP

Na obszarze powiatu parczewskiego zlokalizowane są dwa główne zbiorniki wód podziemnych (GZWP): **GZWP nr 407 – Niecka Lubelska (Chełm–Zamość)** oraz **GZWP nr 215 – Subniecka Warszawska**.

GZWP nr 407 – Niecka Lubelska (Chełm–Zamość) to zbiornik o charakterze szczelinowo-porowym, w którym wody podziemne występują w utworach kredy górnej. W jego zasięgu znajdują się: gmina Siemień, południowo-zachodnia część gminy Parczew oraz środkowa i południowa część gminy Sosnowica.

Z kolei **GZWP nr 215 – Subniecka Warszawska** obejmuje prawie całą gminę Milanów, północno-zachodnią część gminy Parczew oraz niewielki fragment gminy Jabłoń. Jest to zbiornik o charakterze porowym, zawierający wody trzeciorzędowe. Poziom wodonośny związany jest tu z osadami oligoceńskimi, wykształconymi w postaci piasków kwarcowych i pylastych, pyłów oraz mułków. Dzięki bardzo dobrym właściwościom filtracyjnym, utwory oligoceńskie tworzą zasobny i stabilny poziom wodonośny.

Oba zbiorniki pełnią kluczową rolę w utrzymaniu zasobów wód podziemnych o wysokiej jakości, stanowiąc strategiczne źródło wody dla regionu.

5.5 Gospodarka wodno – ściekowa

Na terenie powiatu parczewskiego **dobrze rozwinięta** jest infrastruktura wodociągowa, natomiast znacznie słabiej rozwinięta pozostaje sieć kanalizacji sanitarnej. Utrwalona praktyka polegająca na priorytetyzowaniu rozbudowy sieci wodociągowej względem uporządkowania gospodarki ściekowej jest zjawiskiem niekorzystnym, szczególnie na obszarach gmin, gdzie duży odsetek mieszkańców ma dostęp do wodociągu, lecz nadal pozbawiony jest możliwości korzystania z kanalizacji sanitarnej.

W takich przypadkach gospodarka ściekowa prowadzona jest indywidualnie – głównie poprzez zbiorniki bezodpływowe. Rozwiązanie to, przy niewłaściwej eksploatacji lub nieszczelności zbiorników, stwarza istotne ryzyko dla środowiska wodnego. Zanieczyszczenia mogą przenikać do gruntu i wód podziemnych, a także przedostawać się do środowiska poprzez spływy obszarowe, wpływając negatywnie na jakość wód powierzchniowych i podziemnych.

W powiecie parczewskim długość eksploatowanej sieci wodociągowej (rozdzielczej i przesyłowej) (stan z roku 2024) wynosi 642,2 km. Liczba przyłączy prowadząca do budynków mieszkalnych i zbiorowego mieszkania wynosi 9 308. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej 27 89.

Wśród Gmin w powiecie parczewskim największą długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej znajduje się w gminie Siemień (127 km) a najmniejsza w gminie Podedwórze (63,9 km)

Długość czynnej sieci kanalizacji sanitarnej w roku 2024 w powiecie parczewskim wyniosła 220,6 km i liczba ludności korzystająca z sieci kanalizacyjnej wyniosła 15 722 km.

Spośród gmin w powiecie parczewskim największą długość czynnej sieci kanalizacyjnej posiada gmina Parczew (77,5 km), a najmniejsza gmina Podedwórze (2,0 km).

Tabela 8 Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej

Gmina	Sieć wodociągowa (km)	% ludności korzystającej z wodociągów	Sieć kanalizacyjna (km)	% ludności korzystającej z kanalizacji	Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej (%)
Dębowa Kłoda	96,4	83,6	27,7	22,7	28,73
Jabłoń	89,1	85,9	16,1	30,2	18,07
Milanów	83,0	86,2	39,5	32,0	47,59
Parczew	109,1	89,1	77,5	77,1	71,04
Podedwórze	63,9	95,0	2,0	6,3	3,13
Siemień	127,0	94,9	36,2	36,7	28,50
Sosnowica	73,7	71,7	21,6	31,2	29,31

Źródło: GUS

5.6 Zasoby geologiczne

Powiat parczewski charakteryzuje się znaczną różnorodnością surowców geologicznych, wynikającą przede wszystkim z dominacji utworów czwartorzędowych zalegających na większości jego obszaru. Do najważniejszych surowców mineralnych występujących w powiecie zalicza się: piaski, żwiry, piaski kwarcowe, surowce ilaste do ceramiki budowlanej, surowce ilaste do produkcji kruszywa lekkiego oraz torf.

W południowej części powiatu, pod grubą warstwą młodszych osadów, stwierdzono również występowanie pokładów węgla kamiennego związanych z utworami karbonu. Zalegają one jednak na znacznej głębokości – około 900 m.

Różnorodność i rozmieszczenie złóż stanowią istotny element potencjału gospodarczego powiatu, jednocześnie wymagając odpowiedzialnego i zrównoważonego zarządzania w celu ochrony środowiska naturalnego.

Obecnie na terenie powiatu parczewskiego eksploatowanych jest 6 złóż kruszywa naturalnego. Wydobycie prowadzone jest na podstawie udzielonych koncesji, zgodnie z wymogami ustawy Prawo geologiczne i górnicze, co pozwala ograniczyć ryzyko degradacji środowiska w obrębie i w sąsiedztwie złóż.

Aktualnie eksploatowane złoża:

1. **Bednarzówka** – koncesja Starosty Parczewskiego z 2020 r.
2. **Wola Tulnicka** – koncesja Starosty Parczewskiego z 2021 r.
3. **Koczergi IX** – koncesja Starosty Parczewskiego z 2007 r.
4. **Koczergi XIV** – koncesja Starosty Parczewskiego z 2017 r.
5. **Koczergi XV** – koncesja Starosty Parczewskiego z 2020 r.
6. **Koczergi XIX** – koncesja Starosty Parczewskiego z 2022 r.

Złoża z zakończoną eksploatacją

W 2024 r. zakończono eksploatację złoża **Koczergi XVIII**. Po rozliczeniu zasobów złoża koncesję wygaszono, a teren włączono do działań rekultywacyjnych.

Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych

Na terenie powiatu prowadzona jest rekultywacja **czterech** wyrobisk:

- **Koczergi XVI** – rekultywacja rozpoczęta w grudniu 2022 r.,
- **Koczergi XIV** – rekultywacja rozpoczęta w lipcu 2023 r.,
- **Koczergi XVII** – rekultywacja rozpoczęta w listopadzie 2023 r.,
- **Koczergi XVIII** – rekultywacja rozpoczęta w grudniu 2024 r.

Procesy rekultywacyjne realizowane są zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz na podstawie decyzji wydanych przez Starostę Parczewskiego.

5.7 Gleby

Gleby i użytkowanie gruntów na terenie powiatu parczewskiego

Powiat parczewski ma charakter rolniczy, co znajduje odzwierciedlenie w strukturze użytkowania gruntów. Użytki rolne zajmują 67,7% powierzchni powiatu, z czego największy udział stanowią grunty orne (41,8%).

Charakterystyka gleb

Pokrywa glebowa powiatu parczewskiego jest zróżnicowana. Dominują gleby średniej jakości, głównie klasy bonitacyjnej IV, typowe dla obszarów o użytkowaniu rolniczym. Gleby wysokiej jakości (klasy II i III) występują przede wszystkim w gminach Jabłoń i Milanów, natomiast w mniejszym stopniu w gminie Dębowa Kłoda. Najsłabsze gleby odnotowano w gminach Siemień i Sosnowica, gdzie przeważają gleby klasy V.

Typy gleb występujących w powiecie

Na terenie gmin wchodzących w skład powiatu dominują następujące typy gleb:

- gleby bielcowe – wykształcone na glinach zwałowych, pyłach gliniastych i zwykłych,
- czarne ziemie zdegradowane – utworzone z piasków gliniastych lekkich i pylastych,
- gleby pseudobielcowe – powstałe z piasków luźnych i słabogliniastych,
- gleby brunatne – wykształcone na glinach lodowcowych i piaskach pylastych,
- gleby rdzawe – wytworzone na piaskach luźnych i słabogliniastych oraz piaskach zwałowych,
- gleby bagienne – torfowe, mułowe i murszowe.

Monitoring chemizmu gleb

Na poziomie krajowym prowadzony jest monitoring chemizmu gleb ornych, którego celem jest obserwacja zmian właściwości chemicznych zachodzących pod wpływem działalności rolniczej i pozarolniczej. Próbkę pobierane są co pięć lat w 216 stałych punktach pomiarowo-kontrolnych, w tym w jednym punkcie zlokalizowanym w powiecie parczewskim – w miejscowości Siedliki (gmina Parczew; punkt 291). Najnowsze dostępne wyniki pochodzą z 2020 r.

W Siedlikach badano gleby brunatne kwaśne wyługowane, zaliczane do kompleksu pszenny dobry (klasa IIIa). W okresie ostatnich 15 lat odnotowano:

- nieznaczny wzrost zawartości próchnicy, węgla organicznego i azotu ogólnego,
- wyraźny wzrost zawartości przyswajalnych pierwiastków: fosforu, potasu i magnezu,
- lekki wzrost poziomu metali ciężkich: ołowiu, kadmu, chromu i cynku,
- spadek zawartości miedzi i niklu,
- wyraźny wzrost przewodnictwa elektrycznego właściwego oraz zasolenia.

Rolnictwo ekologiczne

W powiecie obserwuje się rosnące zainteresowanie rolnictwem ekologicznym, które wyklucza stosowanie nawozów syntetycznych i pestycydów. Jest ono coraz częściej postrzegane nie tylko jako metoda produkcji, lecz także jako styl życia zgodny z zasadami ochrony środowiska. Obecnie na terenie powiatu zarejestrowanych jest 29 gospodarstw ekologicznych.

Zagrożenia dla jakości gleb

Najpoważniejszym zagrożeniem dla jakości gleb na terenie powiatu jest erozja, głównie wodna o natężeniu słabym lub umiarkowanym. Na erozję wietrzną szczególnie narażone są gminy o niskim wskaźniku lesistości: Jabłoń, Siemień i Podedwórze.

- Erozja słaba – może powodować wymywanie gleby z poziomu orno-próchnicznego, jednak nie wymaga specjalistycznych zabiegów; wystarczają standardowe praktyki agrotechniczne.
- Erozja umiarkowana – wyraźnie obniża poziom orno-próchniczny i wymaga wprowadzenia odpowiednich metod użytkowania przeciwoerozyjnego.

Według danych Państwowego Instytutu Geologicznego – Systemu Oslony Przeciwośuwiskowej, teren powiatu nie jest zagrożony osuwiskami.

Ochrona gleb – regulacje i działania

Zasady ochrony gruntów rolnych oraz rekultywacji reguluje ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U. 2024 poz. 82). Jej celem jest zachowanie jak najlepszego stanu gleby poprzez przeciwdziałanie:

- erozji,
- spadkowi zawartości materii organicznej,
- zagęszczeniu,
- zasoleniu i zakwaszeniu,
- utracie powierzchni użytków rolnych na rzecz zabudowy.

Najważniejsze działania służące ochronie gleb:

- stosowanie racjonalnej gospodarki rolnej, opartej na nawozach naturalnych oraz odpowiednim, kontrolowanym stosowaniu nawozów mineralnych i środków ochrony roślin,
- działania przeciwoerozyjne, m.in. siew/ sadzenie poprzecznostokowe, zadarnianie dróg spływu, melioracje, tworzenie zadrzewień śródpolnych i zalesianie nieużytków,
- zapobieganie zanieczyszczeniom komunalnym poprzez selektywną zbiórkę odpadów, kompostowanie, właściwe gospodarowanie odpadami niebezpiecznymi oraz oczyszczanie ścieków,
- ograniczanie presji przemysłowej poprzez stosowanie nowoczesnych, mniej emisyjnych technologii oraz właściwe zarządzanie odpadami poprodukcyjnymi,

- rekultywację i odkwaszanie gleb zanieczyszczonych lub zdegradowanych.

Tereny leśne

Lasy na obszarze powiatu parczewskiego zajmują łączną powierzchnię **23 853,63 ha**. Dominują lasy publiczne, natomiast **las prywatne** stanowią **6 708,01 ha**. Lesistość poszczególnych gmin – rozumiana jako udział powierzchni zalesionej w ogólnej powierzchni gminy – jest bardzo zróżnicowana i odzwierciedla specyfikę przestrzenną oraz przyrodniczą tego obszaru.

Na terenie powiatu gospodarkę leśną prowadzą jednostki Lasów Państwowych: **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Lublinie**, w ramach której działają **Nadleśnictwa Parczew, Radzyń Podlaski i Włodawa**. Wszystkie nadleśnictwa dysponują aktualnymi **Planami Urządzenia Lasu**, stanowiącymi podstawowy dokument regulujący sposób prowadzenia gospodarki leśnej.

Zasady ochrony lasów i gospodarki leśnej

Ochrona lasów realizowana jest poprzez prowadzenie prac zgodnie z Planami Urządzenia Lasu oraz zasadami trwale zrównoważonej gospodarki leśnej. Plany te uwzględniają:

- cele gospodarki leśnej,
- funkcje lasów (ochronne, produkcyjne, społeczne, edukacyjne i turystyczne),
- zadania określone w **Planach Zadań Ochronnych (PZO)** dla obszarów Natura 2000.

Dostosowanie działań gospodarczych do funkcji przyrodniczych lasu stanowi podstawę zrównoważonego leśnictwa, łączącego ochronę zasobów naturalnych z ich racjonalnym wykorzystaniem.

Obowiązki właścicieli lasów

W ramach zapewniania powszechnej ochrony lasów właściciele lasów zobowiązani są do utrzymywania równowagi w ekosystemach leśnych i wzmacniania naturalnej odporności drzewostanów, w szczególności poprzez:

- prowadzenie działań profilaktycznych i ochronnych w celu zapobiegania powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożarów,
- zapobieganie, wykrywanie i zwalczanie organizmów szkodliwych,
- ochronę gleb i zasobów wodnych w lasach.

Nadzór nad lasami prywatnymi

Nadzór nad lasami niestanowiącymi własności Skarbu Państwa sprawuje **Starostwo Parczewskie**, przy pomocy służb leśnictwa. Podstawą prowadzenia prawidłowej gospodarki leśnej w lasach prywatnych jest posiadanie aktualnych **uproszczonych planów urządzenia lasów**, określających potrzeby i kierunki działań leśnych na danym terenie.

Aktualne uproszczone plany urządzenia lasów posiadają gminy:

- Dębowa Kłoda,
- Jabłoń,
- Milanów,
- Podedwórze,
- Siemień.

Dla gmin **Sosnowica** i **Parczew** trwa opracowywanie nowej dokumentacji urządzeniowej, realizowanej ze wsparciem finansowym z Funduszu Leśnego PGL Lasy Państwowe.

5.8 Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

Zakres kompetencji powiatu i gmin w gospodarce odpadami

Powiat parczewski realizuje zadania publiczne o charakterze ponadgminnym, stanowiąc uzupełnienie kompetencji wykonywanych przez gminy. W obszarze gospodarki odpadami obowiązki powiatu wynikają z ustawy o odpadach oraz z przepisów Prawa ochrony środowiska. Do kluczowych zadań powiatu należą w szczególności:

- wydawanie **zezwoleń na zbieranie i przetwarzanie odpadów**, w tym zezwoleń dotyczących procesów odzysku i unieszkodliwiania,
- wydawanie **pozwoleń na wytwarzanie odpadów** związanych z eksploatacją instalacji,
- prowadzenie działań nadzorczych i kontrolnych w zakresie przestrzegania warunków zezwoleń.

Rola gmin w systemie gospodarki odpadami

Gminy ponoszą pełną odpowiedzialność za organizację i prawidłowe funkcjonowanie systemu gospodarki odpadami komunalnymi na swoim terenie. Ich obowiązki określają:

- ustawa o odpadach,
- ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach,
- właściwe rozporządzenia wykonawcze.

Do zadań gmin należy m.in.:

- zapewnienie mieszkańcom sprawnego systemu odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych,
- organizowanie i prowadzenie edukacji ekologicznej,
- egzekwowanie zasad selektywnej zbiórki odpadów,
- podejmowanie działań ograniczających powstawanie odpadów i promujących ponowne wykorzystanie surowców.

System gospodarowania odpadami komunalnymi

Gospodarka odpadami komunalnymi w Polsce regulowana jest przede wszystkim przez:

- ustawę z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1587),
- ustawę z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 733),
- akty wykonawcze wydane na podstawie ww. ustaw.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, mieszkańcy nie zawierają już indywidualnych umów na odbiór odpadów komunalnych – odpowiedzialność za organizację i nadzorowanie całego systemu przejęły gminy. Rozwiązanie to umożliwia:

- sprawniejsze koordynowanie systemu,
- większą kontrolę nad jakością usług świadczonych przez przedsiębiorców odbierających odpady,
- egzekwowanie zasad selektywnej zbiórki i właściwego postępowania z odpadami.

Reforma systemu gospodarowania odpadami weszła w życie z początkiem 2012 r., jednak jej wdrażanie miało charakter etapowy, z zastosowaniem okresów przejściowych dla poszczególnych rozwiązań.

Na terenie powiatu parczewskiego znajduje się osiem nieczynnych składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne:

- składowisko w miejscowości Białka, gmina Dębowa Kłoda,
- składowisko w miejscowości Lubiczyn, gmina Dębowa Kłoda,
- składowisko w miejscowości Jabłoń, gmina Jabłoń,
- składowisko w miejscowości Cichostów, gmina Milanów,
- składowisko w miejscowości Hołowno, gmina Podedwórze,
- składowisko w miejscowości Królewski Dwór, gmina Parczew,
- składowisko w miejscowości Sosnowica, gmina Sosnowica,
- składowisko w miejscowości Glinny Stok, gmina Siemień.

Gminy powiatu parczewskiego zgodnie z „Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Lubelskiego na lata 2022” zostały przypisane do trzech regionów: Regionu Biała Podlaska, do którego przynależą gminy Jabłoń oraz Parczew, Regionu Północno Zachodniego, do którego należą gminy Siemień oraz Milanów oraz Regionu Centralno Wschodniego, do którego należą gminy Dębowa Kłoda, Podedwórze, Sosnowica.

Zgodnie z art. 38b ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (t. j. Dz. U. z 2023 poz. 1587), Marszałek Województwa Lubelskiego prowadzi listę funkcjonujących instalacji, spełniających wymagania dla instalacji komunalnych, które zostały oddane do użytkowania i posiadają wymagane decyzje, pozwalające na przetwarzanie odpadów,

o których mowa w art. 35 ust.6 ww. ustawy o odpadach, oraz instalacji komunalnych planowanych do budowy, rozbudowy lub modernizacji.

Na dzień 24 luty 2022 r. (aktualizacja instalacji komunalnych prowadzona przez Marszałka Województwa Lubelskiego), na terenie powiatu parczewskiego nie funkcjonują instalacje spełniające wymagania dla instalacji komunalnych, które zostały oddane do użytkowania i posiadają wymagane decyzje, pozwalające na przetwarzanie odpadów, jak również instalacje komunalne planowane do budowy, rozbudowy lub modernizacji.

Znaczna część odpadów komunalnych ulegających biodegradacji jest bezpośrednio zagospodarowywana u źródła, zwłaszcza na terenach wiejskich i w zabudowie jednorodzinnej, gdzie powstające odpady często są kompostowane w kompostownikach lub są wykorzystywane do karmienia zwierząt gospodarskich. Zgodnie z ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach na terenie gmin zorganizowane zostały punkty selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (PSZOK), do których mieszkańcy mogą bezpłatnie pozbyć się odpadów problemowych.

Zapobieganie powstawaniu odpadów

Zapobieganie powstawaniu i zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów to podstawowe cele w gospodarce odpadami. Zapobieganie powstawaniu odpadów jest najbardziej pożądaną i zdecydowanie najlepszą metodą gospodarowania, jako że brak odpadów oznacza brak problemów z nimi związanych, takich jak zbieranie, transport czy unieszkodliwianie. Unikanie powstawania odpadów wymaga wielu zmian od:

- producentów, np. na rzecz bardziej trwałych oraz naprawialnych produktów,
- handlowców i detalistów, np. sposób pakowania i promowania towarów,
- konsumentów, np. bardziej przemyślane decyzje zakupu towarów oraz wsparcie dla rynku wytworów recyklingu.

W praktyce, zapobieganie powstawaniu odpadów komunalnych można realizować w sposób następujący:

Gospodarstwa domowe:

- edukacja i informacja dotycząca:
 - zapobieganiu powstawania odpadów,
 - unikaniu stosowania przedmiotów jednorazowego użycia,
 - ponownego użycia przedmiotów, wykorzystywania pojemników i toreb wielokrotnego użycia itp.
- wymiana i darowizny używanych przedmiotów pomiędzy zainteresowanymi stronami,
- przestrzegania terminów przydatności produktów do spożycia w celu zapobiegania ich marnotrawieniu,
- wykorzystywanie odpadów z pielęgnacji zieleni przydomowej do produkcji kompostu na własne potrzeby.

Gminy:

- prowadzenie działań edukacyjnych i informacyjnych dla mieszkańców dotyczących:
 - zapobieganiu powstawania odpadów,
 - unikaniu stosowania przedmiotów jednorazowego użycia,
 - ponownego użycia przedmiotów, wykorzystywania pojemników i toreb wielokrotnego użycia itp.
- organizacja punktów selektywnego zbierania odpadów, w których poza typową działalnością polegającą na zbieraniu odpadów;
- prowadzenie działań informacyjno – edukacyjne.

Usuwanie azbestu

Każda z gmin powiatu parczewskiego posiada Program usuwania wyrobów zawierających azbest na lata 2015-2032. Usuwanie wyrobów zawierających azbest stanowi jedno z zadań samorządu terytorialnego. Głównym celem Programu jest wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców poszczególnych gmin spowodowanych azbestem oraz likwidacja oddziaływania azbestu na środowisko. Usuwanie wyrobów zawierających azbest prowadzone jest sukcesywnie w miarę napływających wniosków.

Wyroby zawierające azbest powinny zostać usunięte do 2032 roku. Powiat parczewski przystąpił do projektu pt. „System gospodarowania odpadami azbestowymi na terenie województwa lubelskiego”.

5.9 Zasoby przyrodnicze

Na terenie powiatu parczewskiego występują liczne zasoby przyrodnicze podlegające ochronie na podstawie różnych aktów prawnych, obejmujących zarówno elementy przyrody żywej, jak i nieożywionej.

Zasoby przyrody dzielą się na **zasoby przyrody żywej** (biosfera) oraz **zasoby przyrody nieożywionej**, do których zalicza się litosferę, hydrosferę i atmosferę.

Biosfera chroniona jest na podstawie przepisów ustaw:

- o ochronie przyrody,
- o lasach,
- o ochronie gruntów rolnych i leśnych,
- o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Litosfera, hydrosfera i atmosfera podlegają ochronie wynikającej z ustaw:

- Prawo ochrony środowiska,
- Prawo wodne,
- Prawo geologiczne i górnicze.

Zróżnicowanie zasobów naturalnych powiatu wymaga prowadzenia działań ukierunkowanych na ich zachowanie, racjonalne wykorzystanie oraz objęcie ochroną zgodnie z obowiązującymi regulacjami prawnymi.

5.9.1. Ochrona biosfery

Z form ochrony przyrody w myśl Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz.U. 2024, poz. 1478, z późn. zm na terenie powiatu parczewskiego znajdują się następujące formy ochrony przyrody:

- park narodowy,
- rezerwaty,
- park krajobrazowy,
- obszar chronionego krajobrazu,
- obszary Natura 2000,
- pomniki przyrody,
- użytki ekologiczne,
- zespół przyrodniczo – krajobrazowy.

➤ Obszary, których ochrona wynika z Ustawy o ochronie przyrody

○ Park Narodowy

Poleski Park Narodowy

Poleski Park Narodowy utworzony został rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 1990 r. w sprawie utworzenia Poleskiego Parku Narodowego (Dz.U. 1990, Nr 27, poz. 155). Powierzchnia parku wynosi 9 760,2864 ha, w tym ochroną ścisłą objęte jest 116,58 ha, ochroną częściową 8 345,46 ha, a ochroną krajobrazową 1 298,14 ha, zaś powierzchnia jego otuliny wynosi 13 702,77 ha.

Najważniejszymi ekosystemami PPN są ekosystemy torfowiskowe i wodne oraz łąkowe, zaroślowe i leśne, tworzące ogromną mozaikę siedlisk. Roślinność parku jest bardzo bogata. Obfituje w gatunki typowe dla terenów podmokłych i bagiennych. Na terenie parku występuje ponad tysiąc gatunków roślin naczyniowych, z czego 170 to gatunki rzadkie, 75 podlega ochronie gatunkowej, a kolejnych 17 znajduje się w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin. Większość gatunków roślin to przedstawiciele flory północnej, wśród których często występują relikty epoki lodowcowej, na przykład brzoza niska, wierzba łapońska czy wierzba borówkolistna. Innymi roślinami północnymi są turzyca bagienna i strunowa, gnidosz królewski oraz rosiczka długolistna. Rzadkie gatunki charakterystyczne dla roślinności atlantyckiej występujące w parku to między innymi wywłócznik skrętoległy i wąkrota zwyczajna. Na obszarze parku wyróżniono 208 różnych zespołów roślinnych, z których 30 prezentuje zespoły leśne i zaroślowe, a pozostałe 178 to formacje nieleśne.

Najbardziej charakterystycznymi dla parku zbiorowiskami roślinnymi są torfowiska: niskie, przejściowe i wysokie. Lasy to głównie brzeziny bagienne, ubogie bory sosnowe oraz olsy.

Fauna Poleskiego Parku Narodowego obejmuje wiele rzadkich gatunków zwierząt. Jej różnorodność wynika z ilości i różnorodności siedlisk występujących w parku. Na terenie Parku stwierdzono występowanie około 290 gatunków kręgowców. Wiele zwierząt należy do gatunków chronionych.

Bezkręgowce występujące w parku zostały jak dotąd słabo poznane, jednak wśród znanych gatunków można wymienić pijawkę lekarską, ćmę (motyla nocnego) z rodziny zawisakowatych – postojaka wiesiołkowca, mieniaka tęczowca oraz strużnika. Do cennych motyli w skali Europy (tzw. naturowych) należą przeplatka aurinia i modraszek telejus. Unikatami są trzy gatunki mrówek stanowiące relikty polodowcowe. Na łąkach parku można spotkać dużą populację tygryzka paskowanego, zaś na torfowiskach populację bagnika przybrzeżnego.

W wodach parku występuje 21 gatunków ryb. Cztery z nich: strzebla błotna, różanka pospolita, piskorz oraz koza pospolita, objęte są ochroną gatunkową.

Na terenie parku występuje trzynaście gatunków płazów. Szczególnie licznie żyją tu żaby brunatne oraz żaby zielone. Jednymi ze szczególnie rzadkich gatunków płazów są ropucha paskówka oraz grzebiuszka ziemna. Z traszek obecne są traszka zwyczajna oraz grzebieniasta. W parku występuje także siedem gatunków gadów, w tym także żółw błotny – gatunek reliktowy i jeden z najbardziej zagrożonych gatunków gadów w Polsce. Wśród węży można spotkać żmiję zygzakowatą (głównie w ubarwieniu brunatnym, ze słabo zaznaczoną wstęgą Kainową, gniewosza plamistego oraz zaskrońca zwyczajnego. Jaszczurki reprezentuje zwinka, żyworódka i padalec.

Poleski Park Narodowy to jeden z najbogatszych w ptactwo obszarów w kraju. Stwierdzono w nim występowanie około dwustu gatunków ptaków, z których około sto pięćdziesiąt to gatunki lęgowe. Wiele z nich to ptaki tak rzadkie jak czapla biała czy czapla nadobna. Licznie występuje także bąk, osiągając największe zagęszczenie w kraju. Błotniaki łąkowe wykorzystują dużą ilość łąk. Inne rzadkie ptaki gniazdujące to na przykład derkacz, dubelt (ostatnie stwierdzenie lęgu na terenie parku to lata 90. XX wieku) czy podgorzałka. Gnieździ się tu także bielik. Symbolem parku został żuraw. Liczne są tu także sowy wraz z największą z nich – puchaczem. Ptakiem zagrożonym wyginięciem, a występującym w parku, jest wodniczka, która tworzy tu trzecią co do wielkości populację w kraju. W wyniku programu introdukcji w parku występuje dosyć liczna populacja cietrzewi.

Na obszarze parku stwierdzono obecność 48 gatunków ssaków. Najliczniejszą grupę stanowią gryzonie, których jest osiemnaście gatunków.

Z nich warty wymienienia jest bóbr, którego sprowadzono na ten teren w 1992. Spośród mniejszych gatunków występują tu nornica ruda, nornik północny, bury i zwyczajny. Nad wodami można znaleźć rzadsze w kraju gatunki: piżmaka i karczownika ziemnowodnego. Ze ssaków owadożernych występują na przykład jeż wschodni, kret czy liczne ryjówki. W bagiennych lasach można spotkać rzęsorka rzeczka. Ssaki drapieżne reprezentują łasica pospolita, gronostaj europejski, tchórz, kuna domowa i leśna, a w wodach wydra europejska. Kopytne najliczniej reprezentuje sarna europejska, której populacja na terenie parku wynosi około osiemset osobników. Występują tu także jelenie, łosie oraz dziki.

W granicach PPN znajduje się południowo - wschodnia część gminy Sosnowica, a w zasięgu otuliny południowa część gminy Sosnowica.

Cel środowiskowy dla Poleskiego Parku Narodowego

Celem ochrony przyrody Poleskiego Parku Narodowego jest zachowanie unikatowego w skali Polski i Europy krajobrazu Polesia Zachodniego z jego wyjątkowym bogactwem siedliskowym i gatunkowym ekosystemów wodno – błotnych, łąkowych i leśnych, pozostającym w związku z naturalnymi procesami przyrodniczymi i strukturami geologicznymi, geomorfologicznymi, hydrologicznymi i glebowymi, z mechanizmami funkcjonowania ekosystemów oraz z historią przemian flory i fauny. Celem równorzędnym jest zachowanie wartości kulturowych, w tym krajobrazu kulturowego, walorów krajobrazowych oraz kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody.

W Planie Ochrony ustanowionym Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 16 września 2020 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Poleskiego Parku Narodowego (Dz.U. 2020 poz. 1966, oczekującym na wejście w życie) wskazano cele ochrony odnośnie: przyrody nieożywionej, ekosystemów leśnych, lądowych ekosystemów nieleśnych, ekosystemów wodnych, ochrony gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk, a także ochrony krajobrazów.

Główne zagrożenia wskazane w Planie Ochrony to: zmiany ilościowe i jakościowe zasobów wodnych, degradacja powierzchni gleby, zaśmiecenie terenu, w tym nielegalny wywóz odpadów, zmiany biocenotyczne w ekosystemach wodnych, niestabilność ekosystemów leśnych w wyniku niezgodności istniejącego składu gatunkowego drzewostanów, występowanie gatunków drzew i krzewów obcych ekologicznie i geograficznie, przesuszenie leśnych siedlisk bagiennych i wilgotnych, obniżenie naturalnej odporności ekosystemów leśnych na działanie czynników biotycznych i abiotycznych, zarastanie i zmniejszanie się różnorodności biologicznej agrocenoz na ugorowanych gruntach ornych, szkody w uprawach rolnych i leśnych powodowane przez zwierzęta leśne, występowanie obcych gatunków (jenota, wizona amerykańskiego i szopa pracza).

W Planie Ochrony ustalone zostały działania ochronne oraz sposoby eliminacji lub ograniczania ww. zagrożeń. Realizacja określonych działań pozwoli osiągnąć wskazany cel ekologiczny.

Ponadto w Planie Ochrony umieszczone zostały zagrożenia dotyczące przedmiotów ochrony na obszarach Natura 2000. W niniejszym opracowaniu zostały one przedstawione w podrozdziale dotyczącym obszarów Natura 2000: Ostoja Poleska i Polesie.

W Planie Ochrony zawarte zostały ustalenia do Studiów Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gmin, Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego, dotyczące eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych na obszarze Parku oraz niezbędnych dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt na obszarach Natura 2000: Ostoja Poleska, Polesie i Bagno Bubnów, w częściach pokrywających się z obszarem Parku. Oprócz ustaleń odnoszących się do całego terenu parku, sformułowane zostały zapisy dotyczące gminy Sosnowica. Dotyczą one następujących działań:

- ograniczenie w gminie Sosnowica rozwoju zabudowy lotniskowej wyłącznie do terenów z opracowanym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, a jednocześnie odstąpienie od tworzenia planu miejscowego z przeznaczeniem pod zabudowę lotniskową w miejscowości Lejno, pomiędzy wsią a granicą Parku od strony północnej,

- dążenie do zalecania wznoszenia nowych obiektów i urządzeń w sposób i w formie zapewniającej spójne i harmonijne zagospodarowanie wsi, z uwzględnieniem wzorów regionalnych form budownictwa; szczególny nacisk na zachowanie i kontynuację tradycyjnych cech architektury. W gminie Sosnowica dotyczy to wsi: Lejno, Pieszowola, Nowy Orzechów, Zbójno.

- dążenie do ograniczenia rozpraszania zabudowy na terenach otwartych i wzdłuż dróg, oraz do nielokalizowania na tych terenach nowej zabudowy siedliskowej i lotniskowej; na terenie gminy Sosnowica dotyczy to w szczególności obszaru sołectw: Zbójno, Komarówka, Zamłyniec.

- dążenie do ukształtowania wyraźnego centrum wsi, przez koncentrację usług i utworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych we wsiach Sosnowica i Nowy Orzechów,

- określenie wsi priorytetowych dla rozwoju turystyki, wraz ze wskazaniem stref rozwoju zabudowy i infrastruktury turystycznej; jako wsie priorytetowe w zakresie rozwoju funkcji turystycznej proponuje się w gminie Sosnowica: Sosnowicę, Lejno, Nowy Orzechów, Stary Orzechów, Pieszowolę. Jednocześnie postuluje się o ograniczenie rozwoju osiedli lotniskowych niezgodnych z tym układem przestrzennym (obecnie rozwijających się we wsiach Lejno, Nowy Orzechów, Stary Orzechów).

- zalecenie projektowania nowych oraz remontowania istniejących obiektów infrastruktury komunikacyjnej umożliwiających migrację zwierząt, w tym zwłaszcza płazów; na terenie gminy Sosnowica zalecenie to dotyczy w szczególności drogi wojewódzkiej nr 819 (odcinek Pieszowola – Wołoskowola),

- zalecenie stosowania zadrzewień i zakrzewień w formie osłonowej i kompozycyjnej – w przypadku zabudowy zarówno istniejącej, jak i planowanej (zwłaszcza dysharmonijnej), z zastosowaniem gatunków rodzimych; zieleń izolacyjna łagodząca oddziaływania obiektów dysharmonijnych postulowana jest głównie we wsiach: Pasieka, Górki, Zienki, w mniejszym zakresie również: Pieszowola, Lipniak, Zbójno, Sosnowica (ze szczególnym uwzględnieniem wjazdów do wsi), a także w sąsiedztwie osiedli rekreacyjnych w Zamłyńcu, Orzechowie Nowym i Lejnie.

- zalecenie wprowadzania szpalerów i alei drzew przy lokalnych drogach, na terenie gminy Sosnowica wskazuje się odcinek drogi między wsiami Lipniak i Zbójno.

- zalecenie projektowania i wprowadzania zalesień i zadrzewień o funkcji izolacyjnej, w celu przysłonięcia obiektów i obszarów dysharmonijnych, na terenie gminy Sosnowica dotyczy to wsi: Dębowiec, Pasieka, Górki, Zienki.

Ponadto w planie ochrony wskazane zostały wsie jako obszary, dla których postuluje się sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, w gminie Sosnowica są to: Sosnowica, Nowy Orzechów, Lejno (fragment obejmujący Zamłyniec wraz z jeziorem Zagłębcze i otoczeniem wsi), Zbójno, Zienki.

Obszar Poleskiego Parku Narodowego podlega ochronie w zakresie międzynarodowego prawa ochrony przyrody – leży w granicach obszaru wodno-błotnego wyznaczonego na mocy Konwencji Ramsarskiej i Rezerwatu Biosfery UNESCO "Man and the Biosphere".

○ **Rezerваты**

Rezerwat Czarny Las

Rezerwat został powołany na mocy Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 21 września 1981 roku w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP Nr 26, poz. 231). Pozostałe akty prawne to Obwieszczenie Wojewody Lubelskiego z dnia 7 stycznia 2002 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Województwa Lubelskiego z 2002 r. Nr 2, poz. 102).

Jest to rezerwat fitocenotyczny – leśny, jego powierzchnia wynosi 15,96 ha. Zachowały się tu szczególnie cenne stanowiska starych, naturalnych lasów mieszanych i liściastych. Można tu spotkać unikatowe okazy 160-letnich dębów, 130-letnich grabów i lip. W załączniku i dyrektywy siedliskowej wymieniono następujące typy siedlisk znajdujące się na tym terenie: grąd środkowoeuropejski i grąd subkontynentalny.

Teren odznacza się również bardzo bogatą i rzadką w regionie roślinnością runa leśnego. Swoje stanowiska mają tu takie chronione gatunki jak: wawrzynek wilczełyko, groszek wschodniokarpacki, listera jajowata, gnieźnik leśny, podkolan zielonawy.

Rezerwat Czarny Las nie posiada ustanowionego planu ochrony.

Rezerwat Czarny Las zlokalizowany jest w gminie Milanów.

Cel środowiskowy dla Rezerwatu Czarny Las

Celem środowiskowym dla Rezerwatu Czarny Las jest zachowanie fragmentu wielogatunkowego lasu mieszanego pochodzenia naturalnego z rzadkimi i chronionymi gatunkami roślin w runie.

Rezerwat Warzewo

Rezerwat Warzewo został powołany Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dnia 17 listopada 1988 roku w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. nr 32 z 1988 r. poz. 293). Pozostałe akty prawne to Obwieszczenie Wojewody Lubelskiego z dnia 7 stycznia 2002 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Województwa Lubelskiego z 2002 r. Nr 2, poz. 102).

Rezerwat Warzewo ma charakter wodno-torfowiskowy, jego powierzchnia wynosi 58,25 ha. Na terenie Rezerwatu Warzewo stwierdzono występowanie 60 gatunków ptaków, w tym: 26 lęgowych i 9 prawdopodobnie lęgowych. Występują tu m.in.: perkozy (zausznik i perkozek), 6 gatunków kaczek, bąk, błotniak stawowy, łyska, rybitwa zwyczajna, mewa śmieszka, rokitniczka, potrzos, czajka, rycyk, bekas kszczyk, a z gatunków nielegowych: błotniak łąkowy, dubelt, kulik wielki i batalion.

Rezerwat Warzewo nie posiada ustanowionego planu ochrony.

Rezerwat Warzewo położony jest na terenie gminy Podedwórze.

Cel środowiskowy dla Rezerwatu Warzewo

Celem środowiskowym dla Rezerwatu Warzewo jest zachowanie miejsc lęgowych i ostoi wielu gatunków ptaków.

Rezerwat Jezioro Obradowskie

Rezerwat florystyczny i torfowiskowy Jezioro Obradowskie, o powierzchni ogólnej 81,79 ha, powołany został Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 26 marca 1975 roku w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 11, poz. 64). Pozostałe akty prawne to Obwieszczenie Wojewody Lubelskiego z dnia 7 stycznia 2002 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Województwa Lubelskiego z 2002 r. Nr 2, poz. 102) oraz Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 5 marca 2024 roku w sprawie rezerwatu przyrody „Jezioro Obradowskie” (Dz. Urz. Województwa Lubelskiego z 2024 r. poz. 1539).

Obejmuje on Jezioro Obradowskie (pow. 12 ha), które otaczają torfowiska typu przejściowego i wysokiego. Drzewostan tworzą: sosna pospolita, brzoza brodawkowata, olsza czarna, dąb szypułkowy i bezszypułkowy, brzoza omszona i osika. Z roślin rzadkich występują tutaj: wierzba lapońska, wierzba śniada, brzoza niska, turzyca dwupienna i strunowa, rosiczka długolistna i widłak torfowy. Gatunki drzew: brzoza niska oraz wierzba lapońska zostały wpisane do Polskiej Czerwonej Księgi Roślin. Rezerwat ma na celu ochronę jeziora dystroficznego oraz stanowisk rzadkich gatunków roślin wodnych i torfowiskowych.

Teren rezerwatu zasiedla wiele gatunków zwierząt. Występują tutaj: zaskroniec i jaszczurka zwinka oraz coraz rzadziej spotykana żmija zygzakowata. Najbardziej liczną grupą zwierząt są ptaki: orlik krzykliwy, gnieźdzący się w sąsiedztwie rezerwatu, a w niedostępnych, podtopionych obszarach występuje żuraw. Podmokłe lasy rezerwatu są często odwiedzane także przez łosie i dziki.

Rezerwat Jezioro Obradowskie podlega ochronie w zakresie międzynarodowego prawa ochrony przyrody – leży w granicach Transgranicznego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie”.

Rezerwat Jezioro Obradowskie znajduje się na terenie gminy Parczew.

Cel środowiskowy dla Rezerwatu Jezioro Obradowskie

Celem środowiskowym jest zachowanie jeziora (pierwotnie dystroficznego) oraz stanowisk wielu rzadkich gatunków roślin wodnych i torfowiskowych. Osiągnięcie celu środowiskowego wymaga zachowania niezmienionych bagiennych warunków wodnych i wykluczenia wszelkiej presji.

Osiągnięcie celu środowiskowego będzie możliwe dzięki realizacji wskazań zawartych w Planie Zadań Ochronnych dla Rezerwatu Jezioro Obradowskie PZO ustanowiony został Zarządzeniem Nr 56/19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 24 września 2019 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody Jezioro Obradowskie.

Ze zidentyfikowanych w PZO zagrożeń jest sukcesja roślinności zielnej, drzew i krzewów, prowadząca do pogarszania się warunków siedliskowych właściwych dla siedlisk torfowiskowych oraz zasiedlanie drzew sosny zwyczajnej przez kornika ostro zębnego.

Działania ochronne, które pozwolą osiągnąć ww. cel to prowadzenie zabiegów ochrony czynnej polegających na usuwaniu drzew i krzewów, w tym usuwaniu nalotów i podrostów. W celu ograniczenia liczebności populacji kornika ostro zębnego prowadzona jest wycinka i usunięcie (przed wylotem szkodnika) drzew wykazujących oznaki zasiedlenia przez kornika

Rezerwat Królowa Droga

Rezerwat leśny Królowa Droga, o powierzchni 35,17 ha, został powołany Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 23 listopada 1967 roku w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 66, poz. 322). W 1989 roku Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 10 maja 1989 roku, zmieniającym zarządzenia w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 17, poz. 119), powierzchnię rezerwatu powiększono do 38,79 ha. Pozostałe akty prawne to Obwieszczenie Wojewody Lubelskiego z dnia 7 stycznia 2002 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Województwa Lubelskiego z 2002 r. Nr 2, poz. 102).

Południową granicę rezerwatu stanowi dawny trakt o zwyczajowej nazwie „Droga Królów”, „Droga Królowa”. Dawniej droga ta łączyła Wilno z Lublinem i często podróżowały nią orszaki królewskie. Stąd wzięła się nazwa rezerwatu. W rezerwacie spotkać można wiele pomnikowych okazów dębu szypułkowego oraz wiele gatunków roślin rzadkich i chronionych m.in.: wawrzynek wilczełyko, orlik pospolity, naparstnica zwyczajna oraz lilia złotogłów.

Rezerwat nie posiada planu ochrony.

Rezerwat Królowa Droga podlega ochronie w zakresie międzynarodowego prawa ochrony przyrody – leży w granicach Transgranicznego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie”.

Rezerwat Królowa Droga położony jest w gminie Dębowa Kłoda.

Cel środowiskowy dla Rezerwatu Królowa Droga

Celem środowiskowym dla Rezerwatu Królowa Droga jest zachowanie starodrzewu dębowego naturalnego pochodzenia z pomnikowymi okazami dębu szypułkowego.

Rezerwat Lasy Parczewskie

Lasy Parczewskie to leśny rezerwat przyrody o powierzchni 157,29 ha, który został powołany Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z 18 maja 1984 roku w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 15, poz. 108). Pozostałe akty prawne to Obwieszczenie Wojewody Lubelskiego z dnia 7 stycznia 2002 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Województwa Lubelskiego z 2002 r. Nr 2, poz. 102).

Rezerwat nie posiada planu ochrony.

Rezerwat Lasy Parczewskie podlega ochronie w zakresie międzynarodowego prawa ochrony przyrody – leży w granicach Transgranicznego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie”.

Rezerwat Lasy Parczewskie położony jest w gminie Dębowa Kłoda.

Cel środowiskowy dla Rezerwatu Lasy Parczewskie

Celem środowiskowym dla Rezerwatu Lasy Parczewskie jest zachowanie fragmentu naturalnego drzewostanu sosnowo-dębowego z wieloma drzewami pomnikowymi, będącego miejscem upamiętnionym walkami partyzanckimi w okresie II wojny światowej.

Rezerwat Torfowisko przy Jeziorze Czarnym

Rezerwat Torfowisko przy Jeziorze Czarnym powołany został Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 12 listopada 1959 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. z 1959 r. Nr 100, poz. 538).

Ochroną ścisłą objęto torfowisko wysokie o powierzchni 47,87 ha, położone na południe od jeziora Czarnego Sosnowickiego. Chroni okazałe torfowisko wysokie typu kontynentalnego (bardzo rzadko wstępujące Polsce), rosną tu karłowate sosny, brzozy oraz rzadkie rośliny bagienne. Wśród rzadkich gatunków występuje widłak torfowy, 3 gatunki rosiczki owadożernej, wywłócznik skrętoległy, zimoziół północny, bagno zwyczajne, widłak goździsty i jałowcowaty, grązel żółty. Występują tu również kocanki piaskowe i grzybienie północne. W szuwarach otaczających jezioro oraz w okolicznych lasach gnieździ się wiele chronionych gatunków ptaków, m.in.: perkoz dwuczuby, muchołówka żałobna, gil. Na terenie samego rezerwatu spotkać można żurawia i bociana czarnego.

Rezerwat nie posiada planu ochrony.

Rezerwat Torfowisko przy Jeziorze Czarnym podlega ochronie w zakresie międzynarodowego prawa ochrony przyrody – leży w granicach Transgranicznego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie”.

Rezerwat Torfowisko przy Jeziorze Czarnym znajduje się w gminie Sosnowica.

Cel środowiskowy dla Rezerwatu Torfowisko przy Jeziorze Czarnym

Celem środowiskowym jest zachowanie ze względów naukowych i krajobrazowych torfowiska wysokiego oraz malowniczego krajobrazu z występującymi jeziorami i torfowiskami w rzadko spotykanym harmonijnym i estetycznym otoczeniu, charakterystycznego dla tej części Ziemi Lubelskiej.

Rezerwat Kahiza

Rezerwat Kahiza powołany został Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 27 sierpnia 2025 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody "Kahiza". Jest to rezerwat krajobrazowy, obejmuje on 4 oddziały leśne Leśnictwa Orzechów o łącznej powierzchni 104,79 ha. Na obszarach graniczących z rezerwatem wyznaczona została otulina obejmująca obszar o powierzchni 106,63 ha. Ochroną objęto dawną misę jeziora, wypełnioną torfami i gytia, z cennymi torfowiskami niskimi i przejściowymi. Chroni naturalne procesy torfotwórcze oraz potencjał retencyjny, istotny dla zasilania cieku Bobryk nawet w okresach suszy. Jest siedliskiem wielu gatunków roślin i zwierząt, objęty ochroną w ramach sieci Natura 2000 (Polesie PLB060019) i położony w granicach Poleskiego Parku Krajobrazowego.

Ważnym aspektem ochrony tego terenu jest zachowanie potencjału retencyjnego (zasobów wodnych) masywu torfowiskowego, który stanowi zbiornik biogeniczny. Istotną przesłanką ochrony tego terenu jest zachowanie naturalnej dynamiki procesów kształtujących ten obszar, tj. procesów torfotwórczych (wymagających wysokiego uwodnienia), przemian zbiorowisk roślinnych pod wpływem działalności czynników naturalnych, takich jak na przykład działalność bobrów.

Rezerwat nie posiada planu ochrony.

Cel środowiskowy dla Rezerwatu Kahiza

Celem środowiskowym rezerwatu jest zachowanie naturalnych procesów jakim podlega misa pojeziorna wypełniona osadami organicznymi (torfy i gytia) oraz osadami mineralnymi.

- **Parki krajobrazowe**

Poleski Park Krajobrazowy

Poleski Park Krajobrazowy został ustanowiony Uchwałą WRN w Chełmie Nr XVIII/89/83 z dnia 23 marca 1983 r. w sprawie ustanowienia parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa chełmskiego (Dz. Urz. Woj. Chełm. Nr 4, poz.24 z 1983 r.). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Lubelskiego z dnia 28 kwietnia 2005 r. w sprawie Poleskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. z 2005 r. Nr 102, poz. 1956).

W 1990 roku w jego centralnej części utworzono Poleski Park Narodowy. Od tamtej pory Poleski Park Krajobrazowy składa się z 4 enklaw o łącznej powierzchni 5 113 ha. Jego otulina liczy 16 954 ha. Na jego terenie przeważają podmokłe równiny, a także łąki i torfowiska. Obfituje w ekosystemy wodne (ok. 15% jego powierzchni). Znajduje się tu Jezioro Wytyckie, obecnie zbiornik retencyjny. W okolicach wsi Stary Brus zlokalizowany jest kompleks stawów hodowlanych – siedlisko wielu gatunków ptaków. Dużym urozmaicheniem tego nizinnego krajobrazu jest wyniesienie Guz Woli Wereszczyńskiej w jego południowej części. W niektórych, wyżej położonych miejscach znajdują się lasy i pola uprawne. Flora tego obszaru charakteryzuje się dużym nagromadzeniem roślin strefy atlantyckiej. Bogaty jest świat fauny, w szczególności awifauna.

Pod względem florystycznym najciekawsza jest tu roślinność torfowiskowa pochodzenia atlantyckiego. Na terenie torfowisk mają stanowiska rzadkie gatunki roślin takie jak brzoza niska, rosiczka okrągłolistna i widłak torfowy. Na wilgotnych łąkach i torfowiskach można spotkać goryczkę wąskolistną. Wiosną na łąkach rosną rzadkie storczyki: krwisty i szerokolistny.

Na obszarze Parku najlepiej zbadaną grupą zwierząt są ptaki, głównie związane z wodami. Wśród wielu gatunków lęgowych do najciekawszych należą: łabędź niemy, perkoz rdzawoszyi, zausznik, żuraw i bąk. Gniazdują tu również: błotniak stawowy i łąkowy, gęgawa, perkoz, perkoz dwuczuby, wodnik, zielonka, rycyk, samotnik, brzęczka, wąsatka, dziwonia, remiz, pustułka. Gęgawy gniazdują tutaj na stawach w Starym Brusie oraz zbiorniku Wytyckim. Stawy w Brusie są również częstym miejscem polowań, największego polskiego ptaka drapieżnego – bielika. Charakterystycznym dla tych terenów, regularnie gniazdującym gatunkiem jest żuraw. Osobniki tego gatunku są szczególnie widoczne w trakcie jesiennych przelotów, kiedy tworzą charakterystyczne klucze. Ssaki reprezentowane są przez gatunki związane z ekosystemami wodnymi jak bóbr i wydra. Obszary leśne parku są szlakiem migracyjnym wilków. Doskonałe warunki znajduje tu zagrożony wyginięciem żółw błotny.

W zasięgu Poleskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny znajduje się gmina Sosnowica.

Cel środowiskowy dla Poleskiego Parku Krajobrazowego

Celem środowiskowym dla Poleskiego Parku Krajobrazowego ochrony w parku jest zachowanie walorów przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych, historycznych i turystycznych środowiska. Wskazane jest zachowanie lub odtworzenie bagiennych warunków wodnych torfowisk, zachowanie kompleksów stawów.

o Obszar chronionego krajobrazu

Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu

Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu utworzony został Uchwałą WRN w Chełmie Nr XVIII/89/83 z dnia 23 marca 1983 w sprawie ustanowienia parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa chełmskiego (Dz. Urz. Woj. Chełmskiego Nr 4, poz.24 z 1983 r.). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest Rozporządzenie Nr 52 Wojewody Lubelskiego z dnia 28 lutego 2006 r. w sprawie Poleskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz.Urz. z 2006 r. Nr 69, poz. 1290). Jego powierzchnia wynosi 41 000 ha.

Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu obejmuje znaczną część Równiny Łęczyńsko – Włodawskiej, łącząc ze sobą zespół obszarów chronionych w rejonie Poleskiego Parku Narodowego i Poleskiego Parku Krajobrazowego z Sobiborskim Parkiem Krajobrazowym. Łącznie z w/w parkami stanowi rozległy kompleks lasów, torfowisk i bagien o zróżnicowanej florze i faunie. W granicach obszaru znajduje się rezerwat "Torfowisko przy Jeziorze Czarnym". Podstawowymi elementami krajobrazowymi są różne typy jezior (od oligotroficzných do w różnym stopniu zeutrofizowanych), rozległe torfowiska (przejściowe, wysokie i niskie), oraz duże powierzchnie różnego typu borów i olsów. Obszary wodno-torfowiskowe stanowią naturalne zbiorniki retencyjne o dużej pojemności, a tereny leśne pełnią funkcje wodochronne.

Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu znajduje się na terenie gminy Sosnowica.

Cel środowiskowy dla Poleskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu

Celem środowiskowym dla Poleskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu jest:

- tworzenie i ochrona korytarzy ekologicznych, umożliwiających migrację gatunków,
- ochrona specyficznych cech krajobrazu Polesia Lubelskiego: dolin rzecznych, w tym meandrów rzek, starorzeczy, jezior, naturalnych form rzeźby terenu, otwartego charakteru torfowisk, łąk,
- zachowanie oraz poprawa stosunków wodnych poprzez ograniczanie nadmiernego odpływu wód, gospodarowanie zasobami wodnymi w sposób uwzględniający potrzeby ekosystemów wodnych i wodno-błotnych, zachowanie naturalnego charakteru rzek, cieków wodnych, zbiorników wodnych i starorzeczy, ochrona funkcji obszarów źródłkowych

o dużych zdolnościach retencyjnych; zachowanie lub przywracanie dobrego stanu ekologicznego wód. Ochrona i kształtowanie zadrzewień nadwodnych,

– restytucja lasów łęgowych wierzbowo - topolowych, szczególnie na obszarach o długim zaleganiu wód zalewowych. Utrzymanie urozmaiconej linii brzegowej cieków i rzek i tworzenie porośniętych bogatą szatą roślinną stref przybrzeżnych i utrzymanie ich jako naturalnego sposobu zabezpieczenia brzegu przed erozją.

○ **Obszary Natura 2000**

Podstawą prawną tworzenia sieci Natura 2000 jest Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 roku w sprawie ochrony dzikich ptaków i Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, które zostały transponowane do polskiego prawa, głównie do ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Sieć Natura 2000 tworzą dwa typy obszarów: obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) i specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO).

Na terenie powiatu parczewskiego w oparciu o Dyrektywę Ptasią wyznaczono obszary:

- PLB060015 Zbiornik Podedwórze,
- PLB060014 Uroczysko Mosty – Zahajki,
- PLB060004 Dolina Tyśmienicy,
- PLB060006 Lasy Parczewskie,
- PLB060019 Polesie,

a w oparciu o Dyrektywę Siedliskową:

- PLH060013 Ostoja Poleska,
- PLH060002 Czarny Las,
- PLH060107 Ostoja Parczewska,
- PLH060098 Wrzosowisko w Orzechowie.

Obszar PLB060015 Zbiornik Podedwórze

Zbiornik Podedwórze utworzony został Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 05.09.2007 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. Urz. M.Ś. 07.179.1275). Aktualny status prawny oraz powierzchnia obszaru regulowane są na mocy Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz.U. 2011, Nr. 25 poz. 133).

Zbiornik Podedwórze zajmuje powierzchnię 283,71 ha. Do obszaru należy zbiornik retencyjny Podedwórze, wchodzący w skład systemu Kanału Wieprz – Krzna oraz otaczające tereny leśne, rolne i podmokłe łąki. Dwa duże cieki wodne terenu to Zielawa i Kanał Wieprz – Krzna. Lesistość obszaru wynosi około 30%, z czego połowa to olsy i siedliska gąadowe.

Na obszarze występuje co najmniej 15 gatunków ptaków z Załącznika i Dyrektywy Ptasiej, 6 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi. Jest to jedno z nielicznych w Polsce stanowisk lęgowych podgorzała. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej następujących gatunków ptaków: bączek, podgorzała, puchacz. Stosunkowo dużą liczebność osiąga tu bąk.

Obszar Zbiornik Podedwórze znajduje się na terenie gmin: Jabłoń i Podedwórze.

Cel środowiskowy dla obszaru Zbiornik Podedwórze

Celem środowiskowym jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony gatunków, dla których obszar Natura 2000 został wyznaczony.

Zgodnie ze SDF obszar PLB060015Zbiornik Podedwórze został wyznaczony dla ochrony populacji następujących gatunków ptaków:

- bączek *Ixobrychus minutus* (A022)
- podgorzała *Aythya nyroca* (A060)
- Zielonka *Porzana parva* (A120)
- puchacz *Bubo bubo* (A215) - gatunek został prawdopodobnie błędnie wpisany do Standardowego Formularza Danych. W granicach obszaru Natura 2000 Zbiornik Podedwórze PLB060015 nie występują biotopy umożliwiające występowanie tego gatunku.

Osiągnięcie celu środowiskowego będzie możliwe dzięki realizacji wskazań zawartych w Planie Zadań Ochronnych dla obszaru Zbiornik Podedwórze. PZO ustanowiony został Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 23 grudnia 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Lub., poz. 4692) w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Zbiornik Podedwórze PLB060015.

Ze zidentyfikowanych w PZO zagrożeń w stosunku do wszystkich gatunków najważniejsze wynikają z modyfikacji systemu wodnego i są to spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych. Potencjalne zagrożenie, które dotyczy wszystkich przedmiotów ochrony w Obszarze to modyfikowanie akwenów wód stojących.

Inne, potencjalne zagrożenia w stosunku do bączka *Ixobrychus minutus* (A022) wynikają ze zmian w ekosystemie i wymienia się tu zmniejszenie lub utratę określonych cech siedliska. Potencjalnym zagrożeniem dla zachowania właściwego stanu ochrony tego gatunku jest również produkcja energii wiatrowej. Wskazane działania ochronne mają na celu utrzymanie warunków siedliskowych optymalnych dla gatunku. Działania, które pozwolą osiągnąć ww. cele związane będą z utrzymaniem odpowiedniego poziomu wód w zbiorniku oraz monitoringiem bączka *Ixobrychus minutus* (A022) i jego siedliska.

Zagrożenia istniejące w stosunku do podgorzałki *Aythya nyroca* (A060) to również wędkarstwo i polowania (prowadzone bez żadnych ograniczeń). Zagrożenia potencjalne mogą wynikać z drapieżnictwa (norka amerykańska) oraz wykorzystywania zbiornika do celów sportowych i rekreacyjnych.

Działania ochronne mają na celu poprawę warunków siedliskowych gatunku poprzez eliminację zagrożeń antropogenicznych. Działania, które pozwolą osiągnąć ww. cel związane będą przede wszystkim z ograniczeniem presji turystycznej, poprzez wyłączenie części

z użytkowania (również przez wędkarzy), a także uniemożliwienie polowań lub zmiana ich terminów. W ramach działań ochrony czynnej planuje się również ustawienie specjalnych tablic z informacjami dotyczącymi przedmiotów ochrony i zagrożeń dla zachowania ich właściwego stanu. Zaplanowano także wydanie ulotek o podobnej tematyce, które będą materiałami do dyspozycji Polskiego Związku Wędkarskiego Okręg Biała Podlaska. W stosunku do zielonki *Porzana parva* (A120) opisane zagrożenia istniejące wynikają z modyfikacji systemu naturalnego i wymienia się tutaj wypalanie oraz zmiany stosunków wodnych wywołane działalnością człowieka. Zagrożenia potencjalne przedstawiają się jak w przypadku podgorzałki *Aythya nyroca* (A060). Celem wykonania działań ochronnych w stosunku do zielonki *Porzana parva* (A120) jest utrzymanie warunków siedliskowych optymalnych dla gatunku, poszerzenie wiedzy o liczebności i stanie zachowania przedmiotu ochrony oraz bieżące monitorowanie ewentualnego zagrożenia w postaci drapieżnictwa norki amerykańskiej. Działania, które pozwolą osiągnąć ww. cele związane będą z utrzymaniem odpowiedniego poziomu wód w zbiorniku oraz monitoringiem gatunku i jego siedliska.

Plan zadań ochronnych nie zawiera wskazań do zmian zapisów w istniejących dokumentach planistycznych. Zrezygnowano również ze sporządzenia planu ochrony dla obszaru Zbiornik Podedwórze. Plan zadań ochronnych jest wystarczającym narzędziem do zapewnienia ochrony przedmiotom ochrony na tym obszarze.

Obszar PLB060014 Uroczysko Mosty – Zahajki

Obszar został zatwierdzony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 05.09.2007 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz.U.07.179.1275). Aktualny status prawny oraz powierzchnia obszaru regulowane są na mocy Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz.U. 2011, Nr 25 poz. 133).

Obszar obejmuje dwa sąsiadujące ze sobą, niezbyt głębokie zbiorniki retencyjne (390 ha + 240 ha) położone w zlewni rzek Hanny, dopływu Bugu i Zielawy, wpadającej do Krzny, otoczone lasami mieszanymi i bagiennymi olszynami (130 ha).

W sąsiedztwie zbiorników znajdują się też pola orne i pastwiska. Około 30% powierzchni zbiorników porośnięta jest szuwarami i zaroślami wierzbowymi. Na zbiornikach prowadzona jest gospodarka rybacka.

W ostoi występuje co najmniej 21 gatunków ptaków z Załącznika i Dyrektywy Ptasiej, 8 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK).

W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej (C6) następujących gatunków ptaków: puchacz (PCK), rybitwa białowąsa (PCK), rybitwa czarna.

Uroczysko Mosty – Zahajki znajduje się na terenie gminy Podedwórze.

Cel środowiskowy dla obszaru Uroczysko Mosty – Zahajki

Celem środowiskowym jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony gatunków, dla których obszar Natura 2000 został wyznaczony. Zgodnie z SDF są to następujące gatunki:

- podgorzałka *Aythya nyroca* (A060)
- Zielonka *Porzana parva* (A120)
- rybitwa białowąsa *Chlidonias hybridus* (A196)
- rybitwa czarna *Chlidonias Niger* (A197)
- puchacz *Bubo bubo* (A215)

Osiągnięcie celu środowiskowego będzie możliwe dzięki realizacji wskazań zawartych w Planie Zadań Ochronnych dla obszaru Uroczysko Mosty-Zahajki. PZO ustanowiony został Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 23 grudnia 2014 r., w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Uroczysko Mosty-Zahajki PLB060014.

Ze zidentyfikowanych zagrożeń w stosunku do gatunków: A060 podgorzałka *Aythya nyroca* i A120 zielonka *Porzana parva* najważniejsze wynikają z wykorzystywania obszaru do polowań oraz zmian stosunków wodnych i są to: płoszenie ptaków przypadkowe zastrzelenia, zatrucia, zaplątywanie się ptaków w sieci klusownicze i żyłkę wędkarską oraz nagłych zmian poziomu wody (zalewanie gniazd ptasich). Wskazane działania ochronne mają na celu poprawę warunków siedliskowych gatunku poprzez eliminację zagrożeń antropogenicznych oraz monitoring populacji gatunku. Działania, które pozwolą osiągnąć ww. cele związane będą przede wszystkim z ograniczeniem polowań, wprowadzeniem zakazu używania amunicji ołowianej, usuwaniem sieci klusowniczych oraz utrzymaniem odpowiedniego poziomu wód w zbiornikach.

W stosunku do gatunku A196 rybitwa białowąsa *Chlidonias hybridus* nie zidentyfikowano istniejących zagrożeń, gdyż nie potwierdzono gniazdowania tego gatunku w obszarze.

Z związku z tym, niezbędnym działaniem jest monitoring i obserwacja obszaru pod kątem występowania A196 rybitwy białowąsej *Chlidonias hybridus* i ewentualne określenie zagrożeń.

Ze zidentyfikowanych zagrożeń w stosunku do gatunku A197 rybitwa czarna *Chlidonias Niger* najważniejsze wynikają z kłusownictwa (sieci rybackie) oraz nagłych zmian poziomu wody (zalewanie gniazd ptasich).

Celem podejmowanych działań w stosunku do gatunku A197 rybitwa czarna *Chlidonias niger* jest poprawa warunków siedliskowych gatunku poprzez eliminację zagrożeń antropogenicznych. Działania, które pozwolą osiągnąć ten cel to przede wszystkim: montaż i konserwacja platform lęgowych oraz utrzymanie odpowiedniego poziomu wód w zbiornikach.

W stosunku do gatunku A215 puchacz *Bubo bubo* zidentyfikowane zagrożenia wynikają z gospodarki leśnej oraz działalności zwierzyny łownej (niszczenie lęgów przez dziki). Opisane działania ochronne mają na celu poprawę warunków siedliskowych gatunku poprzez eliminację zagrożeń antropogenicznych i naturalnych. Działania, które pozwolą osiągnąć ww. cel związane będą przede wszystkim z montażem platformy lęgowej na stanowisku położonym w Lesie Ochoża oraz poszukiwaniem nowych stanowisk i kontrolą potencjalnych miejsc występowania.

Plan zadań ochronnych nie zawiera wskazań do zmian zapisów w istniejących dokumentach planistycznych. Zrezygnowano również ze sporządzenia planu ochrony dla obszaru Uroczysko Mosty-Zahajki. Plan zadań ochronnych jest wystarczającym narzędziem do zapewnienia ochrony przedmiotom ochrony na tym obszarze.

Obszar PLB060004 Dolina Tyśmienicy

Obszar został zatwierdzony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 5 września 2007 r. zmieniającym rozporządzenie z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. 2007 nr 197, poz. 1275). Aktualny status prawny oraz powierzchnia obszaru regulowane są na mocy Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz.U. 2011, Nr. 25 poz. 133).

Obszar obejmuje dolny odcinek doliny Tyśmienicy, od stawu Siemień do ujścia rzeki do Wieprza. Dolina jest zmeliorowana, zajmują ją wilgotne łąki z fragmentami turzycowisk, miejscami występują zarośla wierzbowe i olszyny. Znajduje się tu kilka niewielkich kompleksów stawów, liczne torfianki i starorzecza oraz kompleks stawów w Siemieniu (790 ha), który składa się z 2 dużych i 12 małych stawów. W tym kompleksie 20% powierzchni dużych stawów i 40-50% powierzchni wielu stawów małych zajęte jest przez szuwały trzcinowe i pałkowe.

Otoczenie obszaru stanowią tereny rolnicze. Obszar obejmuje również krasowe zapadlisko wypełnione torfem, zajęte przez torfowisko przejściowe porośnięte łożą z osiką i brzozą oraz otaczający je Las Wólczyński i skrawki pól uprawnych, a także doły potorfowe, zajęte obecnie przez kilkadziesiąt torfianek.

Jest to ostoja ptasia o randze europejskiej E 64. Występuje tutaj co najmniej 23 gatunki ptaków z Załącznika i Dyrektywy Rady 79/409/EWG, 11 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej (C3 i C6) następujących gatunków ptaków: batalion (PCK), bączek (PCK), bąk (PCK), bielik (PCK), błotniak łąkowy, błotniak stawowy, mewa czarnogłowa, mewa mała (PCK), podróżniczek (PCK), puchacz (PCK), rybitwa czarna, rybitwa rzeczna, sowa błotna (PCK), zielonka (PCK), cyranka, gęgawa, krakwa, krwawodziób, kulik wielki (PCK), perkoz rdzawoszyi, pustułka, rybitwa białoskrzydła (PCK), rycyk; w stosunkowo wysokim zagęszczeniu (C7) występuje bocian biały, dubelt (PCK), derkacz i rybitwa białowąsa (PCK).

W okresie wędrówek stosunkowo duże koncentracje osiąga bielik (C7); stawy w Siemieniu są pierzowiskiem dla ok. 250-550 osobników łabędzia niemego.

Obszar stanowi ważną ostoję wydry i kilku zagrożonych gatunków ryb.

Obszar PLB060004 Dolina Tyśmienicy położony jest na terenie gminy Parczew i Siemień.

Cel środowiskowy dla obszaru PLB060004 Dolina Tyśmienicy

Celem środowiskowym jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony następujących gatunków ptaków będących przedmiotem ochrony na omawianym obszarze. Są to bączek, bocian czarny, podgorzałka, błotniak stawowy, zielonka, derkacz, mewa mała, rybitwa rzeczna, rybitwa białowąsa, rybitwa czarna, puchacz, uszatka błotna, podróżniczek, perkoz, gęgawa, świstun, krakwa, różeniec, cyranka, rycyk, kulik, krwawodziób, wąsatka.

Osiągnięcie celu środowiskowego będzie możliwe dzięki realizacji wskazań zawartych w Planie Zadań Ochronnych dla obszaru Dolina Tyśmienicy. PZO ustanowiony został Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 23 grudnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Tyśmienicy PLB060004 (Dz. Urz. Woj. Lub., poz. 4685).

W PZO przedstawiono identyfikację, istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych będących przedmiotami ochrony. Określone zostały również działania ochronne związane z utrzymaniem siedlisk.

Ze zidentyfikowanych zagrożeń najważniejsze wiążą się z:

- zaprzestaniem kośnego użytkowania coraz większych pól trwałych użytków zielonych, będących siedliskiem lęgowym takich gatunków jak derkacz, krwawodziób, kulik wielki, rycyk i uszatka błotna, oraz miejscem żerowania

- bataliona, błotniaka łąkowego i bociana czarnego,
- powodowaną przez człowieka zmianą stosunków wodnych w obszarze polegającą na konserwacji i odnawianiu istniejących rowów melioracyjnych,
 - presją drapieżników związaną z obserwowanym wzrostem liczebności gatunków takich jak lis, jenot oraz presją zwierząt domowych tj. psów i kotów oddziałującą na gatunki ptaków gnieźdzące się na łąkach,
 - pojawieniem się w obszarze norki amerykańskiej – gatunku szczególnie niebezpiecznego dla wszystkich ptaków wodno-błotnych,
 - niszczeniem biotopów lęgowych rybitwy czarnej i białowąsej poprzez zaśmiecanie torfianek balotami siana,
 - intensyfikacją gospodarki stawowej i prowadzeniem zabiegów związanych z utrzymaniem obiektów stawowych w okresie lęgowym.

Podstawowym celem działań ochronnych wskazanych w PZO jest utrzymanie lub zwiększenie powierzchni siedlisk wykazujących optymalny dla ptaków stan zachowania, poprawa warunków bytowania ptaków poprzez redukcję presji drapieżników i stworzenie dogodnych warunków gniazdowania. Działania, które pozwolą osiągnąć ww. cele związane będą przede wszystkim z utrzymaniem bądź przywróceniem kośnego, kośno-pastwiskowego lub pastwiskowego użytkowania możliwie dużej powierzchni trwałych użytków zielonych, odstrzałem redukcyjnym dzikich drapieżników, odłowem norki amerykańskiej oraz montażem platform lęgowych przystosowanych dla potrzeb puchacza oraz rybitw oraz umieszczeniem w dokumentacji Planu Zadań Ochronnych zapisów wskazujących na możliwie negatywny wpływ zalesień planowanych do wprowadzenia w obrębie doliny. Za konieczne uznane zostało również przeprowadzenie uzupełnienie wiedzy o gatunkach ptaków nieobjętych przeprowadzoną w 2012 roku inwentaryzacją ornitologiczną obszaru oraz zaplanowanie monitoringu stanu zachowania populacji wszystkich gatunków będących przedmiotami jego ochrony.

Plan zadań ochronnych zawiera wskazania do zmian zapisów w istniejących dokumentach planistycznych dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych, lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk gatunków ptaków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 Dolina Tyśmienicy PLB060004. Wskazania do zmian odnoszą się do Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Parczew dla obszaru poza granicami administracyjnymi miasta Parczewa). W PZO zaleca się wyłączenia spod zalesień terenów, będących miejscem występowania derkacza – gatunku będącego przedmiotem ochrony obszaru, którego występowanie jest uzależnione od obecności otwartego krajobrazu rolniczego.

Obszar PLB060006 Lasy Parczewskie

Obszar został zatwierdzony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 5 września 2007 r. zmieniającym rozporządzenie z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. nr 197, poz. 1275). Aktualny status prawny oraz powierzchnia obszaru regulowane są na mocy Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz.U. 2011, Nr. 25 poz. 133).. Obszar PLB060006 Lasy Parczewskie obejmuje powierzchnię 14 024,3 ha.

Obszar obejmuje kompleks leśny Lasy Parczewskie, usytuowany pomiędzy Kanałem Wieprz – Krzna a rzeką Tyśmienicą, wraz z przecinającymi je łąkami "Ochoża". Od zachodu lasy przylegają do doliny Tyśmienicy, od wschodu, północy, a także częściowo od południa sąsiadują z polami uprawnymi. Cały kompleks leśny położony jest w zlewni rzeki Tyśmienicy, a odwadniają go jej dopływy Ochoża i Piwonia – Bobrówka oraz Konotopa.

Bezpośrednio w sąsiedztwie lub w niewielkiej odległości od Lasów Parczewskich położonych jest kilka kompleksów stawów rybnych i jezior (Jezioro Czarne Gościńskie, Jezioro Kleszczów i Jezioro Miejskie). Przeważają bory sosnowe i bory mieszane, lokalnie występują olsy, grądy, łągi jesionowo-olchowe oraz zanikające obecnie bory bagienne i torfowiska przejściowe.

Jest to ostoja ptasia o randze europejskiej E 65. Występują tutaj co najmniej 22 gatunki ptaków z Załącznika i Dyrektywy Ptasiej, 5 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK).

Na terenie ostoi znajduje się jedno z nielicznych stanowisk lęgowych podgorzałki. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej (C6) następujących gatunków ptaków: bielik (PCK), podgorzałka (PCK), puchacz (PCK), trzmiełojad; w stosunkowo wysokim zagęszczeniu (C7) występuje bocian czarny i dzięcioł białostrzyk (PCK).

Obszar PLB060006 Lasy Parczewskie położony jest na terenie gmin: Dębowa Kłoda, Parczew, Sosnowica.

Cel środowiskowy dla obszaru PLB060006 Lasy Parczewskie

Celem środowiskowym jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony gatunków ptaków, dla ochrony których wyznaczono obszar Natura 2000. Są to: bączek, podgorzałka, bielik, derkacz, puchacz, dzięcioł białostrzyk, krakwa, gęgawa.

Osiągnięcie celu środowiskowego będzie możliwe dzięki realizacji wskazań zawartych w Planie Zadań Ochronnych dla obszaru Lasy Parczewskie. PZO ustanowiony został Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 12 stycznia 2015 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Lasy Parczewskie PLB060006 (Dz. Urz. Woj. Lub., poz. 176).

Ze zidentyfikowanych zagrożeń najważniejsze wiążą się z:

- zaprzestaniem kośnego użytkowania coraz większych pól trwałych użytków zielonych, będących siedliskiem lęgowym derkacza,
- presją drapieżników związaną z obserwowanym wzrostem liczebności gatunków takich jak lis, jenot oraz presją zwierząt domowych tj. psów i kotów oddziałując na gatunki ptaków gnieźdzące się na łąkach,
- intensyfikacją gospodarki stawowej i prowadzeniem zabiegów związanych z utrzymaniem obiektów stawowych w okresie lęgowym,
- polowaniami na ptaki wodno-błotne, będącymi szczególnie istotnym zagrożeniem dla podgorzałki, jako dla gatunku późno przystępującego do lęgów,
- niszczeniem naziemnych lęgów puchacza przez dziki.

Podstawowymi celami działań ochronnych będzie utrzymanie lub zwiększenie powierzchni siedlisk wykazujących optymalny dla ptaków stan zachowania, poprawa warunków bytowania ptaków poprzez redukcję presji drapieżników, eliminację zagrożeń antropogenicznych a także, tak jak w przypadku puchacza - stworzenie dogodnych warunków gniazdowania.

Działania, które pozwolą osiągnąć ww. cele związane będą przede wszystkim z utrzymaniem bądź przywróceniem kośnego, kośno-pastwiskowego lub pastwiskowego użytkowania możliwie dużej powierzchni trwałych użytków zielonych, montażem platform lęgowych przystosowanych dla potrzeb puchacza oraz edukacją właścicieli i zarządców stawów hodowlanych położonych w obszarze. Za konieczne uznane zostało również zaplanowanie monitoringu stanu zachowania populacji wszystkich gatunków będących przedmiotami jego ochrony.

Obszar PLH060107 Ostoja Parczewska

Obszar Natura 2000 Ostoja Parczewska PLH060107 został zatwierdzony jako obszar o znaczeniu dla Wspólnoty (OZW) w 2011 r. Decyzją Komisji Europejskiej z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C (2010) 9669) (2011/64/UE) (D. Urz. UE L 33/146 z dnia 08.02.2011). Obszaru PLH060107 Ostoja Parczewska dotyczy również decyzja Komisji z dnia 7 listopada 2013 r. w sprawie przyjęcia siódmego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (Dz. U. UE. L. z 2013 r., Nr 350, poz. 287). Aktualny status prawny określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 marca 2018 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Ostoja Parczewska (PLH060107) (Dz.U. z 2018 r., poz. 901).

Ostoja położona jest w zachodniej części Polesia Lubelskiego w pobliżu północno zachodniej granicy Pojezierza Łęczyńsko –Włodawskiego, jej powierzchnia wynosi 3 591,53 ha. Obejmuje cały rozległy kompleks Lasów Parczewskich wraz z przylegającymi terenami łąkowymi. Obszar ten charakteryzuje się dużą mozaikowością siedlisk, uwarunkowaną znacznym zróżnicowaniem stosunków wodnych i gleb. Rzeźba terenu jest mało urozmaicona, z rozległymi równinami i niewielkimi wzgórzami oraz płytkimi, podmokłymi obniżeniami wypełnionymi torfem. Obszar położony jest w całości w zlewni Tyśmienicy. Największe ciekі odwadniające teren to Konotopa, Ochożanka oraz Bobrówka, której dolina miejscami zachowała jeszcze naturalny charakter. W obrębie ostoi znajdują się trzy niewielkie jeziora: Obradowskie, Czarne Gościńskie i Kleszczów. Lasy Parczewskie tworzą wraz z Lasami Włodawskimi i Lasami Sobiborskimi największy kompleks leśny we wschodniej Polsce. Ma to istotne znaczenie dla populacji wilka zamieszkującej ten teren, ponieważ stwarza dogodne warunki (głównie migracyjne) dla właściwego jej funkcjonowania.

Głównym celem ochrony w obszarze jest populacja wilka. Na terenie ostoi bytują wilki. Regularnie rejestrowany jest też rozród wilków na tym obszarze. Populacja wilków w Lasach Parczewskich stanowi 0,7% populacji krajowej tego gatunku oraz 6,3% populacji woj. lubelskiego. Ostoja obejmuje najistotniejsze siedliska dla ochrony tego gatunku.

Na terenie obszaru stwierdzono 8 typów siedlisk z Załącznika i Dyrektywy Siedliskowej – zajmujących łącznie prawie 11% powierzchni oraz 10 gatunków zwierząt z Załącznika II DS. Na łąkach w dolinie Ochożanki znajduje się jedno z największych na Lubelszczyźnie stanowisk wielosiłu błękitnego, liczące ponad 1000 osobników.

Obszar PLH060107 Ostoja Parczewska znajduje się na terenie gmin: Dębowa Kłoda, Parczew.

Cel środowiskowy dla obszaru PLH060107 Ostoja Parczewska

Celem środowiskowym jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000. Ochrona dotyczy następujących siedlisk przyrodniczych: (3160) Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne, (7110) Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe), (7120) Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji, (7140) Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzeria-Caricetea*), (9170) Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*), (91D0) Bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi-Pinetum*), (91E0) Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion*). Ochroną objęto również stanowiska następujących gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk bóbr, wilk, wydra, kumak nizinny, żółw błotny, zalotka większa modraszek Telesiu, czerwoczyk nieparek, modraszek nausithous, czerwoczyk fioletek.

Osiągnięcie celu środowiskowego będzie możliwe dzięki realizacji wskazań zawartych w Planie Zadań Ochronnych dla obszaru Ostoja Parczewska. PZO ustanowiony został Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 12 stycznia 2015 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Parczewska PLH060107 (Dz. Urz. Woj. Lub., poz. 176).

W PZO przedstawiono identyfikację, istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000. Określone zostały również działania ochronne związane z utrzymaniem siedlisk.

Główną grupą zagrożeń dla obszaru Natura 2000 Ostoja Parczewska, są zagrożenia związane z możliwym przekształceniem siedlisk wynikających m.in. z ewolucji biocenotycznej, eutrofizacji, zmiany sposobu użytkowania, gospodarki leśnej czy zmiany poziomu wód.

Ewolucję biocenotyczną wskazano jako zagrożenie dla siedlisk przyrodniczych (3160) naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne, (7110) Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą(żywe), (7120) Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji, (7140) Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z Scheuchzerio-Caricetea), oraz czterech gatunków motyli i żółwia błotnego.

Przedmiotowe zagrożenie, przypadku siedliska (3160) naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne, dotyczy zarastania zbiorników roślinnością wodną oraz odkładania się osadów dennych, które w dłuższej perspektywie czasu mogą prowadzić do zanikania zbiorników. Z kolei na torfowiskach, w warunkach obniżania poziomu wody, będą rozwijać się siedliska leśne. Ewolucja biocenotyczna związana z siedliskami motyli związana jest z zaprzestaniem użytkowania łąk, co doprowadzi do rozwoju krzewów i wysokich bylin, prowadząc tym samym do zanikania siedliska gatunku oraz eliminacji roślin żywicielskich. W stosunku do żółwia błotnego zagrożenie będzie wynikało z wkraczania krzewów i podrostów drzew w obręb łągowisk.

Kolejnym zidentyfikowanym zagrożeniem dla trzech rodzajów torfowisk jest eutrofizacja. Na skutek dopływu biogenów ze zlewni, może dojść do przekształcania torfowisk. Efektem tego będzie m.in. zanikanie charakterystycznych gatunków oraz zmiana struktury siedliska.

W stosunku do wszystkich gatunków motyli będących przedmiotem ochrony obszaru wskazano, że ważnym zagrożeniem jest zmiana sposobu uprawy. Objawiać się może ona jako intensyfikacja gospodarowania na trwałych użytkach zielonych bądź ich zamiana w grunty orne. W wyniku tych procesów nastąpi przekształcenie siedliska przedmiotowych gatunków, czego skutkiem będzie m.in. zanikanie roślin żywicielskich.

Również w przypadku zmiany poziomu wód gruntowych (odwadnianie, zalewanie) dojdzie do przekształcenia siedliska i zanikania roślin żywicielskich. Ponadto wpływ na utratę siedlisk będzie miało zalesienie nieużytkowanych pól siedlisk motyli.

Za istotne zagrożenia żółwia błotnego zostało uznane działanie zmierzające do zmiany do obniżenia poziomu wód. Działania takie doprowadzą do zanikania miejsc bytowania żółwia. Istotną, negatywną rolę pełni również wzrastająca liczba obserwowanych drapieżników, co może bardzo niekorzystnie wpłynąć na liczebność populacji żółwi.

Zagrożenia związane z komunikacją zostały zidentyfikowane w stosunku do dwóch gatunków: wilka i żółwia. Wzmagający się ruch samochodowy, w tym związany z turystyką, może przyczyniać się do zabijania zwierząt na szlakach komunikacyjnych, zarówno głównych jak i lokalnych. W przypadku wilka wskazano również, że gospodarka leśna, a w szczególności prace związane z gospodarką leśną, w tym obecność ludzi i maszyn w miejscach rozrodu i wychowywania młodych powoduje niepokojenie zwierząt.

Zaplanowane w planie zadań ochronnych działania ochronne mają na celu utrzymanie właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony lub jego poprawę, gdy stan ochrony oceniono jako niezadowalający lub zły.

Jednym z podstawowych działań ochronnych związanych z utrzymaniem właściwego stanu ochrony siedlisk oraz siedlisk gatunków będzie zachowanie istniejących stosunków wodnych oraz przeciwdziałanie obniżeniu wód gruntowych lub zalewaniu siedlisk motyli. Działania takie są dedykowane m.in. siedliskom torfowisk wysokich i borów bagiennych oraz czterem gatunkom motyli i kumaka.

Kolejnym strategicznym działaniem ochronnym są działania związane z powstrzymywaniem sukcesji wtórnej. Dotyczy to zarówno usuwania podrostów drzew i krzewów, co ma znaczenie dla siedlisk torfowiskowych jak i przywrócenia lub utrzymania ekstensywnego użytkowania łąk stanowiących siedliska motyli.

W przypadku siedlisk leśnych ważne jest realizowanie gospodarki leśnej w sposób, który umożliwi w przypadku grądu m.in. wzrost i rozwój młodego pokolenia drzew oraz regulację zagęszczenia i składu gatunkowego odnowień i podsadzeń na korzyść gatunków właściwych dla siedliska przyrodniczego. Natomiast w przypadku boru bagiennego znaczenie będzie miało przeciwdziałanie zmianom trofii siedliska oraz zachowanie strefy buforowej. Dodatkowo, w przypadku wilka konieczne będzie zapewnienie drożności korytarzy ekologicznych w procesie inwestycyjnym.

W odniesieniu do żółwia błotnego, zalotki większej oraz łągów wierzbowych, topolowych, olszowych i jesionowych wskazane jest wykonanie inwentaryzacji terenowej, której celem będzie wykrycie stanowisk gatunków i siedlisk, a w przypadku żółwia błotnego określenie konieczności podjęcia działań ochronnych.

Plan zadań ochronnych zawiera wskazania do zmian zapisów w istniejących dokumentach planistycznych dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych, lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk gatunków motyli, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 Ostoja Parczewska PLH060107. Wskazania do zmian odnoszą się do Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Parczew dla obszaru poza granicami administracyjnymi miasta Parczewa. W PZO zaleca się wyłączenia spod zalesień terenów, będących miejscem występowania gatunków motyli będących przedmiotami ochrony obszaru, których występowanie jest uzależnione od obecności otwartego krajobrazu rolniczego.

Obszar PLB060019 Polesie

Obszar Natura 2000 Polesie PLB060019 został wyznaczony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z 5 września 2007r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000. Aktualnie obowiązującą podstawą prawną jest rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz.U. 2011.Nr 25 poz. 133). Polesie zajmuje powierzchnię 18 030,91 ha.

Obszar ten obejmuje fragment Polesia Lubelskiego, na którym dominują równiny torfowe, wśród których położone są zarastające jeziora i obszary bagienne, rozdzielone niewielkimi wzniesieniami. Wiele terenów jest stale podtopionych, o charakterze naturalnym. Krajobraz jest wybitnie równinny. Torfowiska reprezentują wszelkie typy tego siedliska, od torfowisk wysokich, poprzez przejściowe do niskich. W ostoi występuje co najmniej 28 gatunków ptaków z Załącznika i Dyrektywy Ptasiej, 10 gatunków ujętych w Polskiej Czerwonej Księdze. Jest to jedno z nielicznych w Polsce stanowisk lęgowych podgorzałki oraz ważna ostoja bąka i dubelta.

Dla obszaru PLB060019 Polesie nie sporządza się Planu zadań ochronnych, ponieważ Obszar Polesie położony jest w obrębie Poleskiego Parku Narodowego. Działania ochronne zostały wskazane w Planie Ochrony ustanowionym Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 16 września 2020 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Poleskiego Parku Narodowego (Dz.U. 2020 poz. 1966).

Obszar Polesie podlega ochronie w zakresie międzynarodowego prawa ochrony przyrody – leży w granicach obszaru wodno-błotnego wyznaczonego na mocy Konwencji Ramsarskiej

Polesie PLB060019 znajduje się na terenie gminy Sosnowica.

Podstawowym zagrożeniem dla obszaru jest zmiana stosunków wodnych, spowodowana zarówno przez prowadzone tu w przeszłości rozległe prace melioracyjne, jak i działający współcześnie przemysł wydobywczy oraz silna presja turystyczno-rekreacyjna i zanikanie rolniczego użytkowania ziemi.

Cel środowiskowy dla obszaru Polesie

Celem środowiskowym jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony następujących gatunków ptaków będących przedmiotem ochrony na omawianym obszarze. Są to: wodniczka, podgorzałka, bąk, puchacz, rybitwa białowąsa, rybitwa białoskrzydła, rybitwa czarna, błotniak łąkowy, dzięcioł białostrzygi, dubelt, żuraw i cietrzew.

Utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony chronionych gatunków ptaków:

- właściwy stan ochrony wodniczki wymaga: zachowania odkrytych (niezakrzewionych) bagiennych turzycowisk, o stabilnych warunkach wodnych.
- właściwy stan ochrony podgorzałki wymaga: indywidualnej skrupulatnej ochrony miejsc gniazdowania, w szczególności zachowania szuwarów wolnych od antropopresji w okresie lęgowym.
- właściwy stan ochrony bąka wymaga: zachowania bagiennych, podtopionych szuwarów.
- właściwy stan ochrony rybitwy białowąsej wymaga: zachowania aktualnych i umożliwienie powstawanie potencjalnych miejsc lęgowych zwykle na skupieniach roślinności pływającej; wykluczeniu niepokojenia w koloniach lęg. Gdy gniazdują na stawach zachowanie ekstensywnej gospodarki stawowej z zachowaniem roślinności pływającej i z ochroną kolonii rybitwy przed niepokojeniem.
- właściwy stan ochrony rybitwy białoskrzydłej wymaga: zachowania aktualnych i umożliwienie powstawanie potencjalnych miejsc lęgowych, zwykle mechowisk i podmokłych szuwarów, dużych otwartych kompleksów bagiennych z dominacją tych siedlisk, niekiedy skupień roślinności pływającej; wykluczeniem niepokojenia w koloniach lęgowych. Gdy gniazdują na stawach zachowanie ekstensywnej gospodarki stawowej z zachowaniem roślinności pływającej i z ochroną kolonii rybitwy przed niepokojeniem.
- właściwy stan ochrony błotniaka łąkowego wymaga: zachowania naturalnego mokradłowego krajobrazu, zwykle z udziałem dużych kompleksów podmokłych łąk, turzycowisk, szuwarów, zabagnień.
- właściwy stan ochrony dubelta wymaga: zachowania bagiennego charakteru biotopów, w tym rozległych terenów bagiennych lub mozaiki bagien w krajobrazie; wykluczenia ich odwadniania i przesuszania.
- właściwy stan ochrony koncentracji żurawia wymaga: zachowania mozaiki mokradeł

w krajobrazie, w tym zachowania silnie podtopionych zabagnień i wykluczenie ich odwadniania; dostępności spokojnych noclegowisk.

- właściwemu stanowi ochrony cietrzewia może sprzyjać: zachowanie warunków wodnych, w tym bagiennego charakteru torfowisk.

Ostoja Poleska PLH060013

Obszar Ostoja Poleska wyznaczony został Decyzją Komisji z dnia 13 listopada 2007 r. przyjmującą, na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG, pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument C(2007)5043)(2008/25/WE) (Dz.U. UE L 12 str.383). Obecny status prawny określa Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 września 2021 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Ostoja Poleska (PLH060013) (Dz. U. z 2021 r. poz. 1736).

Powierzchnia Ostoi Poleskiej wynosi 10159,15 ha.

Obszar stanowią dwa, izolowane fragmenty terenu: Główny Kompleks Poleskiego Parku Narodowego oraz Kompleks Bagno Bubnów - Bagno Staw.

Jest to jedyny w Polsce obszar pojezierza, nie objęty ostatnim zlodowaceniem. Znajdują się tutaj unikalne obszary torfowisk wysokich, przejściowych i niskich typu węglanowego. Łącznie, na terenie ostoi zidentyfikowano 15 rodzajów siedlisk z Załącznika i Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Jest to jedna z największych w Polsce ostoi żółwia błotnego oraz innych rzadkich gatunków zwierząt, w tym zwłaszcza strzebli błotnej *Phoxinus phoxinus*, dla której obszar Ostoi Poleskiej jest jednym z najważniejszych obszarów występowania na terenie kraju. Dla niektórych gatunków zwierząt obszar ten jest jedynym miejscem występowania w Polsce. Ostoja jest jednym z najważniejszych w kraju miejsc lęgowych wodniczki, której populacja zagrożone jest w skali globalnej. Jest również ważnym lęgowiskiem wielu zagrożonych ptaków, m.in.: pogorzałki, rybitwy białowąsej i białoskrzydłej, a także błotniaka łąkowego, kulika wielkiego rycyka, dubelta oraz cietrzewia, który był tu reintrodukowany. W okresie migracji teren ten służy za miejsce odpoczynku dla żurawi i wielu gatunków wodno-błotnych. Obszar jest żerowiskiem ptaków strefowych: puchacza, orlika krzykliwego, bielika i bociana czarnego.

Bagno Bubnów i Bagno Staw to obiekty o wyjątkowym bogactwie florystycznym. Oba kompleksy bagienne to także wyjątkowo cenna ostoja fauny, zwłaszcza owadów, płazów i ptaków. Stwierdzono tu m.in. występowanie ponad 340 gatunków motyli, co stanowi ponad 10% fauny krajowej, z tej liczby 3 gatunki odnalezione jako jedyne ich miejsca występowania w Polsce. Wśród płazów na uwagę zasługują m.in. bogate populacje ropuch: zielonej i paskówki.

Generalnie flora i fauna tego terenu są bardzo bogate; stwierdzono tu występowanie ponad 1400 gatunków roślin i ponad 200 gatunków kręgowców; 20 gatunków roślin i zwierząt wymienionych jest w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Obszar ma również duże znaczenie dla ochrony ptaków.

Obszar Ostoja Poleska został wyznaczony dla ochrony następujących siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt:

Siedliska przyrodnicze: Twardowodne oligo- i mezotroficzne, zbiorniki wodne z podwodnymi łąkami ramienic *Charetea* (3140), Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion* (3150), Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne (3160), Suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion*, *Pohlio-Callunion*, *Calluno-Arctostaphyloin*) (4030), Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*) (6120), Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion* – płaty bogate florystycznie) (6230), Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*) (6410), Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*) (6430), Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) (6510), Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (7110), Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej stymulowanej regeneracji (7120), Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea nigrae*) (7140), Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion* (7150), Torfowiska nakredowe (*Cladietum marisci*, *Caricetum buxbaumii*, *Schoenetum nigricantis*) (7210), Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk (7230), Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*) (9170), Bory i lasy bagienne (91D0).

Gatunki roślin: dzwoniecznik wonny, aldrawanda pęcherzykowata, starodub łąkowy, obuwik pospolity, lipiennik Loesela, haczyk owiec błyszczący.

Gatunki zwierząt: kumak nizinny, wilk, bóbr europejski, koza, pływak szeroko brzeżek, żółw błotny, przeplatka aurinia, wydra, czerwończyk nieparek, piskorz, modraszek nausitous, modraszek telejus, różanka, strzebla błotna, traszka grzebieniasta.

Dla obszaru PLH060013 Ostoja Poleska nie sporządza się Planu zadań ochronnych, ponieważ Ostoja położona jest w obrębie Poleskiego Parku Narodowego. Działania ochronne zostały wskazane w Planie Ochrony ustanowionym Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 16 września 2020 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Poleskiego Parku Narodowego (Dz.U. 2020 poz. 1966).

Obszar Ostoja Poleska podlega ochronie w zakresie międzynarodowego prawa ochrony przyrody – leży w granicach obszaru wodno-błotnego wyznaczonego na mocy Konwencji Ramsarskiej.

Obszar położony jest na terenie gminy Sosnowica.

Cel środowiskowy dla obszaru Ostoja Poleska

Celem środowiskowym dla Ostoi Poleskiej jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony ww. siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin i gatunków zwierząt będących przedmiotem ochrony na omawianym obszarze. Działania, które pomogą osiągnąć ten cel to:

- zachowanie odpowiedniej jakości hydromorfologicznej cieków oraz stanu ekologicznego ichtiofauny,
- wykluczenie oddziaływania zanieczyszczeń i poprawy jakości wód,
- zachowanie naturalnej dynamiki, reżimu hydrologicznego rzek, z naturalnymi zalewami,
- zachowanie naturalności zbiorników wodnych i koryt cieków z ich strefą brzegową i roślinnością,
- zachowanie zróżnicowania siedliskowego zbiorników wodnych w postaci roślinności, powalonych pni i konarów,
- utrzymanie odpowiednio wysokiego poziomu wody gruntowej, braku melioracji lub wykluczenia jej negatywnego wpływu na środowisko,
- ograniczenie konkurencji gatunków obcych i ekspansywnych,
- utrzymanie wilgotnych i zmiennowilgotnych warunków siedliskowych, umożliwiających przynajmniej okazjonalne (niekoniecznie coroczne) koszenie,
- tolerowanie działalności bobrów w środowisku,
- naturalne zróżnicowanie siedlisk w rzece dla ryb i płazów, służące zachowaniu bogatej bazy żerowiskowej dla wydry.

Główne zagrożenia dla obszaru Ostoja Poleska to: osuszanie terenów mokradłowych, obniżenie zwierciadła wód podziemnych i inne zmiany w funkcjonowaniu wód, zarastanie łąk, torfowisk i innych terenów otwartych drzewami, krzewami i roślinami ekspansywnymi po zaniechaniu koszenia oraz zanieczyszczenia, w tym eutrofizacja wód powierzchniowych.

Zagrożenie stanowi również obecność niektórych gatunków inwazyjnych, wzrost natężenia ruchu turystycznego i rozwój zabudowy lotniskowej, intensywna gospodarka leśna oraz usuwanie martwych i zamierających drzew w lasach.

Obszar PLH060002 Czarny Las

Obszar został zatwierdzony Decyzją Komisji z dnia 13 listopada 2007 r. przyjmującej, na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG, pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument C(2007)5043)(2008/25/WE) (Dz. Urz. UE L 12 str.383).

Aktualny status prawny określa Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 17 października 2023 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Czarny Las (PLH060002) (Dz. U. z 2023 r. poz. 2384).

Powierzchnia obszaru Czarny Las wynosi 27,14 ha.

Obszar w całości pokryty jest lasem, dobrze zachowanym subkontynentalnym grądem lipowo-grbowym. Płaski i pozbawiony cieków wodnych teren, chroniony jest rezerwatem od 1981 r. i stanowi ostoję wielu rzadkich gatunków roślin, w tym 5 chronionych. Drzewostan pochodzenia naturalnego cechuje duża różnorodność gatunkowa i wiekowa drzew, z których wiele okazów ma pomnikowe rozmiary. Dominują tu ok. 160-letnie dęby i 130-letnie graby i lipy. Poza nimi rosną tu stare jesiony, sosny, brzozy, zaś w podszycie licznie spotykanymi gatunkami są leszczyny, kaliny, trzmieliny oraz młode dęby, osiki i klony.

Przedmiotem ochrony na obszarze Czarny Las jest siedlisko przyrodnicze Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*) (kod 9170).

Obszar położony jest na terenie gminy Milanów.

Cel środowiskowy dla obszaru Czarny Las

Celem środowiskowym dla obszaru Czarny Las jest utrzymanie obecnego właściwego stanu ochrony siedliska Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny na powierzchni co najmniej 18,70 ha.

Największym zagrożeniem dla obszaru jest obecność obcego gatunku – niecierpka drobnokwiatowego *Impatiens parviflora*. Gatunek ten obecnie nie wykazuje tendencji do wypierania rodzimych gatunków runa leśnego. Potencjalne zagrożenie stanowią odpady z gospodarstw domowych oraz drobne odpady porzucane wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 813.

Osiągnięcie celu środowiskowego będzie możliwe dzięki realizacji wskazań zawartych w Planie Zadań Ochronnych dla obszaru Czarny Las. PZO ustanowiony został Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 15 marca 2022 r., w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Czarny Las PLH060002. W PZO ustalono następujące działania ochronne:

- utrzymanie siedliska w aktualnym właściwym stanie ochrony w warunkach ochrony biernej,
- w wyjątkowych przypadkach dopuszcza się wycinkę pojedynczych drzew zagrażających bezpieczeństwu i przejezdności drogi wojewódzkiej nr 813 Łęczna – Międzyrzec

- Podlaski w pasie 25 m od zachodniej granicy obszaru, pod warunkiem pozostawienia drewna, na terenie obszaru,
- eliminacja gatunków inwazyjnych, w tym niecierpka drobnokwiatowego *Impatiens parviflora*,
 - usuwanie odpadów.

Obszar PLH060098 Wrzosowisko w Orzechowie

Obszar został zatwierdzony Decyzją Komisji z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C (2010) 9669)(2011/64/UE) (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 33 str. 146).

Aktualny status prawny oraz powierzchnia obszaru regulowane są na mocy Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Wrzosowisko w Orzechowie (PLH060098) (Dz. U. z 2017 r. poz. 915).

Obszar PLH060098 Wrzosowisko w Orzechowie został wyznaczony dla ochrony siedliska przyrodniczego Suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion*, *Polio-Callunion*, *Calluno-Arctostaphylion*) (kod 4030). Jego powierzchnia wynosi 18,84 ha. Wrzosowisko zajmuje dość duże pastwisko, będące własnością wspólnoty wiejskiej. Teren nie jest rolniczo wykorzystywany już od wielu lat. Obszar PLH060098 Wrzosowisko w Orzechowie położony jest na terenie gminy Sosnowica.

Cel środowiskowy dla obszaru Wrzosowisko w Orzechowie

Najważniejsze ze zidentyfikowanych zagrożeń oddziałujących na przedmioty ochrony związane są z naturalnymi procesami sukcesji ekologicznej, prowadzącymi do zarastania płatu wrzosowiska oraz z działalnością człowieka polegającej na tworzeniu dzikich składowisk odpadów i nielegalnej eksploatacji kopalin.

Dla obszaru PLH060098 Wrzosowisko w Orzechowie sporządzono Plan zadań ochronnych, który jest wystarczającym narzędziem do zapewnienia ochrony przedmiotom ochrony w obszarze.

Wskazane działania ochronne mają na celu utrzymanie właściwego stanu zachowania przedmiotów ochrony. Działania, które pozwolą osiągnąć ww. cele związane będą przede wszystkim z usunięciem zadrzewień, głównie brzozy brodawkowej, czeremchy amerykańskiej i sosny zwyczajnej oraz z likwidacją składowisk odpadów i wyrobisk po eksploatacji piasku.

Plan zadań ochronnych nie zawiera wskazań do zmian zapisów w istniejących dokumentach planistycznych.

Zrezygnowano również ze sporządzenie planu ochrony dla obszaru Wrzosowisko w Orzechowie. Plan zadań ochronnych jest wystarczającym narzędziem do zapewnienia ochrony przedmiotom ochrony na tym obszarze.

- **Użytki ekologiczne**

W granicach powiatu parczewskiego ustanowiono 22 użytki ekologiczne, usytuowane głównie na terenie lasów Nadleśnictwa Parczew. Są to w większości śródleśne, zadrzewione bagna. Są to obszary, na których istnieje bardzo duża różnorodność gatunkowa, zarówno roślinna, jak i zwierzęca.

Cel środowiskowy dla użytków ekologicznych

Celem środowiskowym dla użytków ekologicznych jest ochrony mokradeł, głównie ze względu na ich wielofunkcyjne znaczenie w przyrodzie. Degradacja pociąga za sobą zmniejszanie się populacji wielu gatunków roślin i zwierząt, dla których podmokłe siedliska są naturalnym środowiskiem.

Wykaz użytków ekologicznych znajdujących się na terenie powiatu parczewskiego przedstawiono w tabeli nr 9.

Tabela 9 Wykaz użytków ekologicznych znajdujących się na terenie Powiatu Parczewskiego

L.p.	Data utworzenia	Dane aktu prawnego o ustanowieniu użytku ekologicznego (oznaczenie miejsca ogłoszenia aktu prawnego)	Opis użytku ekologicznego	Powierzchnia (ha)	Gmina	Lokalizacja
1.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	0,5900	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Sosnowica oddz. 37i
2.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	14,0800	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Orzechów oddz.:25h, 25i, 26g, 26h, 27h, 41c, 41d, 42b
3.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	0,6300	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Jedlanka oddz. 15h
4.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	0,3100	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Jedlanka, oddz. 15d
5.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	0,4500	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Orzechów oddz. 13d, 25d
6.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	5,9200	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Borek, oddz. 398c
7.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Białsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	12,9900	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Borek, oddz. 368Ab
8.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne	śródleśne bagna	10,6100	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Turno, oddz. 1Ab,1Ac,1Ad,1Af,1Ag

L.p.	Data utworzenia	Dane aktu prawnego o ustanowieniu użytku ekologicznego (oznaczenie miejsca ogłoszenia aktu prawnego)	Opis użytku ekologicznego	Powierzchnia (ha)	Gmina	Lokalizacja
		Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)				
9.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	48,9800	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Makoszka, oddz.: 270, 271
10.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	1,6500	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Orzechów oddz. 143h
11.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	29,9500	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Sosnowica oddz.: 116b, 134g, 135c, 135g, 157c, 158a, 158b, 158c
12.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	5,9700	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Sosnowica oddz. 75c
13.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	0,3800	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Sosnowica oddz. 70d
14.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	2,0500	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Orzechów oddz. 59b
15.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	11,8500	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Sosnowica oddz. 49g, 50f, 70c, 71a
16.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r.	śródleśne bagna	26,4700	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Borek, oddz.: 47d, 47g, 47k, 47n, 47m, 47p,

L.p.	Data utworzenia	Dane aktu prawnego o ustanowieniu użytku ekologicznego (oznaczenie miejsca ogłoszenia aktu prawnego)	Opis użytku ekologicznego	Powierzchnia (ha)	Gmina	Lokalizacja
		w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)				67d, 67h, 67i, 68b, 68c, 88b, 88c, 88i, 109a, 109b, 478c, 478d
17.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	8,5100	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Orzechów oddz. 41g, 42g, 61f, 62a
18.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	0,3400	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Sosnowica oddz. 38f
19.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	4,0200	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Borek, oddz. 405b, 405c, 405d
20.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródleśne bagna	2,1200	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Sosnowica oddz. 49d
21.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 22 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.40)	śródleśne bagna	9,9700	Jabłoń	Nadleśnictwo Radzyń Podlaski, Leśnictwo Jabłoń, oddz.: 344k, 344m, 345g 348b,
22.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 22 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.40)	śródleśne bagna	7,9400	Milanów	Nadleśnictwo Radzyń Podlaski, Leśnictwo Czarny Las, oddz. 390g, 392d

○ **Zespół przyrodniczo – krajobrazowy**

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Stawy Siemień utworzony został Rozporządzeniem Wojewody Białkopodlaskiego Nr 90 z dnia 23.11.1998 r. W sprawie uznania za zespół przyrodniczo-krajobrazowy (Dz. Urz. z 1998 r. Nr 13, poz. 204). Obowiązującą podstawą prawną jest Rozporządzenie Nr 31 Wojewody Lubelskiego z dnia 5 lutego 2002 r. w sprawie uznania obszarów za zespoły przyrodniczo-krajobrazowe na terenie województwa lubelskiego (Dz. Urz. z 2002 r. Nr 12, poz. 350).

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Stawy Siemień obejmuje kompleks stawów rybackich w Siemieniu o powierzchni 621,48 ha, które stanowią jedną z najważniejszych i najciekawszych ostoj ptactwa wodno-błotnego na Lubelszczyźnie i największy zespół tego typu w środkowo-wschodniej Polsce. Obszar ten jest cenny ze względu na ochronę siedlisk lęgowych oraz dróg przelotów ptaków wodno-błotnych w Europie.

Stawy hodowlane w Siemieniu charakteryzuje szeroki pas szuwaru trzcinowego i pałkowego stanowiącego siedliska lęgowe dla wielu gatunków ptaków błotno-wodnych, a także dającego ptakom schronienie i będących miejscem ich żerowania.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Stawy Siemień znajduje się na terenie gminy Siemień.

Cel środowiskowy dla Zespołu przyrodniczo – krajobrazowy Stawy Siemień

Celem środowiskowym dla Zespołu przyrodniczo – krajobrazowy Stawy Siemień jest zachowanie ostoj ptactwa wodno- błotnego, zabezpieczającej bezpieczne miejsca lęgów i bazę żerowiskową.

○ **Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Polesie Zachodnie”**

Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Polesie Zachodnie” obejmuje przygraniczne rejony Polesia na styku granic trzech państw – Białorusi, Polski i Ukrainy. Na terenie gminy Parczew znajduje się północno – zachodni fragment tego Rezerwatu. Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Polesie Zachodnie” obejmuje w granicach Polski znaczną część Równiny Łęczyńsko – Włodawskiej oraz niewielkie fragmenty Zakłęśłości Sosnowickiej, Równiny Parczewskiej, Garbu Włodawskiego i Pagórów Chełmskich. Jest to teren największego w Polsce zgrupowania jezior, nie mających glacialnego pochodzenia. Niewielkie różnice wysokości oraz płytkie zaleganie wód gruntowych powodują, że dużo jest tutaj obszarów podmokłych – bagien i torfowisk.

Cele środowiskowe dla Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie”

Według Ramowego statutu światowej sieci rezerwatów biosfery, obiekty te są tworzone, aby promować i demonstrować zrównoważony związek człowieka z biosferą. Rezerwaty biosfery mają na celu ochronę różnorodności biologicznej i poprawę zdolności obserwowania zmian ekologicznych w obszarze całej planety.

Służą także pobudzaniu społecznej świadomości powiązań istniejących pomiędzy różnorodnością ekologiczną i kulturową

Projektowane formy ochrony przyrody

Rezerwaty

Na terenie powiatu parczewskiego planuje się utworzenie dwóch rezerwatów: Gościńiec (gmina Parczew) i Jezioro Skomielno (gmina Sosnowica).

Projektowany rezerwat faunistyczny Gościńiec obejmie fragment rzeki Bobrówki, płynącej przez Lasy Parczewskie, z otaczającym je torfowiskiem oraz przylegającym pasem lasu oraz jeziorem Czarne Gościńskie (jego północna część położona jest w obrębie gminy Parczew). Celem ochrony jest populacja bobra europejskiego introdukowanego tu w 1979 roku. Powierzchnia projektowanego obiektu wynosi 188,76 ha, a jego otulina 191,91 ha. Powołanie tego rezerwatu jest celowe z uwagi na bogactwo flory w dolinie Bobrówki oraz fragmenty torfowisk. W aktualnej ocenie Nadleśnictwa Parczew, jeden z głównych celów ochrony tego terenu, czyli ochrona populacji bobra stracił na ważności. Należałoby dążyć do zmiany celu powołania rezerwatu.

Rezerwat Jezioro Skomielno ma objąć jezioro o powierzchni 30 ha i otaczające je torfowisko. Rośnie tu duże skupienie grzybienia białego i wywłócznika skrętoległego. Nad brzegami jeziora rosną też północne gatunki wierzb: lapońska, borówkolistna i czarniawa. W szuwarach i zaroślach występują brzezka, dziwiana i strumieniówka.

Rezerwat ustanawiany jest na mocy zarządzenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska. Utworzenie rezerwatu powinno zostać poprzedzone dokładną waloryzacją wartości przyrodniczych i krajobrazowych przedmiotowego obszaru.

Park Krajobrazowy

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego (2015) zostały przedstawione projektowane w PZPWL 2002 obszary chronione rekomendowane do oceny możliwości i celowości objęcia formą ochrony przyrody w ramach audytu krajobrazowego województwa. W zestawieniu znajduje się Parczewski Park Krajobrazowy, który obejmowałby południową część powiatu, w granicach kompleksu Lasów Parczewskich wraz z doliną rzeki Tyśmienicy.

W obrębie projektowanego PPK znajdują się stosunkowo dobrze zachowane lasy, w których występują zbiorowiska roślinne od suchych, wydmowych po bagienne. Dominują bory sosnowe i mieszane bory sosnowo-dębowe oraz tworzące mniejsze enklawy grądy, olsy, łęgi i zarośla wierzbowe rozciągające się najczęściej na skrajach dolin rzecznych, śródleśnych bagien i podmokłych polan. Teren projektowanego parku jest szczególnie cenny pod względem florystycznym.

Wśród roślin tu występujących na uwagę zasługują: widłak goździsty i jałowcowaty, rosiczki długolistna, okrągłolistna i pośrednia, brzoza niska, grązel żółty, wawrzynek wilczełyko, lilia złotogłów, lipiennik Loesela, kruszczyk błotny, storczyk krwisty.

Park byłby wysuniętą najdalej na północny - zachód formą ochrony krajobrazu w korytarzu ekologicznym utworzonym przez system parków krajobrazowych od okolic Chełma z centralnie położonym Poleskim Parkiem Narodowym.

Utworzenie parku krajobrazowego następuje w drodze uchwały sejmiku województwa. Przed utworzeniem PPK wskazane jest przeanalizowanie zasadności utworzenia tego parku.

➤ **Obszary, których ochrona wynika z ustawy o planowaniu przestrzennym**

○ **Korytarze ekologiczne**

Korytarze ekologiczne definiowane są jako obszary umożliwiające migrację roślin, zwierząt lub grzybów. Utrzymanie powiązań ekologicznych pomiędzy ekosystemami, czyli korytarzy ekologicznych, jest istotne, bowiem jest jednym z warunków zachowania równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, jednego z aspektów realizacji zrównoważonego rozwoju.

W związku z tym podstawowym zadaniem planowania przestrzennego jest wyznaczanie i ochrona korytarzy ekologicznych w planach zagospodarowania przestrzennego poprzez określanie ograniczeń w ich zagospodarowaniu i użytkowaniu, wskazywaniu miejsc i sposobów przejść przez istniejące bariery ekologiczne, unikanie tworzenia nowych barier.

W roku 2011 opracowany został „Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce”, w którym przedstawiono mapę korytarzy istotnych dla populacji dużych ssaków leśnych oraz spójności siedlisk leśnych i wodno-błotnych w skali krajowej i kontynentalnej.

Południowo – wschodnie fragmenty gmin Podedwórze i Dębowa Kłoda, prawie cała gmina Sosnowica oraz południowa część gminy Parczew znajdują się w zasięgu korytarza Polesie GKW-2. Korytarz Polesie łączy się z korytarzem Dolina Dolnego Wieprza GKPd-3A (umowna granica pomiędzy nimi została poprowadzona wzdłuż drogi relacji Parczew – Ostrów Lubelski). Korytarz Dolina Dolnego Wieprza biegnie przez zachodni fragment gminy Parczew i środkową część gminy Siemień. Powyżej Stawu Siemień Korytarz Dolina Dolnego Wieprza łączy się z korytarzem Lasy Chotyłowskie KPnC-3D. W obrębie tego korytarza znajduje się północno – wschodni fragment gminy Siemień, północno – zachodnia część gminy Parczew oraz zachodnia i środkowa część gminy Milanów.

- **ECONET-PL**

Sieć ECONET-PL tworzą przede wszystkim obszary węzłowe o znaczeniu międzynarodowym lub krajowym, połączone między sobą korytarzami ekologicznymi. Krajowa Sieć Ekologiczna ECONET – PL nie posiada umocowania prawnego, ale jest pewną wytyczną polityki przestrzennej, wprowadzono ją do dokumentów planistycznych rangi krajowej (KPZK 2030).

W granicach powiatu parczewskiego znajduje się fragment obszaru węzłowego o znaczeniu międzynarodowym 27M – Poleski, obejmuje on południowo – wschodnią, południową i południowo – zachodnią część powiatu.

- **Systemy Przyrodnicze Gmin**

Podstawą prawidłowego funkcjonowania systemu ekologicznego powiatu jest jego drożność przestrzenna oraz niezakłócone powiązanie go z terenami otwartymi poza powiatem. Pozwala to na swobodną, międzystrefową wymianę ekologiczną oraz gwarantuje ochronę różnorodności siedliskowej i gatunkowej, ochronę ekosystemów (wodnych, rzecznych, łąkowych, leśnych i innych). Z tego względu, na etapie sporządzania Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego poszczególnych gmin, wyznaczono Systemy Przyrodnicze Gmin (SPG), stanowiące planistyczną formę ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu. Kluczowym elementem SPM są: doliny rzeczne, wody otwarte oraz kompleksy leśne, pełniące funkcje ekologiczne (węzłów i korytarzy ekologicznych).

Elementami objętymi ochroną prawną przez decyzję samorządów lokalnych są również obszary i obiekty środowiska przyrodniczego. W celu zabezpieczenia przed degradacją ekosystemów naturalnych, decyzją samorządów lokalnych ochronie poddaje się tereny wchodzące w skład systemu biologicznego gmin należących do powiatu parczewskiego. W SUIKZP wskazane są działania, które należy podjąć w celu ochrony terenów o dominującej funkcji ekologicznej.

- **Obszary, których ochrona wynika z ustawy o lasach**

W granicach administracyjnych powiatu parczewskiego występują grunty leśne, które mają status lasów ochronnych. Zgodnie z ustawą o lasach z dnia 28 września 1991 r. (Dz.U. 2025 poz. 567), grunty leśne znajdujące się na terenie powiatu, podlegają ochronie głównie jako lasy wodochronne, których główną funkcją jest ochrona stosunków wodnych na danym terenie.

Podstawą do prowadzenia prawidłowej gospodarki leśnej są plany urządzenia lasów Nadleśnictw: Parczew, Radzyń Podlaski, Włodawa (dla lasów stanowiących własność Skarbu Państwa) oraz uproszczone plany urządzenia lasów (dla lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa).

- **Pomniki przyrody**

Pomniki przyrody ożywionej są to okazałe drzewa, które ze względu na swój wiek oraz rozmiary winny być chronione. Wykaz pomników przyrody znajdujących się na terenie powiatu parczewskiego przedstawiono w tabeli 10.

Cel środowiskowy dla pomników przyrody: Utrzymanie status quo.

Właściwy stan ochrony pomników przyrody polega na prowadzeniu nadzoru nad ich utrzymaniem oraz zabiegów pielęgnacyjnych lub konserwacyjnych pomników przyrody. Obok prawnej ochrony drzewa pomnikowe wymagają systematycznych i intensywnych zabiegów pielęgnacyjnych, mających przedłużyć ich życie.

Tabela 10 Wykaz pomników przyrody znajdujących się na terenie Powiatu Parczewskiego

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wys. 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Opis lokalizacji
1.	Drzewo	2008-07-10	Uchwała Nr XVII/94/2008 Rady Gminy Dębowa Kłoda z dnia 28 kwietnia 2008 r	Dąb szypułkowy - Quercus robur	437	22	Dębowa Kłoda	Kompleks gruntów rolnych wsi Pachole na działce o numerze geodezyjnym 1/5
2.	drzewo	1995-12-28	Rozporządzenie Nr 27 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Dąb szypułkowy - Quercus robur	352	21m	Dębowa Kłoda	Rośnie na obrzeżu oddziału 13 leśnictwa Gościńiec
3.	drzewo	1995-12-28	Rozporządzenie Nr 27 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Lipa drobnolistna - Tilia cordata	496	23	Dębowa Kłoda	Rośnie na terenie kościelnym w Kodeńcu
4.	drzewo	1995-12-28	Rozporządzenie Nr 27 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Lipa drobnolistna - Tilia cordata			Dębowa Kłoda	Rośnie na terenie starego cmentarza parafialnego w Kodeńcu
5.	drzewo	995-12-28	Rozporządzenie Nr 27 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Dąb szypułkowy - Quercus robur;	449	26	Dębowa Kłoda	W pobliżu rezerwatu "Królowa Droga"

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wys. 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Opis lokalizacji
6.	drzewo	1988-01-04	Zarządzenie Nr 1 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 4 stycznia 1988 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Dąb szypułkowy - Quercus robur	619	23	Dębowa Kłoda	Pomnik rosnący na łące we wsi Borki
7.	drzewo	1990-10-22	Rozporządzenie Nr 1 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 22 października 1990 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	11 Dąby szypułkowe - Quercus robur	368 289 245 330 330 264 390 339 286 324 333	22 26 20 21 21 24 23 22 23 23 22	Dębowa Kłoda	Szpaler rosnący na Trakcie Królewskim Parczew - Ostrów Lubelski Gościniec Madeja w leśnictwie Gościniec
8.	drzewo	1990-10-22	Rozporządzenie Nr 1 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 22 października 1990 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Dąb szypułkowy - Quercus robur	484	22	Dębowa Kłoda	Pomnik rosnący w pobliżu kościoła parafialnego w Kodeńcu
9.	drzewo	1993-12-30	Rozporządzenie Nr 60 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 30 grudnia 1993 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Lipa drobnolistna - Tilia cordata	358 415	114 132	Dębowa Kłoda	Rosną w pasie drogi wojewódzkiej we wsi Uhnin
10.	drzewo	1993-12-30	Rozporządzenie Nr 60 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 30 grudnia 1993 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Lipa drobnolistna - Tilia cordata	572	16	Dębowa Kłoda	Rośnie przy pasie drogi wojewódzkiej we wsi Uhnin

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wys. 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Opis lokalizacji
11.	drzewo	1995-12-28	Rozporządzenie Nr 27 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Dąb szypułkowy - Quercus robur	368	20	Dębowa Kłoda	Rośnie na obrzeżu oddziału 12 leśnictwa Gościńiec
12.	drzewo	1979-10-26	Orzeczenie Nr 5 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 26 października 1979 r. o uznaniu za pomnik przyrody	Sosna amerykańska (Wejmutka) - Pinus strobus	289	20	Jabłoń	teren zabytkowego parku
13.	drzewo	1979-10-27	Orzeczenie Nr 6 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 27 października 1979 r. o u znaniu za pomnik przyrody	Lipa drobnolistna - Tilia cordata	286 336 317	18 14 20	Jabłoń	teren zabytkowego parku
14.	drzewo	2000-05-26	Rozporządzenie Nr 104 Wojewody Lubelskiego z dnia 26 maja 2000 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Jesion wyniosły - Fraxinus excelsior	575	34	Jabłoń	rośnie na działce leśnej, za kanałem Wieprz - Krzna, włączona do zabytkowego założenia parkowego
15.	drzewo	1986-01-10	Orzeczenie Nr 6/86 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 10 stycznia 1986 r. o uznaniu za pomnik przyrody	Jesion wyniosły - Fraxinus excelsior	421	27	Milanów	park zabytkowy

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wys. 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Opis lokalizacji
16.	drzewo	1986-01-10	Orzeczenie Nr 5/86 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 10 stycznia 1986 r. o uznanie za pomnik przyrody	Modrzew europejski - Larix decidua	330 317	18 26	Milanów	park zabytkowy
17.	drzewo	1998-12-28	Rozporządzenie Nr 92 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 28 grudnia 1998 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Modrzew europejski - Larix decidua	283	23	Milanów	park zabytkowy
18.	drzewo	1998-02-17	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 17 lutego 1998 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Żywotnik zachodni - Thuja occidentalis;	217	30	Milanów	park zabytkowy
19.	drzewo	1977-10-22	Orzeczenie Nr 3 Dyrektora Wydziału Rolnictwa Urzędu Wojewódzkiego z dnia 22 października 1977 r.	Lipa drobnolistna - Tilia cordata			Milanów	Aleja prowadząca do parku zabytkowego
20.	drzewo	1986-12-20	Zarządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 20 grudnia 1986 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Lipa drobnolistna - Tilia cordata	540	21	Milanów	Teren cmentarza parafialnego w narożniku

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wys. 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Opis lokalizacji
21.	drzewo	1990-10-22	Rozporządzenie Nr 1 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 22 października 1990 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Dąb szypułkowy - Quercus robu	Od 121 do 180	Od 22 do 32	Milanów	Leśnictwo Czarny las uroczysko Gaj
22.	drzewo	1990-10-22	Rozporządzenie Nr 1 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 22 października 1990 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Dąb szypułkowy - Quercus robur;	474	29	Milanów	Nadleśnictwo Radzyn Podleśnictwo Czarny Las 269b
23.	drzewo	2024-10-11	Uchwała nr VI/44/2024 Rady Gminy Milanów z dnia 24 września 2024 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody.	Dąb szypułkowy - Quercus robur;	352	25	Milanów	Drzewo rośnie na działce nr 246, obręb ewidencyjny Zieleniec, Gmina Milanów. Działka stanowi własność Nadleśnictwa Radzyń Podlaski.
24.	drzewo	1998-12-28	Rozporządzenie Nr 92 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 28 grudnia 1998 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Wiąz szypułkowy - Ulmus laevis (Ulmus pedunculata; Ulmus effusa);	352	25	Parczew	Grobla na stawach rybnych
25.	Grupa drzew	2000-05-26	Rozporządzenie Nr 104 Wojewody Lubelskiego z dnia 26 maja 2000 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Lipa drobnolistna - Tilia cordata	506 512	21 20	Parczew	Teren cmentarza wojennego w miejscowości Tyśmienica gm. Parcze

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wys. 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Opis lokalizacji
26.	Grupa drzew	1990-10-22	Rozporządzenie Nr 1 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 22 października 1990 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Dąb szypułkowy - Quercus robur;	421 364 396 346 456	21 23 24 22 23	Parczew	Państwowe Gospodarstwo Leśne, Lasy Państwowe Nadleśnictwo Parczew w sosnowicy, leśnictwo Laski oddział 45,46 na skraju wsi Buradów
27.	drzewo	2023-06-23	Uchwała nr LXI/410/2023 Rady Miejskiej w Parczewie z dnia 21 czerwca 2023 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody	Dąb szypułkowy - Quercus robur;	120	320	Parczew	na działce 1576/1 w obrębie ewidencyjnym Parczew Miasto
28.	drzewo	1995-12-28	Rozporządzenie Nr 27 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Dąb szypułkowy - Quercus robur;	415	24	Parczew	Państwowe Gospodarstwo Leśne, Lasy Państwowe Nadleśnictwo Parczew w Sosnowicy, leśnictwo Laski oddział 19 w pobliżu osady leśnej wsi Pohulanka
29.	drzewo	1996-12-31	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 31 grudnia 1996 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - Fagus sylvatica	393	18	Podedwórze	Rośnie w pasie drogi gminnej Hołowno - Horostyta przy oddziale leśnym 272, 273 Nadleśnictwa Włodawa
30.	drzewo	1988-01-04	Zarządzenie Nr 1 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 4 stycznia 1988 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Jesion wyniosły - Fraxinus excelsior	383	31	Siemień	Rośnie w północnej części zabytkowego parku w Siemieniu

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wys. 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Opis lokalizacji
31.	drzewo	1995-12-28	Rozporządzenie Nr 27 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Jesion wyniosły - Fraxinus excelsior	352	30	Siemień	Rośnie przy rowie zasilającym staw w zabytkowym parku w Siemieniu
32.	drzewo	1995-12-28	Rozporządzenie Nr 60 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 30 grudnia 1993 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Jesion wyniosły - Fraxinus excelsior	424	29	Siemień	Rośnie przy podejździe do zabytkowego parku w Siemieniu
33.	drzewo	1993-12-30	Rozporządzenie Nr 60 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 30 grudnia 1993 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Jesion wyniosły - Fraxinus excelsior;	342	28	Siemień	Rośnie w południowo-wschodniej części zabytkowego parku w Siemieniu
34.	drzewo	1992-12-30	Rozporządzenie Nr 61 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 30 grudnia 1992 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Klon jawor (Jawor) - Acer pseudoplatanus	361	18	Siemień	Rośnie w poboczu drogi powiatowej 1610 L Siemień - Tyśmienica, działka Nr 357/1
35.	Grupa drzew	1981-05-30	Obwieszczenie Wojewody Chełmskiego z dnia 30 maja 1981 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	3 dęby szypułkowe	449 440 543	25 26 29	Sosnowica	Rośnie w parku podworskim w Pieszwoli

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wys. 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Opis lokalizacji
36.	zimoziół północny	1998-11-10	Rozporządzenie Nr 76 Wojewody Chełmskiego z dnia 10 listopada 1998 r. w sprawie wprowadzenia ochrony indywidualnej w drodze uznania za pomniki przyrody obiektów przyrody ożywionej i nieożywionej	zimoziół północny			Sosnowica	Nadleśnictwo Parczew, leśnictwo Sosnowica, oddz. 61c

Źródło: RDOŚ Lublin

5.9.2. Ochrona litosfery

➤ Ochrona wynikająca z zapisów ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych

Zasady ochrony gruntów rolnych oraz rekultywacji i poprawiania wartości użytkowej gruntów reguluje ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U. 2024 poz. 82).

➤ Ochrona wynikająca z zapisów ustawy Prawo górnicze i geologiczne

Nieprawidłowo prowadzone wydobywanie kopalin prowadzi do degradacji gleb. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U. 2024 poz. 1290 z późn.zm.) określa nie tylko wymagania odnośnie prowadzenia eksploatacji, zawiera również zapisy dotyczące rekultywacji terenów poeksploatacyjnych. Wydobywanie prowadzone z udokumentowanych złóż i prawidłowo wykonana rekultywacja, zgodnie z wymogami prawa geologicznego, zapobiega dewastacji środowiska w obrębie i w sąsiedztwie złóż.

Aktualnie na terenie powiatu parczewskiego eksploatowanych jest 6 złóż kruszywa naturalnego. Wydobywanie prowadzone jest w oparciu o uzyskane koncesje. Okresowo prowadzona jest eksploatacja złoża węgla kamiennego Ostrów. Podziemne wydobywanie węgla kamiennego prowadzi do deformacji powierzchni terenu, Jest to skutek osiadania gruntu w wyniku zapadania się korytarzy po zakończeniu eksploatacji węgla (metoda „na zawal”). Na terenie gminy Sosnowica znajduje się niewielki północno – wschodni fragment złoża Ostrów i szkody górnicze wynikające z prowadzenia wydobywania węgla będą nieznaczne (końcowy fragment niecki osiadania, konieczność zostawienia filarów bezpieczeństwa od granic złoża).

Obecnie prowadzona jest rekultywacja 4 złóż. Rekultywacja przeprowadzona jest zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa, w oparciu o wiążące decyzje Starosty Parczewskiego.

5.9.3. Ochrona hydrosfery

Ustawa Prawo wodne i Ramowa Dyrektywa Wodna nakładają na państwa członkowskie UE obowiązek opracowania i wdrożenia programów ochrony wód podziemnych w celu osiągnięcia i utrzymania ich dobrego stanu. Jednym ze sposobów szeroko pojętej ochrony wód podziemnych jest opracowana w Polsce koncepcja udokumentowania i ochrony najcenniejszych zasobów tych wód – głównych zbiorników wód podziemnych.

W obrębie powiatu parczewskiego znajdują się dwa główne zbiorniki wód podziemnych GZWP nr 407 Niecka lubelska (Chełm – Zamość) oraz GZWP 215 Subniecka Warszawska. Pełnią one funkcję polegającą na zachowaniu niezbędnych zasobów wód podziemnych o dobrej jakości.

Na obszarach ochronnych zbiorników wód podziemnych obowiązują zakazy, nakazy oraz ograniczenia w zakresie użytkowania gruntów lub korzystania z wody w celu ochrony zasobów tych wód, a przede wszystkim przed degradacją ich jakości (stanu chemicznego).

5.9.4. Ochrona atmosfery

Ochronę atmosfery reguluje Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2025 poz. 647) poprzez:

- określenie standardów jakości powietrza oraz kontrolę ich osiągania, a także podejmowanie działań służących ich nieprzekraczaniu lub przywracaniu,
- wprowadzanie pozwoleń na emisję zanieczyszczeń do atmosfery,
- stosowaniu systemu opłat i kar za korzystanie ze środowiska.

5.9.5. Ochrona wynikająca z ustawy o ochronie zabytków

Na terenie powiatu parczewskiego zachowały się zabytki kultury i architektury o wysokich walorach historycznych i artystycznych, które zostały wpisane do krajowego rejestru zabytków i objęte ścisłą ochroną konserwatorską. Obiekty te stanowią ważny element dziedzictwa kulturowego regionu, dokumentując jego rozwój historyczny, tradycje oraz charakterystyczne cechy architektury lokalnej. Wykaz obiektów objętych ścisłą ochroną konserwatorską przedstawiono w tabeli 11.

Tabela 11 Wykaz zabytków w Powiecie Parczewskim wpisanych do rejestru zabytków

Lp.	Miejscowość	Zakres wpisu	Nr ewidencji
Gmina Dębowa Kłoda			
1.	Białka	kościół paraf. pw. Serca Jezusowego z wyposażeniem wnętrza (przeniesiony z miejscowości Horodyszcze gm. Wisznice pow. bialski)	A/1428
2.	Kodeniec	kościół paraf. pw. Narodzenia NMP z wyposażeniem wnętrza, otoczenie w gran. cmentarza kościelnego, drzewostan otaczający kościół, dzwonnica	A/107
3.	Makoszka	wiatrak „koźlak” (wg opisu w decyzji A/752 - translokowany z miejscowości Czołna, gm. Baranów, pow. puławski)	A/752
Gmina Jabłoń			
1.	Gęś	kościół rzymskokat. pw. św. Józefa, wraz z otaczającym drzewostanem,	A/1330
2.	Jabłoń	obszar zabytkowy : 1) zespół pałacowo-parkowy (d. pałac wraz z jego dekoracją stiukową, boazeriami, parkietami, stolarką otworów, kominkami, wyposażeniem reprezentacyjnego hallu i klatki schodowej, galeria łącząca skrzydło wschodnie pałacu z oficyną, oficyna, kaplica, założenie dziedzińca przed pałacem, brama wjazdowa, domek odźwiernego, park kajobrazowy ze starodrzewiem – w granicach wg załącznika), 2) osadę folwarczną, 3) kościół parafialny wraz z plebanią, 4) stary cmentarz z XIX w. nagrobkami, 5) drzewostan - w granicach obszaru zabytkowego	A/601
3.	Jabłoń Wantopol	- budynek gajówki, w gran. murów zewn.	A/12
4.	Kolano (obręb geod.: Kolonia Kolano)	- założenie dworsko-ogrodowe Kolano: dwór, park, kościół pw. Imienia NMP, dzwonnica, plac przykościelny	A/1416
Gmina Milanów			
1.	Kopina	zespół dworski obejmujący: dwór drewniany, piwnicę murowaną i ogród	A/499
2.	Milanów	- zespół kościoła parafialnego pw. Niepokalanego Poczęcia NMP: kościół, plebania, otaczający drzewostan	A/1370
3.	Milanów (obręb. geod.: Kolonia Milanów)	- założenie dworsko-ogrodowe z zespołem gorzelni: dwór, park z alejami dojazdowymi, oficyna, stajnia cugowa, oranżeria, gorzelnia, magazyn gorzelni, część wschodnia d. domu gorzelanego	A/1371
4.	Okalew	- cmentarz wojenny (niemiecki) z i wojny świat., wraz z drzewostanem	A/1348
5.	Radcze	- kościół paraf. pw. św. Mikołaja, z otaczającym drzewostanem w obrębie placu przykościelnego	A/1394
6.	Radcze	- cmentarz unicki, wraz z drzewostanem	A/1393
7.	Rudno	- kościół paraf. pw. Przemienienia Pańskiego z wyposażeniem wnętrza i otoczeniem w granicach cmentarza kościelnego, dzwonnica	A/109
8.	Rudno	- cmentarz epidemiczny, wraz z drzewostanem,	A/ 1374
Gmina Parczew			
1.	Parczew	- historyczne średniowieczne założenie urbanistyczne miasta Parczewa wraz z warstwami archeologicznymi	A/1375
2.	Parczew, Plac Wolności 43	- hala targowa	A/779
3.	Parczew, ul. Kościelna 53	plebania przy kościele paraf. pw. św. Jana Chrzciciela,	A/108
4.	Parczew, ul. Kościelna 55	- zespół kościoła paraf. pw. św. Jana Chrzciciela: kościół, kaplica przedgrobowa (przebudowana), ogrodzenie, drzewostan wokół kościoła	A/108
5.	Parczew, ul. Kościelna 55	dzwonnica przy kościele paraf. pw. św. Jana Chrzciciela	A/108
6.	Parczew, Piwonia 3	- synagoga	A/1413

7.	Tyśmienica	- cmentarz wojenny austriackoniemiecki z i wojny świat., z drzewostanem	A/1345
Gmina Podedwórze			
1.	Podedwórze	- kościół paraf. pw. Podwyższenia Krzyża Świętego z otaczającym drzewostanem	A/1369
2.	Podedwórze	- zespół kościelny: kościół pw. Zwiastowania NMP (wraz z ruchomościami), nagrobek Szlubowskich, cmentarz kościelny z drzewostanem i ogrodzeniem	A/652
3.	Podedwórze	murowana kapliczka z figura Chrystusa Frasobliwego, usytuowaną na dz. nr ewid. 128 i 422/1 (skrzyżowanie dróg powiatowych)	A/1687
Gmina Siemień			
1.	Glinny Stok	- założenie dworsko-ogrodowe: dwór, park, sad, aleja dojazdowa, w gran. wg zał. planu	A/1421
2.	Siemień	- założenie dworsko-ogrodowe: dwór, park, w gran. wg zał. planu	A/975
3.	Siemień, ul. Kasztanowa	- figura przydrożna w kształcie słupa	A/1638
4.	Siemień	- młyn wodny z wyposażeniem wnętrza	A/1032
5.	Żminne	- park dworski	A/8
Gmina Sosnowica			
1.	Pieszowola	- pozostałości parku dworskiego	A/1434
2.	Sosnowica	- cerkiew prawosławna pw. św. Piotra i Pawła, z wystrojem wnętrza, w gran. cmentarza cerkiewnego	A/1414
3.	Sosnowica	założenie przestrzenne: a) zespół rezydencyjny: oficyna I, pozostałości oficyny II, alkierz d. dworu, park, b) zespół kościelny: kościół paraf. wraz z ruchomościami, dwie dzwonnice, ogrodzenie cmentarza przykościelnego, drzewostan w gran. ogrodzenia cmentarza. kość. c) aleja wzdłuż ul. Mickiewicza, d) staw. zw. Hetmanem	A/672
4.	Sosnowica Lasek	- założenie parkowe, w gran. wg zał. planu	A/672

Źródło: <https://wkz.lublin.pl/obwieszczenia/>

Na terenie powiatu parczewskiego znajdują się również zabytki objęte pośrednią ochroną konserwatorską, które zostały ujęte w ewidencji zabytków. Są to: kapliczki przydrożne, stare drewniane domy, cmentarze wojenne, stanowiska archeologiczne, kurhany.

5.10 Zagrożenie poważnymi awariami

Poważne awarie przemysłowe należą do kategorii zagrożeń trudnych do przewidzenia i mogących powodować znaczące szkody w środowisku naturalnym, zdrowiu mieszkańców oraz infrastrukturze technicznej. Z uwagi na swoją nagłość, gwałtowny przebieg i możliwość wystąpienia efektu domino, potencjał przeciwdziałania im jest ograniczony i wymaga przede wszystkim odpowiedniego systemu reagowania oraz stałego monitoringu.

Na terenie powiatu parczewskiego **nie zidentyfikowano zakładów o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii** w rozumieniu przepisów tzw. „Seveso III”. Oznacza to brak obiektów prowadzących działalność, w której magazynowane lub przetwarzane są znaczne ilości substancji niebezpiecznych. Nie wyklucza to jednak wystąpienia incydentów o charakterze lokalnym, zwłaszcza w obiektach usługowych, magazynowych czy rolniczych, w których stosowane są środki chemiczne, paliwa lub gazy techniczne.

Istotnym potencjalnym źródłem zagrożeń pozostaje również **transport materiałów niebezpiecznych**, szczególnie w przypadku:

- kolizji lub wypadku drogowego z udziałem autocystern,
- rozszczelnienia przewożonych zbiorników,
- wycieku substancji toksycznych, łatwopalnych lub ropopochodnych do środowiska.

Dlatego trasy przewozu materiałów niebezpiecznych powinny być każdorazowo uzgadniane z uwzględnieniem ryzyka dla mieszkańców, obiektów użyteczności publicznej oraz cennych elementów środowiska (wód, gleb, terenów Natura 2000). Kluczowe jest także zapewnienie bieżącego systemu informowania o możliwych zagrożeniach, a także prowadzenie działań edukacyjnych wśród mieszkańców dotyczących zasad postępowania w przypadku awarii transportowej.

Dodatkowym potencjalnym zagrożeniem jest **obecność gazociągu przesyłowego**, który w przypadku uszkodzenia, rozszczelnienia lub pożaru może stanowić źródło poważnych konsekwencji środowiskowych i społecznych. Konieczne jest zatem utrzymanie odpowiednich pasów technicznych, regularna kontrola infrastruktury, współpraca z zarządcą sieci oraz właściwe reagowanie służb ratunkowych.

W kontekście bezpieczeństwa mieszkańców powiatu istotne są także inne formy zagrożeń technicznych, które mogą generować poważne skutki środowiskowe, w tym:

- awarie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej (m.in. uszkodzenie sieci, awaria przepompowni, niekontrolowany zrzut ścieków),
- awarie energetyczne i elektroenergetyczne, mogące skutkować przerwami w dostawach prądu i ogrzewania,

- pożary w obiektach gospodarczych i rolniczych, szczególnie związane z magazynowaniem słomy, pasz, paliw lub nawozów,
- niekontrolowane wycieki substancji chemicznych w wyniku uszkodzeń zbiorników w gospodarstwach rolnych lub punktach usługowych.

W celu ograniczenia ryzyka wystąpienia poważnej awarii oraz jej skutków, konieczne jest utrzymanie współpracy między jednostkami samorządu terytorialnego, służbami ratowniczymi oraz zarządcami infrastruktury, a także stałe aktualizowanie planów zarządzania kryzysowego, instrukcji postępowania i danych o potencjalnych źródłach zagrożeń.

5.11 Adaptacja do zmian klimatu i nadzwyczajne zagrożenie środowiska

Zmiany klimatu stanowią jedno z najpoważniejszych wyzwań dla bezpieczeństwa środowiskowego, zdrowia publicznego oraz stabilności gospodarczej. Postępujące ocieplanie się klimatu prowadzi do zwiększenia częstotliwości oraz intensywności zjawisk ekstremalnych, które mogą wpływać na funkcjonowanie wszystkich sektorów życia społeczno-gospodarczego.

W warunkach powiatu parczewskiego prognozuje się szczególnie wzmożone występowanie zjawisk takich jak:

- fale upałów oraz fale mrozów,
- intensywne i krótkotrwałe opady deszczu,
- burze z wyładowaniami atmosferycznymi i silnymi porywami wiatru,
- okresowe susze,
- podnoszenie się poziomu wód w ciekach i zbiornikach,
- zjawiska lodowe w okresie zimowym (szadź, gołoledź, okiść).

Ekstremalne zjawiska pogodowe będą oddziaływać na różne sektory i obszary funkcjonowania powiatu, w szczególności na:

- **rolnictwo** (spadek plonów, degradacja gleb, wzrost zapotrzebowania na nawadnianie),
- **leśnictwo** (osłabienie drzewostanów, ryzyko przewrotów i wiatrolomów),
- **zasoby wodne i gospodarkę wodną** (zagrożenia powodziowe i susze),
- **infrastrukturę techniczną** (uszkodzenia dróg, sieci energetycznych i telekomunikacyjnych),
- **budownictwo i planowanie przestrzenne**,

- **bioróżnorodność**, która może być narażona na fragmentację siedlisk i pojawianie się gatunków inwazyjnych,
- **sektor zdrowia publicznego**, w tym zwiększone ryzyko chorób zależnych od temperatury i jakości powietrza.

Nadzwyczajne zagrożenia klimatyczne, które mogą wystąpić na obszarze powiatu obejmują m.in.:

- **powodzie i podtopienia** — zwłaszcza na terenach o podmokłym charakterze i w sąsiedztwie cieków wodnych,
- **susze** — powodujące degradację gleb, zaburzenia w gospodarce wodnej i straty w rolnictwie,
- **huraganowe wiatry** — mogące powodować zniszczenia w infrastrukturze i drzewostanie,
- **nawalne deszcze** — skutkujące lokalnymi podtopieniami, erozją oraz przeciążeniem systemów kanalizacyjnych,
- **gradobicia** — stwarzające zagrożenia dla upraw i mienia mieszkańców,
- **gołoledź, szadź i okiść** — powodujące uszkodzenia linii energetycznych oraz zwiększenie liczby wypadków komunikacyjnych.

Zmiany klimatu zwiększają również prawdopodobieństwo wystąpienia **wtórnych zagrożeń środowiskowych**, takich jak:

- obniżanie poziomu wód gruntowych i degradacja mokradeł,
- zwiększone ryzyko pożarów łąk i lasów w okresach długotrwałej suszy,
- zakłócenia w funkcjonowaniu oczyszczalni ścieków i ujęć wody,
- pogorszenie jakości powietrza w okresach upałów (zwiększone stężenia ozonu).

W kontekście adaptacji do zmian klimatu ważne jest podejmowanie działań zmniejszających podatność powiatu na skutki zjawisk ekstremalnych, takich jak:

- rozwój zielonej i niebieskiej infrastruktury (retencja naturalna, oczka wodne, parki, zadrzewienia, ogrody deszczowe),
- rozszerzanie systemów wczesnego ostrzegania i monitoringu zjawisk atmosferycznych,
- wdrażanie rozwiązań nature-based solutions- oznacza stosowanie naturalnych lub opartych na przyrodzie rozwiązań w celu przeciwdziałania skutkom zmian klimatu,

poprawy jakości środowiska, zwiększenia odporności obszaru na zagrożenia oraz wspierania bioróżnorodności.

- modernizacja infrastruktury technicznej w celu zwiększenia jej odporności na awarie klimatyczne,
- edukacja mieszkańców dotycząca bezpieczeństwa klimatycznego,
- ujmowanie ryzyka klimatycznego w planowaniu przestrzennym,
- prowadzenie nasadzeń drzew sprzyjających łagodzeniu miejskiej wyspy ciepła oraz ograniczaniu erozji gleb.

Adaptacja do zmian klimatu staje się integralnym elementem polityki rozwoju i ochrony środowiska, a odpowiednio zaplanowane działania przyczyniają się do podniesienia bezpieczeństwa mieszkańców, odporności infrastruktury oraz ochrony cennych zasobów przyrodniczych powiatu.

6 Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia ocenianego dokumentu

Główne problemy środowiskowe na terenie powiatu parczewskiego zostały określone na podstawie analizy aktualnego stanu środowiska oraz prognozowanych trendów rozwojowych i klimatycznych. Zidentyfikowane zagrożenia dotyczą zarówno jakości poszczególnych komponentów środowiska, jak i presji wynikających z działalności człowieka oraz procesów naturalnych. Problemy te obejmują m.in. kwestie związane z jakością powietrza, gospodarką wodną, ochroną gleb, stanem bioróżnorodności, gospodarką odpadami, klimatem akustycznym, a także zagrożeniami wynikającymi z poważnych awarii i zmian klimatycznych.

Wskazane wyzwania stanowią podstawę do formułowania celów i kierunków interwencji w Programie Ochrony Środowiska, a ich skuteczne rozwiązanie jest kluczowe dla poprawy jakości życia mieszkańców oraz zapewnienia zrównoważonego rozwoju powiatu.

Problemy i zagrożenia związane z jakością powietrza

- utrzymujące się ponadnormatywne stężenia benzo(a)pirenu – związane z tzw. niską emisją oraz spalaniem paliw stałych niskiej jakości;
- dominacja indywidualnych systemów grzewczych o niskiej sprawności, opartych na paliwach kopalnych, w tym węgla, drewnie oraz – sporadycznie – nielegalnym spalaniu odpadów;
- wzrost liczby pojazdów oraz intensywność ruchu drogowego na drogach powiatowych i wojewódzkich – sprzyjające lokalnym podwyższeniom NO_x i pyłów zawieszonych;

- zbyt niski udział energii z odnawialnych źródeł energii, zwłaszcza w gospodarstwach domowych, rolnictwie i jednostkach publicznych;

Prognoza na kolejne lata: rosnące zużycie energii w sektorze mieszkaniowym i transportowym oraz postępujące zmiany klimatu mogą zwiększyć presję na jakość powietrza w okresach upałów, przyczyniając się do wzrostu stężenia ozonu troposferycznego.

Problemy i zagrożenia związane z hałasem

- wzrost natężenia ruchu drogowego, zwłaszcza na głównych drogach dojazdowych do Parczewa i w gminach rolniczych;
- zwiększenie udziału pojazdów ciężarowych w transporcie lokalnym;
- hałas z działalności gospodarczej – lokalnie, lecz niewpływający na klimat akustyczny całego powiatu.

Problemy i zagrożenia związane z oddziaływaniem PEM

Obecnie **nie stwierdza się istotnych zagrożeń związanych z polami elektromagnetycznymi**, a poziomy PEM mieści się w granicach norm. Prognoza: rozwój sieci 5G oraz infrastruktury telekomunikacyjnej wymaga dalszego monitoringu, ale nie przewiduje się przekroczeń obowiązujących standardów.

Problemy i zagrożenia związane z gospodarką wodno- ściekową

- **wciąż znaczna powierzchnia terenów nieskanalizowanych**, zwłaszcza w gminach o rozproszonej zabudowie wiejskiej;
- **odprowadzanie nieoczyszczonych ścieków do środowiska gruntowo-wodnego** w wyniku nieszczelnych zbiorników bezodpływowych;
- **brak przyłączy kanalizacyjnych części budynków jednorodzinnych**, mimo dostępnej infrastruktury;
- **zagrożenie eutrofizacją rzek i zbiorników** związane z dopływem zanieczyszczeń obszarowych i ścieków bytowych;
- **niewystarczający stan ekologiczny wód powierzchniowych** oraz niezadowalający stan ogólny JCWP;
- **ryzyko powodzi i podtopień** w obniżeniach terenowych i dolinach rzecznych;
- **konieczność dalszej modernizacji i rozbudowy infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej**;

Prognoza: zmiany klimatu będą sprzyjały zagrożeniom suszy, deficytowi wód gruntowych oraz ekstremalnym opadom powodującym przeciążenie systemów kanalizacyjnych.

Problemy i zagrożenia związane z glebami

- **presja urbanizacyjna i rozbudowa sieci komunikacyjnej**, prowadzące do utraty gruntów rolnych i ich fragmentacji;
- **degradacja gleb w wyniku erozji wodnej i wiatrowej**, zwłaszcza na terenach intensywnie użytkowanych rolniczo;
- **pogarszająca się jakość gleb organicznych** w wyniku osuszania i zmian klimatycznych.

Problemy i zagrożenia związane z gospodarką odpadami

- niedostateczny poziom selektywnej zbiórki odpadów komunalnych;
- zwiększająca się masa wytwarzanych odpadów komunalnych, zgodnie z trendami krajowymi;
- duża liczba budynków z pokryciami azbestowymi, szczególnie na terenach wiejskich;
- konieczność modernizacji i rozbudowy PSZOK-ów, aby dostosować je do rosnących potrzeb;

Prognoza: wzrost ilości odpadów będzie wynikał zarówno z poprawy zamożności mieszkańców, jak i zmian konsumpcyjnych.

Problemy i zagrożenia związane z ochroną przyrody

- presja ze strony transportu i działalności gospodarczej, skutkująca fragmentacją siedlisk;
- zły stan ekologiczny części wód powierzchniowych, mający wpływ na bioróżnorodność;
- zagrożenie terenów podmokłych i siedlisk cennych przyrodniczo, szczególnie na obszarach Natura 2000;
- występowanie terenów zalewowych i ich wrażliwość na zmiany klimatu;
- rozprzestrzenianie się gatunków inwazyjnych, m.in. rdestowca, barszczu Sosnowskiego i niecierpka drobnokwiatowego.

Problemy i zagrożenia związane z poważnymi awariami

- wzrost ruchu drogowego oraz transportu materiałów niebezpiecznych, zwiększający potencjalne ryzyko awarii transportowych;
- istnienie infrastruktury gazowej, wymagającej monitoringu pod kątem wycieków i pożarów;
- ryzyko awarii lokalnych obiektów przemysłowych i magazynowych, mimo braku zakładów ZZR/ZDR;

Prognoza: wzrost intensywności transportu oraz częstsze ekstremalne zjawiska pogodowe (susze, wichury) mogą zwiększać liczbę sytuacji awaryjnych.

W powiecie parczewskim występują obszary chronione. Ochronę obszarów chronionych przed niewłaściwym zagospodarowaniem zapewniają przepisy zawarte w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. 2025, poz. 1478):

- w stosunku do parków narodowych oraz rezerwatów przyrody – art. 15,
- w stosunku do parków krajobrazowych art.17.
- w stosunku do obszarów Natura 2000 – art. 33 i 36,
- w stosunku do pomników przyrody, stanowiska dokumentacyjnego użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego – art. 45.

7 Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji POŚ

Każda działalność człowieka, a szczególnie inwestycyjna, to ingerencja w środowisko naturalne. Wszystko ma jakiś pewien wpływ na ludzi, zwierzęta, krajobraz. Podstawową kwestią jest minimalizacja tego wpływu. W przypadku odstąpienia od realizacji wskazanych w POŚ zadań, zostałby zachowany stan dotychczasowy. Ogólnie uważa się, że nie podejmowanie działań ma charakter prośrodowiskowy. Tymczasem częste są sytuacje, gdy planowane działania pozwalają na porządkowanie struktur i procesów, a osiągnane efekty niosą korzyści środowiskowe.

Brak realizacji Programu przyczyniać się będzie do utrwalania oraz występowania negatywnych tendencji w środowisku, zwłaszcza w zakresie: jakości wód powierzchniowych, stanu powietrza atmosferycznego, zagrożenia dla obszarów objętych ochroną prawną.

Ocenia się, że w wariantcie braku realizacji ustaleń Programu ochrony środowiska, w szczególności dotyczących określenia kierunków ochrony cennych zasobów przyrodniczych oraz kierunków rozwoju infrastruktury technicznej, poprawa stanu środowiska oraz utrzymanie i ochrona walorów przyrodniczych byłaby trudna do realizacji. Zaniechanie realizacji zapisów POŚ, w odniesieniu do zaniechania realizacji planowanych inwestycji spowoduje dalszy rozwój i miejscowe zanieczyszczanie środowiska, co najmniej na poziomie takim, jaki to ma miejsce obecnie. Brak realizacji planów rozwojowych sieci wodociągowo – kanalizacyjnych, brak realizacji inwestycji w zakresie energii odnawialnej czy poprawy systemu komunikacyjnego będzie prowadziło do dalszego zanieczyszczania wód ściekami czy zanieczyszczeń pyłowych i gazowych na tych obszarach gminy, gdzie występują jeszcze braki w tym zakresie.

Wprawdzie na etapie realizacji niektórych zadań mogą zachodzić pewne niekorzystne oddziaływania i uciążliwości związane z realizacją inwestycji, które mogą w pewnym stopniu pogarszać stan środowiska w stosunku do jego stanu obecnego, przed realizacją zapisów POŚ.

Mając jednak na uwadze efekt ekologiczny planowanych działań, ocenia się, że brak realizacji zapisów Programu spowoduje pogorszenie lub co najmniej utrzymywanie się stanu środowiska na obecnym poziomie, co w niektórych przypadkach oznacza utrzymywanie się stanu środowiska i jakości poszczególnych komponentów na niezadawalającym poziomie.

Nie bez znaczenia pozostają również oddziaływania o charakterze pośrednim, które – choć nie odnoszą się bezpośrednio do elementów środowiska – mogą istotnie wpływać na jego stan w dłuższej perspektywie. W przypadku braku wdrożenia Programu Ochrony Środowiska mogą wystąpić następujące negatywne konsekwencje:

- **niezgodność z przepisami krajowymi i międzynarodowymi**, skutkująca m.in. sankcjami administracyjnymi, ograniczeniem dostępu do środków finansowych oraz koniecznością ponoszenia kosztów wynikających z niewywiązywania się z obowiązków środowiskowych,
- **konieczność ponoszenia wysokich i stale rosnących opłat za korzystanie ze środowiska**, wynikających z braku działań ograniczających emisje, poprawiających efektywność energetyczną czy zmniejszających ilość odpadów,
- **utrata korzyści ekonomicznych i środowiskowych**, możliwych do uzyskania dzięki wdrażaniu nowoczesnych technologii, rozwiązań niskoemisyjnych oraz odnawialnych źródeł energii,
- **pogłębianie się deficytów w zakresie świadomości ekologicznej społeczeństwa**, przejawiające się brakiem dostrzegania wartości środowiska naturalnego, ograniczoną gotowością do podejmowania wyborów sprzyjających ochronie środowiska oraz narastającym problemem codziennych zachowań generujących presję na środowisko.

W konsekwencji brak realizacji POŚ prowadziłby do utrwalenia negatywnych trendów środowiskowych oraz ograniczenia możliwości skutecznego reagowania na potrzebę ochrony i poprawy stanu środowiska w powiecie parczewskim.

Niepodejmowanie wskazanych w POŚ działań, dotyczących różnych obszarów interwencji, zachowanie obecnego stanu rzeczy jest więc niekorzystnym rozwiązaniem zarówno z punktu widzenia ochrony środowiska jak i w aspekcie społecznym.

8 Analiza i ocena znaczących oddziaływań na środowisko

Program Ochrony Środowiska stanowi dokument strategiczny, którego celem jest wyznaczenie kierunków działań służących systematycznej poprawie stanu środowiska w perspektywie długoterminowej. Planowane w nim przedsięwzięcia mają charakter proekologiczny – ukierunkowany na poprawę jakości powietrza, klimatu akustycznego, stanu wód powierzchniowych, powierzchni ziemi, ochronę bioróżnorodności oraz podniesienie jakości i trwałości obszarów chronionych.

Należy jednak podkreślić, że realizacja części działań, szczególnie o charakterze inwestycyjnym, może wiązać się z występowaniem oddziaływań potencjalnie niekorzystnych dla środowiska, głównie na etapie budowy lub modernizacji. Do typowych uciążliwości w tej fazie należą m.in. emisja hałasu, pylenie, zmiany w powierzchni ziemi, czasowe zajęcie terenu czy zwiększona presja na lokalne siedliska.

Jednocześnie, w analizie efektów długofalowych należy zauważyć, że zdecydowana większość działań przewidzianych w POŚ będzie oddziaływać pozytywnie na środowisko na etapie ich użytkowania – poprzez ograniczanie emisji zanieczyszczeń, poprawę standardów ochrony zasobów naturalnych, wzrost efektywności energetycznej czy rozwój zielonej i błękitnej infrastruktury. Z tego względu przedsięwzięcia te można uznać za działania o oddziaływaniu mieszanym: przejściowo mogą generować negatywne skutki, jednak w perspektywie długoterminowej przyczyniają się do poprawy stanu środowiska.

Ocena planowanych interwencji została przedstawiona w poniższej matrycy oddziaływań, w której przeanalizowano zadania wynikające bezpośrednio z harmonogramu realizacji Programu Ochrony Środowiska. Uwzględniono zarówno charakter oddziaływań, ich intensywność, czas trwania, jak i potencjalne oddziaływania skumulowane oraz możliwość ich ograniczania poprzez wdrażanie odpowiednich środków minimalizujących.

Tabela 12 Wybrane kryteria oceny wpływu POŚ

Obszar oddziaływania	Kryteria oceny
Bioróżnorodność	– wpływ na gatunki i siedliska objęte ochroną zagrażający bioróżnorodności – wpływ na spójność obszarów chronionych – wpływ na drożność korytarzy ekologicznych
Obszary chronione	– wpływ na chronione gatunki roślin i siedliska przyrodnicze – wpływ na chronione gatunki zwierząt i ich siedliska – wpływ na utrzymanie spójności obszarów chronionych – wpływ na drożność korytarzy ekologicznych
Rośliny	– wpływ na warunki wegetacji roślin – oddziaływanie przez mechaniczne zniszczenie roślinności; – usuwanie roślinności na skutek kolizji z planowanymi przedsięwzięciami – wpływ na specyficzne siedliska roślinności np. wodne
Zwierzęta	– wpływ na warunki życia zwierząt – wpływ na warunki migracji zwierząt
Ludzie	– wpływ na poziomy emisji zanieczyszczeń w powietrzu (warunki życia) – wpływ na poziom klimatu akustycznego (warunki życia) – wpływ na dostępność i jakość wody przeznaczonej do spożycia (warunki życia) – wpływ na jakość życia ludzi
Wody	– wpływ na stan wód powierzchniowych i podziemnych – wpływ na GWZP wrażliwych na zanieczyszczenie – wpływ na występowanie podtopień i powodzi
Powietrze	– wpływ na wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych – wpływ na poziom imisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych – wpływ na stan klimatu akustycznego
Powierzchnia ziemi	– wpływ na ukształtowanie terenu – wpływ na walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej – wpływ na ochronę gruntów rolniczych i leśnych przed ich przeznaczeniem na cele nierolnicze i nieleśne – wpływ na jakość gleby i ziemi (zanieczyszczenie)
Krajobraz	– wpływ na zachowanie krajobrazów naturalnych
Klimat	– wpływ na emisję CO₂ – wpływ na zużycie paliw kopalnych – wpływ na wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych – wpływ na efektywność energetyczną
Zasoby naturalne	– wpływ na zużycie surowców naturalnych – wpływ na racjonalne wykorzystanie zasobów
Zabytki	– wpływ na stan techniczny obiektów zabytkowych – wpływ na poprawę, funkcjonalności i dostępności zabytków – wpływ na ekspozycję obiektów zabytkowych
Dobra materialne	– wpływ na wartość nieruchomości – wpływ na stan techniczny obiektów – wpływ na efektywność gospodarowania

Źródło Opracowanie własne

Zidentyfikowane oddziaływania na środowisko w odniesieniu do poszczególnych aspektów środowiskowych przedstawiono w poniższej tabeli. W matrycy środowiskowych oddziaływań zastosowano następujące oznaczenia:

Tabela 13 Charakter prawdopodobnych oddziaływań – oznaczenia

Oddziaływanie			
pozytywne			
potencjalne negatywne			
możliwe	zarówno	pozytywne	jak
	i negatywne		

Źródło Opracowanie własne

Tabela 14 Wykaz zastosowanych wskaźników i ich skrótów

Wykaz zastosowanych wskaźników i ich skrótów		
bezpośredniość oddziaływania	bezpośrednie	B
	pośrednie	P
	wtórne	W
	skumulowane	SK
okres trwania oddziaływania	krótkoterminowe	K
	średnioterminowe	Ś
	długoterminowe	D
częstotliwość oddziaływania	stałe	S
	chwilowe	C
zasięg oddziaływania	miejscowe	M
	lokalne	L
	ponadlokalne	pL
	regionalne	R
	ponadregionalne	pR
intensywność przekształceń	nieistotne	nie
	nieznaczne	niez
	zauważalne	zauw
	duże	du

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 15 Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu Ochrony Środowiska dla powiatu parczewskiego na lata 2026 – 2029 z perspektywą do 2033

Cel	Kierunek interwencji	BIORÓŻNODROŃ	OBSZARY CHRONIONE	ROŚLINY	ZWIERZĘTA	LUDZIE	WODY	POWIERTRZE	POWIERZCHNIA ZIEMI	KRAJOBRAZ	KLIMAT	ZASOBY NATURALNE	ZABYTKI	DOBRA MATERIALNE
I. OBSZAR INTERWENCJI: OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA (OKIJP)														
Zwiększenie efektywności energetycznej.	Termomodernizacja i modernizacja źródeł ciepła.					P, D, S, M	P, D, M, niez, W	B, D, S, M,			W	P, D, S		B, D, M
Rozwój energetyki lokalnej.	Budowa farm PV, magazynów energii, biogazowni.					B, P, D, K,, S, C, M, L, R	W	P, D, S, C, L,pR						W, P, D, M
Rozwój niskoemisyjnej infrastruktury energetycznej na terenie powiatu.	Rozbudowa i modernizacja sieci gazowniczej oraz zwiększanie liczby odbiorców korzystających z bezpiecznych i czystych źródeł energii.	P, D, S, M, L, zauw,	P, D, S, M, L, zauw,	P, D, S, M, L, zauw,	P, D, S, M, L, zauw,	P, D, S, L, R	W	B, D, S, L, R, pR				W, P, D, R		W, B, P, D, L
Rozwój niskoemisyjnej mobilności.	Rozbudowa infrastruktury rowerowej.					P, D, S, L		P, D, S, L			P, D, S, L	W, P, D, R		B, D, M
Ograniczenie emisji przemysłowych.	Monitoring oraz redukcja oddziaływania zakładów szczególnie uciążliwych poprzez modernizację technologii, wdrażanie najlepszych dostępnych technik (BAT) i skuteczne kontrole środowiskowe.	P, D, S, M, L, zauw,	P, D, S, M, L, zauw,	P, D, S, M, L, zauw,	P, D, S, M, L, zauw,	P, D, S, L, R		B, D, S, L, D			P, D, S, L		P, D, Ś, S, C, M	P, D, Ś, S, C, M
Poprawa efektywności energetycznej	Modernizacja oświetlenia ulicznego i obiektów publicznych poprzez wymianę opraw na energooszczędne technologie (LED)					B, D, S, M								P, D, S, M
Zwiększenie dostępności terenów rekreacyjnych i przestrzeni przyjaznych mieszkańcom.	Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej.	B, D, K, Ś, S, C, M	B, D, K, Ś, S, C, M	B, D, K, Ś, S, C, M	B, D, K, Ś, S, C, M	P, D, K, Ś, S, C, M	P, D, K, Ś, S, C, M, L, R		P, D, K, Ś, S, C, M	P, D, K, Ś, S, C, M			P, D, Ś, S, C, M	P, D, Ś, S, C, M

Cel	Kierunek interwencji	BIORÓŻNORODNOŚĆ	OBSZARY CHRONIONE	ROŚLINY	ZWIERZĘTA	ŁUDZIE	WODY	POWIERZCHNIA ZIEMI	KRAJOBRAZ	KLIMAT	ZASOBY NATURALNE	ZABYTKI	DOBRA MATERIAŁNE
					C, M								
Osiągnięcie wymaganych standardów jakości powietrza.	Prowadzenie monitoringu powietrza.					P, D, S, M							
II. OBSZAR INTERWENCJI: ZAGROŻENIA HAŁASEM (ZH)													
Ograniczenie emisji hałasu.	Modernizacja dróg.					B, P, D, S, M		B, D, S, S, C, M				P, D, S, S, C, M	P, D, S, S, C, M
Poprawa jakości klimatu akustycznego na terenie powiatu.	Wprowadzenie monitoringu hałasu na terenach zagrożonych hałasem komunikacyjnym.					P, D, S, M							
Ograniczenie oddziaływania hałasu przemysłowego i komunikacyjnego na środowisko.	Egzekwowanie przepisów dotyczących poziomów hałasu poprzez wydawanie decyzji, kontrole i działania naprawcze wobec podmiotów powodujących przekroczenia.					P, D, S, S, M							
Ograniczenie narażenia mieszkańców na ponadnormatywny hałas komunikacyjny poprzez stosowanie rozwiązań technicznych chroniących nową zabudowę mieszkaniową przed oddziaływaniem hałasu środowiskowego.	Wprowadzanie i egzekwowanie wymogów stosowania rozwiązań ograniczających przenikanie hałasu w nowej zabudowie mieszkaniowej na terenach narażonych na hałas komunikacyjny.					P, D, S, S, M							
Podniesienie poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie negatywnych skutków	Edukacja ekologiczna w zakresie hałasu (przyczyny, skutki zdrowotne i środowiskowe, możliwości ograniczania hałasu) oraz promowanie proekologicznych					P, D, S, S, M							

Cel	Kierunek interwencji	BIORÓŻNODNOŚĆ	OBSZARY CHRONIONE	ROŚLINY	ZWIERZĘTA	ŁUDZIE	WODY	POWIETRZE	POWIERZCHNIA ZIEMI	KRAJOBRAZ	KLIMAT	ZASOBY NATURALNE	ZABYTKI	DOBRA MATERIALNE
hałasu oraz kształtowanie postaw sprzyjających ograniczaniu emisji hałasu w środowisku.	i prozdrowotnych postaw wśród mieszkańców.													
III.OBSZAR INTERWENCJI: POLE ELEKTRO MAGNETYCZNE (PEM)														
Minimalizacja oddziaływania PEM na zdrowie człowieka i środowisko.	Prowadzenie monitoringu stanu środowiska pod kątem PEM.				P, D, S, S, M	P, D, S, M								
	Monitoring i ewidencjonowanie źródeł pól elektromagnetycznych oraz zapewnienie dotrzymania dopuszczalnych poziomów PEM na terenach chronionych.				P, D, S, S, M	P, D, S, M								
IV.OBSZAR INTERWENCJI: GOSPODAROWANIE WODAMI (GW)														
Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych	Poprawa jakości wód i oszczędne zarządzanie zasobami wodnymi.	B, D, K, S, C, M, L, du	B, D, K, S, C, M, L, du	B, D, K, S, C, M, L, du	B, D, K, S, C, M, L, du	B, D, S, L	B, D, K, S, C, M, L, niez,	B, D, K, C, S, M, niez,	B, D, K, S, C, M, L, du	B, D, K, S, C, M, L, du	P, D, S, pL	W		W, P, D, R
Zrównoważone wykorzystanie zasobów wodnych w gospodarce.	Zwiększanie efektywności wodnej przedsiębiorstw i optymalizacja poboru wody w procesach produkcyjnych. Racjonalizacja poboru wód.	B, D, K, S, C, M, L, du	B, D, K, S, C, M, L, du	B, D, K, S, C, M, L, du	B, D, K, S, C, M, L, Du	B, D, S, L	B, D, K, S, C, M, L, niez,	B, D, K, C, S, M, niez,	B, D, K, S, C, M, L, du	B, D, K, S, C, M, L, du	P, D, S, pL	W		W, P, D, R

Cel	Kierunek interwencji	BIORÓŻNORODNOŚĆ	OBSZARY CHRONIONE	ROŚLINY	ZWIERZĘTA	ŁUDZIE	WODY	POWIETRZE	POWIERZCHNIA ZIEMI	KRAJOBRAZ	KLIMAT	ZASOBY NATURALNE	ZABYTKI	DOBRA MATERIALNE
V. OBSZAR INTERWENCJI: GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA														
Poprawa jakości wód i zwiększenie dostępu do infrastruktury.	Modernizacja oczyszczalni i SUW.	B, D, K, S, C, M, L, du	B, D, K, S, C, M, L, du	B, D, K, S, C, M, zauw,	B, D, K, S, C, M, L, du	B, D, S, L	B, D, K, S, C, M, L, niez,	B, D, K, C, S, M, niez,	B, D, K, S, C, M, L, du	B, D, K, S, C, M, L, du	P, D, S, pL	W		W, P, D, R
Zwiększenie dostępności usług wodociągowych oraz zapewnienie stabilnego i bezpiecznego zaopatrzenia mieszkańców w wodę.	Rozbudowa, modernizacja i optymalizacja sieci wodociągowych, budowa nowych przyłączy oraz podnoszenie jakości technologicznej ujęć i stacji uzdatniania wody.	B, D, K, S, C, M, L, du	B, D, K, S, C, M, L, du	B, D, K, S, C, M, zauw,	B, D, K, S, C, M, L, du	B, D, S, L	B, D, K, S, C, M, L, niez,	B, D, K, C, S, M, niez,	B, D, K, S, C, M, L, du	B, D, K, S, C, M, L, du	P, D, S, pL	W		W, P, D, R
Zwiększenie dostępu mieszkańców do systemu kanalizacji sanitarnej oraz poprawa standardów gospodarki ściekowej.	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury kanalizacyjnej oraz zwiększenie liczby mieszkań podłączonych do sieci kanalizacyjnej.	B, D, K, S, C, M, L, du	B, D, K, S, C, M, L, du	B, D, K, S, C, M, zauw,	B, D, K, S, C, M, L, du	B, D, S, L	B, D, K, S, C, M, L, niez,	B, D, K, C, S, M, niez,	B, D, K, S, C, M, L, du	B, D, K, S, C, M, L, du	P, D, S, pL	W		W, P, D, R
Zrównoważone wykorzystanie zasobów wodnych na potrzeby mieszkańców i gospodarki.	Zwiększanie efektywności poboru wody, redukcja nadmiernego zużycia oraz poprawa szczelności i efektywności systemów wodociągowych.					B, D, S, L, , zauw.	B, D, S, L, , zauw.							W, P, D, S, M
VI.OBSZAR INTERWENCJI: ZASOBY GEOLOGICZNE (ZG)														
Zrównoważone gospodarowanie złożami kopalin, ograniczanie presji związanej z eksploatacją kopalin.	Prowadzenie racjonalnego wydobycia z koncesjonowanego złoża, pod nadzorem OUG. Rekultywacja terenów po zakończonym wydobyciu.	B, S, C, M niez.		B, S, C, M niez.	B, S, C, M niez	B, S, C, M zauw	B, S, C, M zauw.	B, S, C, M zauw.	B, S, C, M zauw.	B, S, C, M zauw.				
VII.OBSZAR INTERWENCJI: GLEBY (GL)														

Cel	Kierunek interwencji	BIORÓŻNODNOŚĆ	OBSZARY CHRONIONE	ROŚLINY	ZWIERZĘTA	ŁUDZIE	WODY	POWIETRZE	POWIERZCHNIA ZIEMI	KRAJOBRAZ	KLIMAT	ZASOBY NATURALNE	ZABYTKI	DOBRA MATERIAŁNE
Racjonalne użytkowanie gruntów.	Podniesienie poziomu wiedzy rolników w zakresie ochrony i racjonalnego użytkowania gleb.			B, P, D, S, M		P, D, S, M, L, R, pR			B, P, D, S, M					
Zmniejszenie powierzchni terenów zdegradowanych oraz przywrócenie im funkcji przyrodniczych, społecznych i gospodarczych.	Prowadzenie działań rekultywacyjnych, renaturalizacyjnych i inwestycyjnych mających na celu przywrócenie wartości użytkowych i ekologicznych gruntów zdegradowanych.			B, P, D, S, M		P, D, S, M, L, R, pR			, P, D, S, M					
VIII.OBSZAR INTERWENCJI: GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW (GO)														
Zwiększenie poziomu recyklingu.	Rozbudowa i modernizacja PSZOK-ów na terenie powiatu.			B, D, K, Ś, S, C, M		B, D, S, M, L, R, pR	B, D, K, Ś, S, C, M, L, R, pR	B, D, K, Ś, S, C, M, L, R, pR	B, D, S, M	B, D, S, M				W, P, D, R
Stopniowa eliminacja wyrobów zawierających azbest z terenu Powiatu Parczewskiego oraz ograniczenie ryzyka zdrowotnego i środowiskowego związanego z jego oddziaływaniem.	Likwidacja azbestu.					P, D, S, M	P, D, K, Ś, S, C, M, L, R, pR	P, D, S, M	P, D, K, Ś, S, C, M	P, D, K, Ś, S, C, M				
Ograniczenie ilości odpadów komunalnych wytwarzanych przez mieszkańców	Promowanie działań zapobiegających powstawaniu odpadów oraz wspieranie inicjatyw zmniejszających ich ilość u źródła (edukacja, zmiana nawyków konsumenckich, ponowne użycie).					B, D, S, M, zauw.						P, D, S, M, zauw.		P, D, S, M, niez.
Zapewnienie czystego, bezpiecznego i uporządkowanego środowiska publicznego.	Montaż i modernizacja koszy miejskich w przestrzeniach rekreacyjnych, komunikacyjnych oraz przy instytucjach publicznych, dostosowanych do potrzeb mieszkańców	P, D, S, M	P, D, S, M			P, K, C, M niez.				B, D, S, M			W	
Zwiększenie poziomu	Usprawnienie i rozwój systemu selektywnego	P, D,	P, D,	P, D,	P,	B S R	B S R	B S R	B L	B D S	B D			

Cel	Kierunek interwencji	BIORÓŻNODNOŚĆ	OBSZARY CHRONIONE	ROŚLINY	ZWIERZĘTA	ŁUDZIE	WODY	POWIERTRZE	POWIERZCHNIA ZIEMI	KRAJOBRAZ	KLIMAT	ZASOBY NATURALNE	ZABYTKI	DOBRA MATERIAŁNE
selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.	zbierania odpadów oraz działania edukacyjne poprawiające jakość segregacji u źródła.	S, R	S, R	S, R	D, S, R					M				
Zwiększenie poziomu odzysku odpadów oraz ograniczenie ich składowania.	Wspieranie systemów segregacji i przetwarzania odpadów umożliwiających kierowanie większej ich ilości do procesów odzysku, zamiast unieszkodliwiania.	P, D, S, R	P, D, S, R	P, D, S, R	P, D, S, R	B S R	B S R	B S R	B L	B D S M	B D			
IX.OBSZAR INTERWENCJI: ZASOBY PRZYRODNICZE (ZP)														
Ochrona obszarów chronionych.	Obszary prawnie chronione.	B, D, S, M,		B, D, S, M	P, D, S, M,	P, D, S, M		P, D, S, M	P, D, S, M	B, D, S, M	B, D, S, M			W, P, D, M
Zachowanie i ochrona różnorodności biologicznej oraz zasobów przyrodniczych.	Ochrona, utrzymanie i właściwe zagospodarowanie obszarów prawnie chronionych oraz wspieranie działań na rzecz zachowania ich wartości ekologicznych.	B, D, K, S, S, C, M	B, D, K, S, S, C, M	B, D, K, S, S, C, M	B, D, K, S, S, C, M	P, D, K, S, S, C, M	P, D, K, S, S, C, M, L, R		P, D, K, S, S, C, M	P, D, K, S, S, C, M				
Ochrona i rozwój ekosystemów leśnych jako kluczowego elementu różnorodności biologicznej.	Tworzenie korytarzy ekologicznych, renaturalizacja terenów leśnych oraz działania zwiększające spójność obszarów leśnych.	P, D, S, C, M, L, R	P, D, S, C, M, L, R	P, D, S, C, M, L, R	P, D, S, C, M, L, R		P, D, S, C, M, L, R							
Zapewnienie prawidłowego zarządzania lasami prywatnymi.	Wspieranie zrównoważonej gospodarki leśnej w lasach prywatnych	B, D, K, S, S, C, M	B, D, K, S, S, C, M	B, D, K, S, S, C, M	B, D, K, S, S, C, M	P, D, K, S, S, C, M	P, D, K, S, S, C, M, L, R		P, D, K, S, S, C, M	P, D, K, S, S, C, M				

Cel	Kierunek interwencji	BIORÓŻNORODNOŚĆ	OBSZARY CHRONIONE	ROŚLINY	ZWIERZĘTA	ŁUDZIE	WODY	POWIETRZE	POWIERZCHNIA ZIEMI	KRAJOBRAZ	KLIMAT	ZASOBY NATURALNE	ZABYTKI	DOBRA MATERIALNE
Zapewnienie prawidłowego zarządzania lasami państwowymi.	Wspieranie zrównoważonej gospodarki leśnej w lasach państwowych	B, D, K, S, C, M	B, D, K, S, C, M	B, D, K, S, C, M	M	P, D, K, S, S, C, M	P, D, K, S, S, C, M, L, R		P, D, K, S, S, C, M	P, D, K, S, S, C, M				
Wzmocnienie ochrony różnorodności biologicznej poprzez zachowanie obiektów o wyjątkowej wartości ekologicznej.	Ewidencjonowanie, zabezpieczanie i pielęgnacja pomników przyrody oraz tworzenie nowych form ochrony indywidualnej.				B D S M	P D S M		B D S M		B D S M	B D S M			
	Tworzenie zielonej infrastruktury.					B, Ś, M zauw.				B, Ś, M zauw.				
X.OBSZAR INTERWENCJI: ZAPOBIEGANIA POWAŻNYMI AWARIAMI (PAP)														
Wzmocnienie systemu bezpieczeństwa publicznego i ograniczenie ryzyka występowania awarii.	Rozbudowa potencjału służb ratowniczych oraz systemów ostrzegania poprzez doposażenie OSP i instalację systemów alarmowania.	P, W, S, L zauw.	P, W, S, L zauw.	P, W, C M zauw.	P, W, C, M zauw.	P, W, C, M zauw.	P, W, C, M zauw.	P, W, C, M zauw.						P, W, C, M zauw.
EDUKACJA EKOLOGICZNA														
Podniesienie świadomości mieszkańców powiatu.	Realizacja działań edukacyjnych, warsztatów, kampanii i rozwój ścieżek edukacyjnych.					B, P, D, Ś, K, S, C, M, L, pL, R	P, D, Ś, K, S, C, M,	P, D, Ś, K, S, C, M, L, R, pR				P, D, S, K, S, C, R		

Źródło: Opracowanie własne

Odnośnie wskazanych w powyższej matrycy oddziaływań należy zaznaczyć, że projekt Programu Ochrony Środowiska dla powiatu parczewskiego na lata 2025-2029 z perspektywą do 2033 roku w większości przypadków nie przedstawia szczegółowych informacji na temat wyznaczonych w nim zadań, zakresu planowanych prac, przyjętych technologii – najczęściej informacja dotyczy wskazania lokalizacji. Jest to dokument wyznaczający priorytety, kierunki działań oraz ogólnie sformułowane zadania mające na celu poprawę stanu środowiska i sprzyjające zrównoważonemu rozwojowi. Wynika z tego pewien obszar ryzyka i niepewności w zakresie prognozowania ich oddziaływań. Należy więc mieć na uwadze tę niepewność, a planując i realizując przedsięwzięcia należy zachować priorytety ochrony środowiska. W związku z tym podczas realizacji poszczególnych zadań wskazanych w POŚ należy zwracać szczególną uwagę na to jak dane zadania będą wpływały na ochronę przyrody. Przystępując do planowania realizacji zadań inwestycyjnych związanych np. z modernizacją lub budową dróg, sieci kanalizacyjnej, wodociągowej, itp. należy zawsze mieć na uwadze ich wpływ na wartości przyrodnicze zarówno w miejscu przedsięwzięcia jak i na terenach sąsiednich. W szczególności należy zwrócić uwagę na obszary cenne przyrodniczo oraz pomniki przyrody. W przypadku działań realizowanych na terenach cieków wodnych jako powiązań pomiędzy terenami czynnymi przyrodniczo, należy zwrócić uwagę na fakt, iż negatywny wpływ na środowisko podczas wykonywania działań będzie oddziaływał krótkoterminowo.

9 Analiza i ocena wpływu ustaleń projektu POŚ na poszczególne komponenty środowiska

Powiat parczewski charakteryzuje się wysokimi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi. Na jego terenie występują: park narodowy, rezerwat przyrody, park krajobrazowy, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, użytki ekologiczne. Taki stan rzeczy sprawia, że zapisy Programu Ochrony Środowiska muszą uwzględniać ograniczenia wynikające z Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. 2024, poz. 1478) dotyczące postępowania w przypadku form ochrony przyrody.

Z punktu widzenia ochrony środowiska należy jednak zwrócić uwagę również na inne istniejące problemy. Przeprowadzona analiza uwarunkowań środowiska przyrodniczego pozwala na sformułowanie głównych problemów:

- przekroczenia dopuszczalnych poziomów benzo(a)pirenu w powietrzu,
- niewystarczająco dobry potencjał ekologiczny wód powierzchniowych oraz stan ogólny JCWP.

W związku z powyższym zapisy działań w ramach harmonogramu realizacji Programu Ochrony Środowiska powinny zwracać szczególną uwagę na kwestie związane z: ochroną powietrza atmosferycznego przed zanieczyszczeniami i hałasem, gospodarką wodno – ściekową, ochroną zasobów wód powierzchniowych, ochroną cennych walorów przyrodniczych.

Istotnym problemem w analizie i ocenie projektu Programu w odniesieniu do planowanych działań i uwarunkowań przyrodniczych jest fakt, że na tym etapie planowania trudno jest niejednokrotnie konkretnie określić wszystkie oddziaływania, w szczególności przy braku danych i projektów technicznych poszczególnych przedsięwzięć. Każda inwestycja, która wymaga uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach może wymagać przeprowadzania oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Przeprowadzenia tego rodzaju oceny wymagają planowane przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko. Potrzeba przeprowadzenia wspomnianej oceny może także zaistnieć podczas wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach planowanych przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. Procedura ta uzależniona jest w takim przypadku od stanowiska organu właściwego do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. POŚ, często mimo ogólności swoich zapisów, odnosi się do planowanych inwestycji, a zgodnie z ustawą OOŚ, przeprowadzenia oceny oddziaływania wymaga właśnie również realizacja dopiero planowanych przedsięwzięć mogących znacząco, lub też potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

9.1 Wpływ na bioróżnorodność

Oddziaływania pozytywne

Pozytywnie na środowisko biotyczne wpływać będzie realizacja zadań związanych z redukcją emisji zanieczyszczeń atmosferycznych i ograniczeniem ilości ścieków odprowadzanych do wód powierzchniowych, ponieważ stan powietrza atmosferycznego oraz jakość wód mają znaczący wpływ na szatę roślinną oraz faunę.

Oddziaływania negatywne

Niekorzystny wpływ na bioróżnorodność może mieć realizacja zadań z obszarów interwencji II, IV, V, VII i VIII. Obszary interwencji zostały przedstawione w rozdziale 3 niniejszej prognozy.

Etap realizacji planowanych zadań potencjalnie może negatywnie oddziaływać na siedliska roślinności, grzybów i porostów, wpływając na zmniejszenie różnorodności biologicznej, głównie poprzez utratę i fragmentację siedlisk. Istotnym potencjalnym zagrożeniem dla bioróżnorodności może być usuwanie drzew przydrożnych kolidujących z planami modernizacji/przebudowy dróg.

Przedsięwzięciami o największym potencjalnym wpływie na różnorodność biologiczną będą inwestycje liniowe, zwłaszcza budowa dróg nowym śladem (w mniejszym stopniu przebudowa).

Skala rzeczywistych oddziaływań będzie wynikała przede wszystkim z planowanej lokalizacji inwestycji względem obszarów o wysokiej wartości przyrodniczej. Decydujące dla ograniczenia negatywnych oddziaływań na bioróżnorodność będą ustalenia wynikające z oceny oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć.

Wskazanie działań minimalizujących negatywne oddziaływanie:

- przeprowadzenie szczegółowej oceny oddziaływania na środowisko oraz konsekwentne stosowanie wynikających z niej zaleceń,
- wykonanie kompleksowej inwentaryzacji przyrodniczej, uwzględniającej elementy fauny, flory i siedlisk,
- wybór najlepszego dostępnego rozwiązania technicznego i technologicznego (BAT), zapewniającego realizację celu przy możliwie najmniejszej ingerencji w środowisko,
- odpowiednie zaplanowanie i zlokalizowanie zaplecza budowy w sposób ograniczający powierzchnię zajęłą na czas prowadzenia robót oraz zmniejszający presję na otoczenie,
- zastosowanie technologii oraz sprzętu o ograniczonym oddziaływaniu na środowisko, w szczególności redukujących emisję hałasu, pyłów i innych zanieczyszczeń.

9.2 Wpływ na obszary chronione

Na terenie powiatu parczewskiego formami ochrony przyrody w myśl Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz.U. 2024, poz. 1478, z późn. zm.) są: park narodowy, rezerваты, parki krajobrazowe, obszar chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, zespół przyrodniczo-krajobrazowy, użytki ekologiczne, pomniki przyrody i zespół przyrodniczo – krajobrazowy. Ochroną objęte zostały przede wszystkim tereny znajdujące się w obrębie doliny Tyśmienicy i kompleksu Lasów Parczewskich. W Powiecie Parczewskim znajduje się Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Polesie Zachodnie”. Ich charakterystykę przedstawiano w rozdz. 5.9.

Położenie obszarów chronionych na terenie powiatu nie wyklucza prowadzenia działań inwestycyjnych, jednak nie mogą one mieć negatywnego wpływu na zasoby przyrodnicze obszarów Natura 2000 i muszą być zgodne z wyznaczonymi celami ochrony na ich terenie. Działania inwestycyjne prowadzone na terenach obszarów chronionych muszą być tak prowadzone, aby nie naruszać przedmiotu ich ochrony oraz nie wpływać znacząco negatywnie na integralność tych obszarów.

Każde działanie, które powodowałoby znaczący negatywny wpływ musi uwzględniać konieczność przeprowadzenia działań kompensacyjnych lub przynajmniej działania mające zminimalizować to oddziaływanie.

Ochronę obszarów chronionych przed niewłaściwym zagospodarowaniem zapewniają przepisy zawarte w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz.U. 2024, poz. 1478, z późn. zm).

- w stosunku do parku narodowego- art.15,
- w stosunku do rezerwatu – art. 15,
- w stosunku do parku krajobrazowego- art.17,
- w stosunku do obszaru chronionego krajobrazu-art.23,
- w stosunku do obszarów Natura 2000 – art. 33 i 36,
- w stosunku do pomników przyrody, użytku ekologiczne i zespołów przyrodniczo-krajobrazowych – art. 45.

Podstawowym dokumentem planującym właściwą ochronę przyrody nieożywionej, ekosystemów leśnych, lądowych ekosystemów nieleśnych, ekosystemów wodnych, ochronę gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk, a także ochronę krajobrazów w Poleskim Parku Narodowym jest Plan Ochrony (Dz.U. 2020 poz. 1966).

Osiągnięcie celu środowiskowego dla Rezerwatu Jezioro Obradowskie będzie możliwe dzięki realizacji wskazań zawartych w Planie Zadań Ochronnych dla Rezerwatu Jezioro Obradowskie (ustanowionym Zarządzeniem Nr 56/19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 24 września 2019 r.). Dla pozostałych 6 rezerwatów plany zadań ochronnych nie zostały ustanowione.

Dla obszarów PLB060015 Zbiornik Podedwórze, PLB060014 Uroczysko Mosty – Zahajki, PLB060004 Dolina Tyśmienicy, PLB060006 Lasy Parczewskie, PLH060002 Czarny Las, PLH060107 Ostoja Parczewska i PLH060098 Wrzosowisko w Orzechowie opracowane zostały plany zadań ochronnych, w których przedstawiono identyfikację, istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony. Określone zostały również działania związane z utrzymaniem siedlisk.

Dla obszarów PLB060019 Polesie i PLH060013 Ostoja Poleska nie ma konieczności sporządzenia planów zadań ochronnych, ponieważ obszary te położone są w obrębie Poleskiego Parku Narodowego. Działania ochronne zostały wskazane w Planie Ochrony ustanowionym Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 16 września 2020 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Poleskiego Parku Narodowego (Dz.U. 2020 poz. 1966).

Zakazy odnoszące się do indywidualnych form ochrony – pomników przyrody zostały zawarte w rozporządzeniach Wojewody.

Realizacja planowanych celów nie będzie miała znaczącego negatywnego oddziaływania na obszary chronione w sieci Natura 2000, pod warunkiem wyboru właściwej lokalizacji oraz czasu wykonania planowanych prac. Przez znaczące negatywne oddziaływanie rozumieć należy oddziaływanie na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności działania mogące: pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000 lub wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000 albo pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami. Przed przystąpieniem do realizacji danego zadania, konieczne będzie przeprowadzenie procedury oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.

Zadania wymagające wykonania oceny oddziaływania na środowisko wymienione są w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. 2019, poz. 1839).

Z uwagi na występowanie na terenie powiatu parczewskiego cennych obszarów przyrodniczych należy w planowaniu inwestycji uwzględnić wariantowanie lokalizacji, aby w jak największym stopniu je ochronić. Przedsięwzięcie może być realizowane w przypadku gdy procedura oceny oddziaływania na środowisko nie wykaże znaczącego negatywnego wpływu na obszar Natura 2000.

Realizacja zadań związanych z budową sieci wodociągowej, kanalizacyjnej lub gazowej będzie się wiązać z bezpośrednim oddziaływaniem inwestycji na florę występującą w rejonie prac. W związku z koniecznością wykonania wykopów zniszczeniu ulegnie roślinność występująca na trasie jego przebiegu. Dlatego istotne jest wykonanie rzetelnej inwentaryzacji przyrodniczej, która pozwoli na wyznaczenie optymalnej lokalizacji planowanego przedsięwzięcia. W przypadku wystąpienia chronionych gatunków w danej lokalizacji i gdy nie będzie możliwe obranie innego wariantu lokalizacyjnego, niezbędne będzie podjęcie działań kompensacyjnych.

Nie można wykluczyć konieczności usunięcia drzew kolidujących z planowanym zadaniem. Wycinkę drzew należy ograniczyć do niezbędnego minimum. W celu ochrony drzew przed ich ewentualnym uszkodzeniem podczas wykonywania robót, pnie drzew powinny być zabezpieczone matami lub osłonami. Wycinką drzew należy prowadzić poza okresem lęgowym ptaków.

Etap budowy sieci wodociągowej bądź kanalizacyjnej może niekorzystnie oddziaływać na bytujące tutaj gatunki zwierząt. Prowadzenie prac budowlanych wiązać się będzie z emisją hałasu, co może być przyczyną płoszenia zwierząt, natomiast wykopy mogą stanowić pułapkę dla zwierząt.

Niekorzystnemu oddziaływaniu na faunę zapobiegnie prowadzenie prac w odpowiednim okresie. Wskazane jest rozpoczęcie prac budowlanych przed 15 marca, co uniemożliwi zakładanie w tym rejonie gniazd ptakom i wyeliminuje ich nieumyślne niszczenie lub po 15 sierpnia (po okresie lęgowym). Wskazane jest zabezpieczanie otwartych wykopów ogrodzeniem lub przykrycie ich siatką tak, aby uniemożliwić wpadnięcie do niego drobnych zwierząt.

Na etapie eksploatacji sieci liniowe, jako instalacje podziemne, nie będą miały wpływu na zbiorowiska roślinne występujące na trasie ich przebiegu, ani w ich sąsiedztwie. Eksploatacja sieci liniowych nie spowoduje zubożenia gatunkowej i ilościowej flory na tym terenie. W przypadku sieci wodociągowej lub kanalizacyjnej nie zachodzi konieczność zmian w dotychczasowym sposobie użytkowania terenu. Z reguły zachowana zostaje dotychczasowa struktura istniejącego zagospodarowania oraz sposób wykorzystania gruntów, przez które przebiegać będą podziemne sieci liniowe.

Wskazanie działań minimalizujących negatywne oddziaływanie:

- konsekwentne egzekwowanie obowiązujących zakazów oraz ograniczeń wynikających z przepisów ochrony środowiska i ochrony przyrody,
- przeprowadzenie szczegółowej oceny oddziaływania na środowisko oraz wdrożenie wszystkich zaleceń i środków minimalizujących wynikających z jej ustaleń,
- wykonanie kompleksowej i rzetelnej inwentaryzacji przyrodniczej, obejmującej kluczowe elementy środowiska przyrodniczego,
- skanalizowanie ruchu turystycznego poprzez odpowiednie wytyczenie tras, ograniczenie dostępu do obszarów wrażliwych oraz kierowanie odwiedzających na wyznaczone szlaki i miejsca udostępnione do użytkowania.

9.3 Wpływ na rośliny

Oddziaływania pozytywne

Planowane zadania realizowane w obszarach I i V wpłyną pozytywnie na rośliny. Niezanieczyszczone wody oraz dobrej jakości powietrze atmosferycznie korzystnie wpłyną na wegetację roślin.

Poprawa jakości wód powierzchniowych ma szczególne znaczenie na obszarach przeznaczonych do ochrony siedlisk lub gatunków, dla których utrzymanie lub poprawa stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie.

Oddziaływania negatywne

Część zadań realizowanych w obszarach I, II, IV, V, VII i VIII może być przyczyną potencjalnych negatywnych oddziaływań na rośliny. Na etapie realizacji może to być mechaniczne niszczenie roślinności występującej w obszarze prac ziemnych, wycinka drzew i krzewów przydrożnych, kolidujących z planowanymi inwestycjami drogowymi, a także uszkodzenie drzew rosnących w sąsiedztwie prowadzonych robót.

Ponadto rozbudowa ścieżek rowerowych w sąsiedztwie obszarów cennych przyrodniczo wiązać się będzie ze zwiększeniem penetracji tych terenów przez ludzi.

Niekontrolowany ruch aktywnej turystyki może prowadzić do niszczenia cennych stanowisk, a także pogorszenia stanu siedlisk. Właściwe wytyczenie tras rowerowych i ścieżek pozwoli na zminimalizowanie antropopresji w miejscach szczególnie cennych przyrodniczo.

Wskazanie działań minimalizujących negatywne oddziaływanie:

- wybór wariantu lokalizacyjnego umożliwiającego maksymalną ochronę rzadkich i chronionych siedlisk roślin,
- ograniczenie wycinki drzew i krzewów do niezbędnego minimum oraz zastosowanie nasadzeń kompensacyjnych wraz z zapewnieniem ich późniejszej pielęgnacji i utrzymania,
- odpowiednie zabezpieczenie istniejących drzew przed potencjalnymi uszkodzeniami spowodowanymi pracą sprzętu budowlanego,
- projektowanie i wytyczanie tras rowerowych oraz ścieżek pieszych z wykorzystaniem istniejącej infrastruktury komunikacyjnej (lokalne drogi, ścieżki), co pozwala ograniczyć dodatkową ingerencję w środowisko.

9.4 Wpływ na zwierzęta

Oddziaływania pozytywne

Pozytywne oddziaływania na zwierzęta będzie miała realizacja zadań w obszarze interwencji I, II, IV, V, VII i VIII, które bezpośrednio przyczynią się do poprawy jakości powietrza, gleb i wód. Poprawa stanu tych komponentów środowiska wpłynie korzystnie na warunki bytowania zwierząt.

Oddziaływania negatywne

Potencjalne negatywne oddziaływanie realizacji planowanych zadań, w odniesieniu do zwierząt, może przejawiać się zmianą warunków życia i migracji zwierząt. Źródłem negatywnych oddziaływań mogą być działania prowadzone w obszarach interwencji I, II, IV, V, VII, VIII.

W przypadku zadań związanych z budową i rozbudową infrastruktury technicznej niekorzystny wpływ ograniczał się będzie głównie do krótkookresowego, lokalnego oddziaływania związanego z fazą realizacji inwestycji (etapem prac budowlanych, remontowych). Realizacja planowanych zadań może spowodować zagrożenie dla miejsc bytowania zwierząt znajdujących się na terenie planowanych inwestycji i ich sąsiedztwie. Oddziaływanie będzie związane również z emisją hałasu z maszyn budowlanych, powodującą płoszenie zwierząt. Należy unikać prowadzenia prac w okresie lęgowym ptaków i dostosować terminy robót do terminów rozrodu gatunków wrażliwych.

Inwestycje związane z głębokimi wykopami mogą stanowić pułapki, uniemożliwiające wydostanie się zwierząt.

Podczas realizacji zadań związanych z modernizacją obiektów możliwe jest wystąpienie negatywnych oddziaływań związanych z remontami niektórych elementów, np. poddaszy, strychów, fasad poprzez ograniczenie dostępnych dla awifauny schronień. Dotyczy to głównie jerzyków i wróbli, wykorzystujących szczeliny w budynkach, miejsca pod dachami, spękania murów oraz nietoperzy, hibernujących na poddaszach, strychach. Dlatego wszelkie prace remontowe oraz izolacja termiczna budynków muszą uwzględniać okres lęgowy, okres karmienia i wyprowadzania piskląt itp. W przypadku stwierdzenia obecności gniazd jerzyków lub wróbli prace remontowe nie powinny być prowadzone w okresie lęgowym (marzec – sierpień), a w przypadku stwierdzenia stanowisk nietoperzy prace należy prowadzić poza sezonem hibernacji (listopad – marzec).

Niekorzystny wpływ na awifaunę mogą mieć farmy fotowoltaiczne – odblaskowe powierzchnie paneli fotowoltaicznych mogą stanowić przynętę dla przelatujących ptaków, które myląc je z lustrem wody mogą się z nimi zderzyć. Panele fotowoltaiczne należy posadowić w szeregach z zachowaniem odstępów uniemożliwiających tworzenie monolitycznej tafli podobnej do lustra wody. Zmniejszenie możliwości imitacji lustra tafli wody będzie możliwe również poprzez zastosowanie na panelach powłoki antyrefleksyjnej. Pozwoli to na ograniczenie niekorzystnego wpływu inwestycji na populację występujących w jej sąsiedztwie gatunków ptaków i owadów.

Wskazane jest przeprowadzenie przed przystąpieniem do prac odpowiedniego monitoringu, który wykluczy takie niebezpieczeństwo.

Planowane inwestycje, przede wszystkim liniowe, mogą powodować fragmentację siedlisk i ingerencję w istniejące korytarze ekologiczne, co z kolei może ograniczać migrację zwierząt wędrujących. Dotyczy to szczególnie nowo wytyczanych szlaków komunikacyjnych. Inwestycje drogowe mogą być przyczyną zwiększonej liczby kolizji pojazdów ze zwierzętami, głównie ssaków i płazów.

Wskazanie działań minimalizujących negatywne oddziaływanie:

- dostosowanie harmonogramu oraz sposobu prowadzenia prac do cyklu biologicznego gatunków, w tym realizacja robót poza okresem lęgowym ptaków oraz poza okresem rozrodu ssaków i płazów,
- stosowanie wszelkich niezbędnych środków ochrony zwierząt podczas prac remontowych i termomodernizacyjnych obiektów, w tym m.in. zabezpieczanie lub przenoszenie gniazd, pozostawianie otwartych otworów stropodachowych umożliwiających czasowe schronienie gatunków, a także wdrażanie kompensacji przyrodniczej zgodnie z zaleceniami Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska,
- wybór wariantu lokalizacyjnego o najniższym oddziaływaniu na faunę, uwzględniającego potrzebę ochrony miejsc bytowania, rozrodu, żerowisk oraz korytarzy migracyjnych,
- projektowanie i wdrażanie rozwiązań technicznych umożliwiających bezpieczną migrację zwierząt, takich jak przejścia dla zwierząt, przepusty czy bariery kierujące,
- ograniczenie do niezbędnego minimum czasu pozostawiania otwartych wykopów, aby zmniejszyć ryzyko wtórnego uwięzienia i śmiertelności zwierząt.

9.5 Wpływ na ludzi

Oddziaływania pozytywne

Wskazane w POŚ zadania wpłyną korzystnie nie tylko na stan środowiska, będą również pozytywnie oddziaływać na ludzi.

Pozytywne oddziaływania na ludzi będzie miała realizacja zadań w obszarze interwencji I, II, IV, V, VII i VIII, które przyczynią się do poprawy jakości powietrza, wód, gleb i środowiska przyrodniczego. Zadbanie o wszystkie elementy środowiska, usunięcie z nich zanieczyszczeń, wpłynie nie tylko na jego ogólny stan i otoczenie, ale przede wszystkim na poprawę standardów życia ludzi (poprzez redukcję czynników chorobotwórczych bezpośrednio wpływających na ich życie i zdrowie).

Poprawa jakości powietrza wynikająca z modernizacji systemów grzewczych, wykorzystania OZE, ograniczenia konwencjonalnych źródeł energii, może się przyczynić do zmniejszenia zachorowań powodowanych złym stanem powietrza atmosferycznego. Korzystny wpływ na zdrowie ludzi, a także na stan finansowy budżetów domowych będą miały działania związane ze zwiększeniem efektywności energetycznej. Termomodernizacja wpłynie również pozytywnie na poprawę komfortu cieplnego mieszkańców.

Budowa ścieżek rowerowych zachęci mieszkańców do aktywnego spędzania czasu wolnego na świeżym powietrzu.

Modernizacja ciągów komunikacyjnych wpłynie na obniżenie poziomu hałasu i zmniejszenie emisji spalin, co wpłynie na poprawę warunków życia w domostwach zlokalizowanych w sąsiedztwie dróg.

Na zdrowie ludzi pozytywnie wpłyną również działania w obszarze interwencji VIII, polegające na likwidacji wyrobów zawierających azbest, który jest przyczyną pylicy azbestowej, międzybłoniaka opłucnej i nowotworów.

Na poprawę świadomości ekologicznej mieszkańców wpłynie promowanie odnawialnych źródeł energii oraz akcje z zakresu edukacji ekologicznej.

Oddziaływania negatywne

Potencjalne negatywne oddziaływania na ludzi mogą wystąpić na etapie realizacji zadań z obszarów interwencji: I, II i V. Uciążliwości wynikać będą przede wszystkim z emisji hałasu oraz zanieczyszczeń gazowych i pyłowych do atmosfery, a także z podwyższonego poziomu hałasu. Związane to będzie z prowadzeniem prac budowlanych i modernizacyjnych, składowaniem materiałów i surowców, wykonywaniem prac ziemnych, w tym przemieszczaniem mas ziemnych, czy spalaniem paliw w silnikach pojazdów, maszyn i urządzeń. Zanieczyszczenia mogą negatywnie oddziaływać na komfort życia i zdrowie ludzi przebywających w bezpośrednim sąsiedztwie realizowanych prac. Poziom uciążliwości i negatywnego wpływu na ludzi będzie uwarunkowany intensywnością prac, sposobem ich organizacji oraz czasem trwania.

Na omawianym terenie planuje się montaż instalacji fotowoltaicznych. Instalacje niewielkich rozmiarów wykorzystujące zasoby energii słonecznej lokalizowane w obrębie posesji, głównie na dachach budynków, wykorzystywane na potrzeby odbiorców indywidualnych nie stwarzają zagrożenia dla środowiska i nie podlegają dodatkowym rygorom prawnym. Pewne uciążliwości natomiast mogą być związane z dużymi instalacjami, np. elektrowniami słonecznymi, lokalizowanymi w terenie otwartym i zajmującymi znaczne powierzchnie. Farmy fotowoltaiczne mogą negatywnie wpływać na krajobraz wywołując uczucie niepokoju optycznego, co ma szczególne znaczenie na terenach ochrony krajobrazowej. Instalacje te mogą być kwalifikowane jako przedsięwzięcia mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko (zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2019 poz. 1839)). Przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko, zarówno na etapie realizacji jak i eksploatacji, muszą być poddane procedurze indywidualnej oceny oddziaływania na środowisko.

Wskazanie działań minimalizujących negatywne oddziaływanie:

- wybór wariantu lokalizacyjnego o najniższym możliwym oddziaływaniu na tereny zamieszkania,
- wykorzystanie sprzętu sprawnego technicznie, o niskiej emisji zanieczyszczeń i hałasu,
- prowadzenie robót w okresach charakteryzujących się najmniejszą potencjalną uciążliwością dla mieszkańców,
- uwzględnianie w zagospodarowaniu terenu pasów zieleni izolacyjnej (wysokiej), pełniącej funkcję bariery ograniczającej zasięg oddziaływań hałasowych, zapachowych i pyłowych,
- planowanie oraz wdrażanie rozwiązań technicznych, technologicznych i organizacyjnych sprzyjających utrzymaniu korzystnych warunków życia i minimalizujących uciążliwości dla lokalnej społeczności.

9.6 Wpływ na wody**Oddziaływania pozytywne**

Największe korzyści dla wód powierzchniowych i gruntowych przyniesie realizacja zadań z obszaru interwencyjnego V, które są nakierowane na poprawę gospodarki wodno – ściekowej.

Realizacja zadań dotyczących oczyszczalni ścieków pozwoli na zmniejszenie ilości ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych do środowiska, w tym w szczególności stężeń pierwiastków biogennych – azotu i fosforu ogólnego w ściekach oczyszczonych.

Budowa i modernizacja sieci wodociągowej wpływa na ograniczenie zużycia zasobów wód podziemnych poprzez zmniejszenie strat na przesyle i poborze wody. Podobne oddziaływanie niosą ze sobą działania związane z monitoringiem i minimalizacją strat wody.

Realizacja planowanych zadań związanych z budową sieci kanalizacyjnej pozwoli na uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej na terenie powiatu. Realizacja tych zadań skutkować będzie redukcją ilości odprowadzanych do środowiska zanieczyszczeń do ilości zgodnych z przepisami prawa, a w efekcie wpłynie na poprawę jakości wód i tym samym zabezpieczenie ekosystemu przed negatywnym wpływem odprowadzanych do niego ścieków.

W rejonach o rozproszonej zabudowie planuje się budowę przydomowych oczyszczalni ścieków. Jest to rozwiązanie nie zawsze korzystne dla środowiska wodnego. Najczęściej instalowane są oczyszczalnie niespełniające wszystkich wymogów, chociaż posiadają stosowne certyfikaty (na szczelność zbiornika, a nie na jakość oczyszczonych wód). Należy każdorazowo rozpatrzyć lokalizację oczyszczalni – wskazane jest uprzednie wykonanie opinii geotechnicznej, określającej warunki gruntowo – wodne.

Pośredni pozytywny wpływ na jakość wód będzie miało usprawnienie sektora energetycznego. Działania sprzyjające poprawie wydajności cieplnej i promujące energię odnawialną pozytywnie wpłyną na wody poprzez zmniejszenie ich poboru do celów chłodniczych.

Oddziaływania negatywne

Zagrożeniem dla wód może być każdy rodzaj zabudowy bez właściwie zaprojektowanej i eksploatowanej infrastruktury. Może być nim także rozwijająca się turystyka i rekreacja, co wiąże się z wykorzystaniem cieków i zbiorników wodnych. Może zachodzić zagrożenie dla naturalnych brzegów cieków oraz okolicznych terenów ze względu na dużą penetrację turystyczną tych terenów.

W czasie prac związanych z budową sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej mogą wystąpić zawodnienia wykopów na niektórych odcinkach kolektorów. W takim przypadku konieczne będzie odwodnienie wykopu. Odpompowywanie wody podczas prac związanych z krótkotrwałym obniżeniem zwierciadła wody podziemnej będzie miało wyłącznie charakter ilościowy tzn. podczas prac związanych z odwodnieniem wykopów nie nastąpi zmiana jakości wody. Krótkotrwała, lokalna zmiana warunków hydrodynamicznych nie będzie miała wpływu na sąsiadujące tereny oraz na jakość wód podziemnych tego poziomu.

Zanieczyszczenie wód podziemnych może wystąpić na etapie realizacji poszczególnych zadań, szczególnie związanych z budową infrastruktury technicznej. Może to mieć miejsce w przypadku awarii sprzętu, co skutkować może przedostaniem się do wód substancji takich jak: olej, paliwo, płyn hydrauliczny. Z tego względu do prac powinien być dopuszczony jedynie sprawny sprzęt.

Potencjalnym źródłem zanieczyszczeń mogą być transformatory olejowe stosowane na farmach fotowoltaicznych. W celu uniknięcia przedostania się oleju lub cieczy izolacyjnej do środowiska oraz na wypadek sytuacji awaryjnych pod transformatorami należy umieścić szczelne misy olejowe o pojemności dopasowanej do ilości magazynowanego oleju.

Zagrożeniem dla wód podziemnych może być również niewłaściwa organizacja prac oraz nieprawidłowe zagospodarowanie odpadów. Miejsca składowania materiałów pędnych, odpadów, czasowe bazy transportowe powinny być zabezpieczone w sposób uniemożliwiający wprowadzanie na teren prowadzonych zanieczyszczeń ropopochodnych.

Przy właściwej organizacji pracy, sprawnych (bez wycieków olejów i płynów eksploatacyjnych) maszynach budowlanych i odpowiednim zagospodarowaniu odpadów zagrożenie dla środowiska wodnego będzie mało prawdopodobne.

Realizacja zadań związanych z budową i modernizacją dróg powodować będzie zwiększoną ilość odprowadzanych do środowiska zanieczyszczonych wód opadowych i roztopowych w związku ze wzrostem powierzchni zabudowanej. Zmniejszeniu ulegnie retencja glebowa wód opadowych i skuteczność ich samooczyszczania w glebach.

Planowane przedsięwzięcia nie będą ograniczać możliwości spełnienia celów środowiskowych dla jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych określonych w Planie gospodarowania wodami w obszarze dorzecza Wisły.

Zapisy Programu dotyczące ochrony zasobów wodnych w efekcie długofalowym nie będą powodowały negatywnych oddziaływań na środowisko.

Wskazanie działań minimalizujących negatywne oddziaływanie:

- prowadzenie robót budowlanych w sposób gwarantujący ochronę jakości wód powierzchniowych i podziemnych,
- zabezpieczanie urządzeń oraz miejsc magazynowania substancji niebezpiecznych przed potencjalnymi wyciekami i infiltracją do środowiska wodnego,
- zapewnienie wykonawcom prac odpowiedniego zaplecza socjalnego, w tym zaplecza sanitarnego, eliminującego ryzyko niekontrolowanego zrzutu ścieków,
- stosowanie rozwiązań technicznych sprzyjających racjonalnemu i oszczędnemu gospodarowaniu wodą,
- wykorzystywanie przydomowych oczyszczalni ścieków wyposażonych w rozbudowane systemy przelewowe, zapewniających wysoką jakość wód odprowadzanych do gruntu.

9.7 Wpływ na powietrze

Oddziaływania pozytywne

Bezpośredni pozytywny wpływ na poprawę jakości powietrza będą miały przede wszystkim zadania związane obszarem interwencji I, których realizacja skutkować będzie ograniczeniem emisji powierzchniowej i komunikacyjnej.

Korzystnie na jakość powietrza wpłyną zadania związane z modernizacją systemów ogrzewania, wymianą kotłów w obiektach mieszkalnych, rozbudową sieci ciepłowniczej i gazowej.

Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii pozwoli zmniejszyć zużycie energii pozyskanej w sposób tradycyjny w gospodarstwach indywidualnych, który powoduje znaczne zanieczyszczenie powietrza. Najbardziej popularne jest wykorzystanie energii słonecznej – montaż kolektorów słonecznych i ogniw fotowoltaicznych w obiektach użyteczności publicznej oraz budynkach mieszkalnych. Inwestycje związane z montażem kolektorów słonecznych i paneli fotowoltaicznych na dachu/obiekcie budowlanym nie wymagają uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach

Na terenie powiatu parczewskiego planuje się montaż instalacji fotowoltaicznych. Wytwarzanie energii elektrycznej z fotowoltaiki zmniejsza szkodliwe oddziaływanie na środowisko, związane z wykorzystaniem konwencjonalnych źródeł energii.

Zmniejszenie zapotrzebowania na ciepło i zrationalizowanie zużycia energii zostanie osiągnięte poprzez termomodernizację budynków.

O wielkości emisji liniowej decydują zanieczyszczenia z transportu powstające wzdłuż tras komunikacyjnych.

Substancje emitowane z silników pojazdów wpływają na jakość powietrza szczególnie w najbliższym otoczeniu dróg. Budowa nowych dróg oraz remonty i modernizacja infrastruktury drogowej pozwoli na podniesienie efektywności transportu drogowego na obszarze powiatu i skutkować będzie mniejszym obciążeniem środowiska typowymi emisjami z transportu (CO_2 , SO_2 , NO_x , Pb).

Korzystnie na jakość powietrza wpływa wykorzystywanie pojazdów niskoemisyjnych.

Pozytywne oddziaływanie na powietrze będzie miała cyfryzacja usług publicznych. Będzie to oddziaływanie pośrednie – poprzez dostęp do usług online nie będzie konieczności dojazdu do urzędu.. Cyfryzacja gmin usprawnia obsługę mieszkańców poprzez możliwość załatwiania spraw urzędowych online, np. płatności, składanie wniosków, zwiększy bezpieczeństwo danych urzędów i podniesie efektywność ich pracy, a także zapewni ciągłości pracy w sytuacjach kryzysowych, np. podczas pandemii.

Pośrednie pozytywne oddziaływanie na powietrze przyniosą działania związane z racjonalną gospodarką odpadami, która przełoży się m.in. na ograniczenie zużycia energii do produkcji materiałów oraz likwidację spalania odpadów w gospodarstwach domowych. Również pozytywny wpływ na jakość powietrza będą miały nasadzenia drzew, które filtrując powietrze pobierają dwutlenek węgla a oddają niezbędny do życia tlen.

Pośredni pozytywny wpływ na jakość powietrza wywrze edukacja ekologiczna.

Oddziaływania negatywne

Źródłem potencjalnych negatywnych oddziaływań na powietrze mogą być realizacja zadań z obszarów interwencji I, II, IV, V i VIII. Prace związane z wykonaniem zadań ze wskazanych obszarów będą miały wpływ na wielkość emisji i imisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych oraz na poziom hałasu.

Pyły i gazy będą wprowadzane do atmosfery w wyniku budowlanych i modernizacyjnych, podczas składowania materiałów i surowców, wykonywania prac ziemnych, w tym przemieszczania mas ziemnych, czy spalania paliw w silnikach pojazdów, maszyn i urządzeń. W zależności od ilości wyemitowanych zanieczyszczeń i warunków pogodowych będzie kształtował się lokalny poziom imisji zanieczyszczeń powietrza. Realizowane prace budowlane będą też źródłem hałasu, wpływającym na lokalny klimat akustyczny.

Charakter tych oddziaływań będzie lokalny i krótkotrwały. Emisja spalin z maszyn budowlanych oraz emisja substancji pyłowych, których źródłem jest głównie unoszenie z powierzchni pyłujących negatywnie, oddziałuje na powietrze i ma bezpośredni związek z prowadzeniem robót budowlanych.

Wskazanie działań minimalizujących negatywne oddziaływanie:

- stosowanie maszyn, urządzeń i pojazdów sprawnych technicznie, charakteryzujących się niskimi wskaźnikami emisyjności,
- wyłączanie silników pojazdów i sprzętu w czasie przestojów oraz przerw technologicznych,
- zwilżanie powierzchni ziemi w celu ograniczenia wtórnego pylenia generowanego przez prowadzone prace,
- ograniczenie stosowania paliw wysokoemisyjnych i zastępowanie ich paliwami o niższym wpływie na środowisko,
- uwzględnianie w dokumentacji projektowej rozwiązań technicznych skutecznie redukujących emisję zanieczyszczeń do powietrza,
- projektowanie i stosowanie technologii o wysokiej efektywności energetycznej,
- magazynowanie materiałów sypkich w warunkach zabezpieczających (pod przykryciem), minimalizujących ich rozwiewanie oraz możliwość przedostania się do środowiska.

9.8 Wpływ na powierzchnię ziemi

Oddziaływania pozytywne

Na zmniejszenie ilości zanieczyszczeń deponowanych w glebie wpłynie rozwój technologii niskoemisyjnych. Zastosowane technologie oparte głównie na wzroście efektywności energetycznej i zastosowaniu odnawialnych źródeł energii wpłyną na ograniczenie zmian powierzchni ziemi, zmniejszenie zanieczyszczeń gleb oraz spowolnienie jej degradacji. Na ograniczenie wykorzystania nieodnawialnych surowców energetycznych wpływ będzie miała także termomodernizacja.

Poprawa jakości gleb nastąpi również w skutek modernizacji i rozbudowy sieci kanalizacyjnej poprzez ograniczenie przedostawania się zanieczyszczeń do gleb.

Pośredni pozytywny wpływ na jakość gleb będą miały zadania związane z edukacją ekologiczną.

Oddziaływania negatywne

Potencjalne negatywne oddziaływanie realizacji planowanych zadań w obszarze oddziaływania na powierzchnię ziemi, może wystąpić w związku z realizacją zadań z następujących obszarów interwencji: I, II, IV, V, VI.

Wpływ realizacji zadań związanych z budową infrastruktury technicznej (wodociągi, kanalizacja, sieć ciepłownicza i gazowa) ograniczy się do etapu realizacji.

Realizacja planowanych zadań spowoduje zmiany ukształtowania powierzchni ziemi w związku z wykonywaniem wykopów, gromadzeniem i przemieszczaniem mas ziemnych.

Przemieszczanie mas ziemnych powoduje mieszanie warstw gleby, co może negatywnie wpłynąć na jej wartość produkcyjną w przypadku gleb użytkowanych rolniczo. Powierzchnia ziemi w fazie realizacji inwestycji będzie miejscem gromadzenia surowców i materiałów wykorzystywanych w procesie budowy, a także będzie miejscem pracy i postoju maszyn, urządzeń i pojazdów. Wykorzystywanie powierzchni ziemi na potrzeby realizowanych inwestycji może spowodować jej zanieczyszczenie. Prace budowlane winny być prowadzone z uwzględnieniem konieczności oszczędnego korzystania z terenu i minimalnego przekształcenia jego powierzchni. Wykonawcy robót są zobowiązani do takiej organizacji placu budowy, aby zminimalizować skutki działalności ekip budowlanych.

Wpływ planowanych przedsięwzięć kubaturowych na powierzchnię terenu będzie się przejawiał zajęciem terenu pod to przedsięwzięcie.

Niekorzystny wpływ na powierzchnię terenu ma prowadzone wydobywanie kruszywa. Każda eksploatacja odkrywkowa powoduje przekształceniem morfologii terenu. Z reguły skutkiem eksploatacji jest wyrobisko wgłębne. Zmiany w krajobrazie są trwałe, lecz po prawidłowo przeprowadzonej rekultywacji wyrobiska nie wpłyną negatywnie na krajobraz otaczającego terenu. Rekultywacja powinna być przeprowadzona zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa, w oparciu o wiążące decyzje Starosty Parczewskiego.

Wskazanie działań minimalizujących negatywne oddziaływanie:

- ograniczenie do niezbędnego minimum przekształceń powierzchni terenu,
- zdjęcie i zabezpieczenie warstwy próchnicznej gleby przed rozpoczęciem robót ziemnych oraz jej ponowne wykorzystanie i rozplantowanie po zakończeniu prac budowlanych,
- właściwe zaplanowanie i wyznaczenie miejsc magazynowania surowców, materiałów oraz odpadów, w sposób minimalizujący ryzyko ich oddziaływania na grunt,
- eliminacja praktyk polegających na składowaniu surowców, materiałów i odpadów bezpośrednio na powierzchni ziemi,
- selektywne gromadzenie odpadów w szczelnych pojemnikach lub kontenerach, uniemożliwiających przenikanie zanieczyszczeń do podłoża,
- stosowanie wyłącznie sprawnych technicznie maszyn, urządzeń i pojazdów oraz zapewnienie ich regularnego, bezpiecznego serwisowania,
- prowadzenie prac wydobywczych zgodnie z obowiązującymi wymogami prawa geologicznego i górniczego, w sposób ograniczający presję na środowisko gruntowo-glebowe.

9.9 Wpływ na krajobraz**Oddziaływania pozytywne**

Określenie oddziaływań na krajobraz jest trudne, gdyż podlega subiektywnym gustom. Pozytywne oddziaływania na krajobraz w głównej mierze występować będą na terenach zmienionych przez człowieka. Pozytywny wpływ na ten komponent mogą mieć inwestycje z zakresu termomodernizacji, które poza zmniejszeniem ilości energii cieplnej zużywanej w budynku skutkują, poprzez ocieplenie ścian zewnętrznych, odświeżeniem budynku i nadaniem mu estetycznego wyglądu.

Korzystny wpływ na krajobraz będzie miało wdrożenie Gminnych Programów Rewitalizacji, szczególnie zadań dotyczących wymiaru przestrzennego i technicznego – renowacji i remontów budynków, modernizacji infrastruktury (drogi, zieleń, place zabaw), porządkowanie przestrzeni oraz nadawanie jej nowych, funkcjonalnych zastosowań.

Oddziaływania negatywne

Źródłem potencjalnych negatywnych oddziaływań na krajobraz może być realizacja zadań w obszarach interwencji: I, II, IV, V, VIII.

Czasowe oddziaływanie, związane z etapem realizacji, związane będzie z rozbudową sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej. Wiąże się ono głównie z urządzeniem placów budowy, przemieszczaniem mas ziemnych, gromadzeniem surowców i materiałów na potrzeby budowy oraz wytwarzanych odpadów.

Nowym elementem w krajobrazie będą planowane instalacje fotowoltaiczne. Jej wpływ na krajobraz uzależniony będzie od lokalizacji. Najbardziej korzystna jest budowa farm fotowoltaicznych na terenach zindustrializowanych, już zdegradowanych i zabudowanych przez człowieka, albo terenach rolnych. Ze względu na stosunkową niewielką wysokość konstrukcji nie stanowią one dominanty w lokalnym krajobrazie i nie wywierają negatywnego wpływu na krajobraz kulturowy.

Stały wpływ na krajobraz będą miały zadania związane z budową i remontem dróg, budową ścieżek rowerowych (obszary interwencji: I, II, VII). Wytyczenie nowych inwestycji liniowych powodować będzie rozdrobnienie struktury przestrzennej krajobrazu i fragmentację ekosystemów.

Negatywny wpływ na krajobraz związany jest najczęściej z prowadzeniem inwestycji związanych z budową różnego rodzaju obiektów na terenach pozamiejskich, gdyż w wyniku ich realizacji na stałe zmieniony zostaje krajobraz. Oddziaływanie negatywne na krajobraz mają wszystkie inwestycje zajmujące przestrzeń, jeśli względy krajobrazowe nie będą wzięte pod uwagę na etapie planowania, a następnie realizacji inwestycji.

Takie działanie może pociągać za sobą konieczność zmiany charakteru danego terenu, z wycinką drzew, czy wykonywaniem nasypów i wykopów, co powoduje ingerencję w naturalny charakter terenów.

Wskazanie działań minimalizujących negatywne oddziaływanie:

- odpowiednie planowanie inwestycji z uwzględnieniem konieczności harmonijnego wkomponowania projektowanych obiektów w istniejący krajobraz,
- ograniczanie czasu magazynowania surowców, materiałów i odpadów do niezbędnego minimum,
- stosowanie materiałów wykończeniowych i konstrukcyjnych dobrze wpisujących się w charakter otoczenia,
- dobór kolorystyki elementów widocznych w przestrzeni w sposób zapewniający ich spójność z cechami krajobrazu,
- lokalizowanie obiektów o dużych gabarytach w miejscach, które nie będą przesłaniać cennych dominant krajobrazowych ani zakłócać percepcji kluczowych osi widokowych.

9.10 Wpływ na klimat

Oddziaływania pozytywne

Na modyfikację klimatu lokalnego, szczególnie w odniesieniu do emisji ciepła czy ograniczenia niekorzystnego efektu wyspy ciepła i smogu, wpływ będzie miało ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery.

Oddziaływania negatywne

Niewielkie oddziaływania negatywne planowanych zadań na klimat dotyczyć będzie etapu realizacji. Wiąże się ono przede wszystkim ze zużyciem paliw i energii elektrycznej. Zużycie paliw i energii będzie źródłem emisji gazów cieplarnianych o udowodnionym negatywnym wpływie na zmiany klimatyczne, które przejawiają się m.in. zwiększeniem intensywności występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych.

Zmiany w układach zabudowy mogą mieć wpływ na klimat lokalny tego obszaru. Może to spowodować na przykład wymuszenie lokalnych warunków przewietrzania tego terenu, może mieć wpływ na warunki termiczne, ponieważ przy wypełnianiu wolnych od zabudowy terenów, powiększać się będą powierzchnie pokryte betonem, asfaltem, czy innymi materiałami budowlanymi, zmieniać się będzie albedo dla tych terenów.

Wskazanie działań minimalizujących negatywne oddziaływanie:

- uwzględnianie w dokumentacji projektowej rozwiązań technicznych skutecznie ograniczających emisję zanieczyszczeń do środowiska,
- stosowanie technologii oraz urządzeń o niskich wskaźnikach emisyjności,
- racjonalne i efektywne gospodarowanie energią elektryczną oraz ciepłą, w tym wdrażanie rozwiązań ograniczających jej zużycie.

9.11 Wpływ na zasoby naturalne

Oddziaływania pozytywne

Na zmniejszenie zużycia węgla (nieodnawialnego źródła energii) wpłynie realizacja zadań z obszaru interwencyjnego I.

Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenie gminy, wymiana systemów grzewczych w obiektach użyteczności publicznej, w sektorach komunalnych i w budynkach należących do osób prywatnych oraz wszystkie zadania związane z termoizolacją obiektów.

Na obniżenie zużycia energii elektrycznej pozwoli wymiana energochłonnego oświetlenia na lampy energooszczędne (np. typu led) w oświetleniu ulicznym, na terenach wiejskich montaż oświetlenia ulic z wykorzystaniem nośników OZE.

Oddziaływania negatywne

Zadania wskazane w POŚ wymagać będą na etapie realizacji zużycia surowców i materiałów, w tym wody, energii, paliw, surowców mineralnych, produktów i półproduktów, głównie materiałów budowlanych i surowców metalicznych. Skala oddziaływania będzie uzależniona od rozmiaru planowanych działań i sposobu gospodarowania wykorzystywanymi surowcami i materiałami (oszczędności surowcowej i energetycznej).

Wskazanie działań minimalizujących negatywne oddziaływanie:

– racjonalne wykorzystanie zasobów.

9.12 Wpływ na zabytki

Oddziaływania pozytywne

Realizacja wszystkich zadań zmierzających do poprawy stanu powietrza atmosferycznego korzystnie wpłynie na stan zabytków. Dotyczy to zarówno zadań prowadzących do zmniejszenia niskiej emisji jak i zadań, które pozwolą na obniżenie emisji liniowej. Zanieczyszczenia powietrza powodowane przez NO₂ i SO₂ powodują korozję materiałów budowlanych. Zmniejszenie ilości zanieczyszczeń ograniczy niszczenie fasad zabytkowych budynków.

Również zadania dotyczące minimalizacji uciążliwości związanych z hałasem komunikacyjnym i drganiami, będą korzystne dla budynków, w tym obiektów zabytkowych, ponieważ wpłyną na zmniejszenie negatywnego oddziaływania drgań i wibracji, które mogą powodować ich uszkodzenie.

Usprawnienie układu komunikacyjnego zwiększy dostępność turystyczną powiatu, tak zewnętrzną jak i wewnętrzną ułatwiając tym samym dotarcie potencjalnym zwiedzającym do poszczególnych obiektów.

Oddziaływania negatywne

Potencjalny negatywny wpływ planowanych przedsięwzięć na zabytki będzie uzależniony od ich położenia względem obiektów objętych rejestrem lub ewidencją zabytków. Nie można wykluczyć negatywnych oddziaływań fazy realizacyjnej na stan techniczny istniejących zabytków w efekcie powodowanych wibracji i emisji gazów lub pyłów. Szczególny wpływ planowanych działań dotyczy inwestycji liniowych, których przebieg z dużym prawdopodobieństwem może sąsiadować z istniejącymi obiektami zabytkowymi. Skala oddziaływań będzie zależna m.in. od technologii wykonywania prac budowlanych, głównie prac ziemnych.

Wskazanie działań minimalizujących negatywne oddziaływanie:

– wszelkie prace należy prowadzić w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

9.13. Wpływ na dobra materialne**Oddziaływania pozytywne**

Realizacja zadań w zakresie rozbudowy sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej, ciepłowniczej, jak również przebudowy czy budowy dróg, będzie miała pozytywny wpływ na dobra materialne z uwagi na wzrost wartości nieruchomości posiadającej dobry dojazd i pełne uzbrojenie.

Pozytywny wpływ na dobra materialne będą miały prace związane z termomodernizacją obiektów – nastąpi poprawa stanu technicznego modernizowanych budynków.

Oddziaływania negatywne

Realizacja zadań wskazanych w POŚ może wymagać zmiany obecnego faktycznego sposobu zagospodarowania terenu i/lub ograniczać efektywność działalności gospodarczej w obszarach bezpośrednio sąsiadujących z terenami inwestycji, poprzez czasowe ograniczenie dostępności do obiektów produkcyjnych i wykorzystywanych na potrzeby świadczenia usług np. handlu.

10 Środki zapobiegające oraz ograniczające prawdopodobne negatywne oddziaływanie na środowisko przyrodnicze i krajobraz

Biorąc pod uwagę cel w jakim jest sporządzany i realizowany Program Ochrony Środowiska, należy uznać, że środkami zapobiegającymi negatywnemu oddziaływaniu na środowisko są w rzeczywistości rozwiązania zaproponowane w niniejszym dokumencie. Należy jednak pamiętać, że w wyniku realizacji zapisów tego dokumentu mogą powstać negatywne oddziaływania, o których mowa była w rozdziale wcześniejszym.

Adekwatnie do wskazanych negatywnych oddziaływań, przewiduje się przede wszystkim następujące środki zapobiegające, ograniczające oraz kompensujące negatywne oddziaływanie na środowisko:

- zapewnienie wysokiego poziomu przebiegu procedur oceny oddziaływania na środowisko dla poszczególnych przedsięwzięć stanowiących praktyczny wymiar realizacji POŚ (działania administracyjne),
- ścisły nadzór merytoryczny nad prawidłową realizacją POŚ oraz miarodajny monitoring stanu środowiska, analiza wyników monitoringu oraz podejmowanie działań adekwatnych do otrzymanych wyników,

- zapewnienie zgodności wydawanych decyzji administracyjnych z POŚ oraz zasadami ochrony środowiska,
- ścisła egzekucja zapisów określonych w decyzjach administracyjnych oraz w przepisach prawnych,
- konsolidacja informacji o stanie i ochronie środowiska,
- podejmowanie działań rekomendowanych w POŚ oraz prowadzenie procesów w taki sposób, by finalny produkt procesów spełniał rekomendowane przez POŚ wymagania,
- promowanie nowoczesnych rozwiązań technicznych w ochronie środowiska, uwzględniających wymogi najlepszej dostępnej techniki oraz zasad dobrej praktyki i rzetelnej wiedzy technicznej i naukowej,
- cykl działań edukacyjnych dla społeczeństwa,
- wzmocnienie (finansowe, merytoryczne, sprzętowe, kadrowe) funkcji kontrolnej służb ochrony środowiska.

Realizacja POŚ nie przewiduje skutków czy oddziaływań środowiskowych wymagających przeprowadzenia kompensacji przyrodniczej, w związku z czym nie przewiduje się podjęcia takich działań, choć można przypuszczać, że szczegółowe raporty oddziaływania na środowisko planowanych inwestycji będą wymagać podjęcia takich działań.

Do przedsięwzięć realizowanych w ramach POŚ, które mogą negatywnie oddziaływać na środowisko należą przede wszystkim na etapie budowy inwestycje w zakresie infrastruktury komunalnej tj. wodociągi i sieci kanalizacyjne.

Negatywne oddziaływanie ww. inwestycji na środowisko można ograniczyć do racjonalnego poziomu poprzez dobrze przemyślany wybór lokalizacji oraz odpowiedni dobór rozwiązań technicznych, technologicznych i organizacyjnych, ponieważ skala wywoływanych przez nie oddziaływań środowiskowych zależy będzie w znacznym stopniu od lokalnych uwarunkowań i zastosowanych rozwiązań ograniczających negatywny wpływ na środowisko. Ponadto prawidłowy projekt, uwzględniający potrzeby ochrony środowiska zarówno na etapie budowy, jak i w fazie eksploatacji inwestycji, także pozwoli istotnie ograniczyć te oddziaływania.

Do ogólnych działań ograniczających negatywne oddziaływanie należą w czasie realizacji inwestycji m. in.:

- prawidłowe zabezpieczenie techniczne sprzętu i placu budowy, w tym zwłaszcza w miejscach styku z ekosystemami szczególnie wrażliwymi na zmiany warunków siedliskowych,
- stosowanie odpowiednich technologii, materiałów i rozwiązań konstrukcyjnych,
- dostosowanie terminów prac do terminów rozrodu, wegetacji, okresów lęgowych,

– maskowanie elementów dysharmonijnych dla krajobrazu.

W przypadku gdy całkowite uniknięcie danego oddziaływania jest niemożliwe i istnieje niebezpieczeństwo nieodwracalnego zniszczenia szczególnie cennych elementów przyrody, konieczne jest podjęcie odpowiednio wcześniej działań kompensacyjnych. Należy m.in. zapewnić odtworzenie zniszczonych siedlisk w miejscach zastępczych, sztuczne zasilanie osłabionych populacji; tworzenie alternatywnych połączeń przyrodniczych i różnorodnych tras migracji zwierząt.

Niemniej na obecnym etapie projektowania ogólnego dokumentu strategicznego POŚ nie przewiduje się zaistnienia szkód w środowisku wywołanych realizacją Programu, które wymagałyby kompensacji.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu Ochrony Środowiska jest dokumentem wspomagającym projekt tego dokumentu, gdyż wskazuje na ewentualne zagrożenia wynikające z niepełnej jego realizacji. Sugerowane do realizacji przedsięwzięcia w ramach POŚ mają zdecydowanie pozytywny wpływ na środowisko. Proponowanie działań alternatywnych dla podanych rozwiązań nie ma zatem uzasadnienia z formalnego i ekologicznego punktu widzenia. Ponadto dokument ten ma charakter strategiczny i w związku z tym brak jest możliwości precyzyjnego określenia działań alternatywnych dla wskazanych zadań.

Projekt Programu sporządzany jest przez Powiat parczewski ale jego opracowanie opiera się także na współpracy i konsultacjach z podmiotami i instytucjami, które działają na terenie powiatu oraz jednostkami, które zgodnie ze swoimi kompetencjami opiniują lub uzgadniają projekt Programu. Tak więc w trakcie opracowywania Programu rozważane są alternatywne sposoby rozwiązania kwestii ochrony środowiska na analizowanym terenie, a ostateczna wersja stanowi kompromis pomiędzy zamierzeniami władz jednostek oraz uwarunkowaniami przyrodniczymi i społeczno – gospodarczymi.

Skutki środowiskowe podejmowanych działań silnie zależą od lokalnych warunków środowiska. Dlatego przy realizacji nowych inwestycji, to znaczy na etapie projektowania inwestycji, należy rozważać warianty alternatywne, tak aby wybrać ten, który w najmniejszym stopniu będzie negatywnie oddziaływać na środowisko. Jako warianty alternatywne przedsięwzięcia można rozważać: warianty lokalizacji inwestycji, warianty konstrukcyjne i technologiczne obiektów, warianty organizacyjne czy wariant niezrealizowania inwestycji (wariant 0). Ostatni wariant nie oznacza, że nic się nie zmieni, ponieważ brak realizacji inwestycji może również powodować konsekwencje środowiskowe.

11 Możliwe transgraniczne oddziaływanie na środowisko

Powiat parczewski nie znajduje się w strefie przygranicznej, co oznacza, że wdrażanie ustaleń Programu Ochrony Środowiska nie będzie generować oddziaływań mogących wywoływać skutki poza granicami państwa. Charakter planowanych działań, ich lokalny zasięg oraz przewidziane środki minimalizujące sprawiają, że ewentualne oddziaływania środowiskowe będą miały wyłącznie wymiar lokalny lub regionalny, bez potencjału do przenoszenia się na obszary państw sąsiednich.

Ponadto zakres interwencji ujętych w POŚ ukierunkowany jest na poprawę stanu środowiska – w tym jakości powietrza, gleb, wód, krajobrazu oraz bioróżnorodności – co dodatkowo wyklucza możliwość powstania negatywnych skutków o charakterze transgranicznym. W konsekwencji nie zachodzi konieczność stosowania procedur związanych z oceną oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym.

12 Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Przeprowadzona ocena stanu środowiska na obszarze powiatu parczewskiego wskazuje na szereg istotnych problemów wymagających interwencji, w tym dotyczących jakości powietrza, gospodarki wodno-ściekowej, ochrony gleb, bioróżnorodności oraz gospodarki odpadami. Przedsięwzięcia zaplanowane w Programie Ochrony Środowiska są adekwatne do zdiagnozowanych potrzeb i ukierunkowane na poprawę kluczowych elementów środowiska przyrodniczego.

Zaniechanie realizacji POŚ skutkowałoby pogłębianiem się istniejących problemów, ograniczeniem możliwości przeciwdziałania degradacji środowiska oraz utratą szans na poprawę jakości życia mieszkańców. Brak wdrożenia programu mógłby prowadzić do dalszego obniżenia jakości powietrza, pogorszenia stanu wód i gleb, wzrostu presji na ekosystemy oraz zwiększenia ryzyka występowania negatywnych skutków zmian klimatu. Implementacja ustaleń POŚ jest zatem kluczowa dla zrównoważonego rozwoju powiatu i zapewnienia właściwej ochrony środowiska w perspektywie długoterminowej.

Wstęp i informacje o projekcie dokumentu

Przedmiotem niniejszej prognozy oddziaływania na środowisko jest projekt Programu Ochrony Środowiska dla powiatu parczewskiego na lata 2026–2029 z perspektywą do 2033 roku. Celem opracowania Prognozy, zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz dokonanymi uzgodnieniami, jest przeprowadzenie kompleksowej analizy potencjalnych oddziaływań planowanych w POŚ działań na poszczególne elementy środowiska, identyfikacja możliwych oddziaływań skumulowanych, a także ocena zasadności stosowania rozwiązań alternatywnych oraz potrzeby wdrożenia działań kompensacyjnych.

Program obejmuje działania przewidziane do realizacji w latach 2026–2029, z możliwością kontynuacji do roku 2033. Dokument został opracowany w 2025 roku jako wykonanie obowiązku wynikającego z ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2025, poz. 647 z późn. zm.).

Przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, której integralną część stanowi niniejsza prognoza, jest realizacją wymogów prawnych wynikających z dyrektywy 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. W sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko, a także zapewnienia zgodności z przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2024, poz. 1112 z późn. zm.).

Ocena zgodności POŚ z celami ochrony środowiska ustanowionymi na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym, krajowym, regionalnym .

Analiza kluczowych dokumentów Unii Europejskiej odnoszących się do obszaru objętego Programem Ochrony Środowiska pozwala stwierdzić, że POŚ w znacznym stopniu realizuje cele wskazane w tych dokumentach, w zakresie wynikającym z jego możliwości finansowych oraz kompetencji samorządu powiatowego.

Równocześnie przeprowadzone porównanie celów i kierunków interwencji zawartych w Programie z dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym i regionalnym potwierdza ich wzajemną spójność. Cele oraz działania ujęte w POŚ są zgodne z podstawowymi strategiami rozwoju, programami sektorowymi oraz dokumentami planistycznymi obowiązującymi w Polsce i województwie lubelskim.

Analiza i ocena istniejącego stanu środowiska

W oparciu o dostępne materiały źródłowe dokonano identyfikacji kluczowych problemów i zagrożeń środowiskowych na obszarze objętym Programem Ochrony Środowiska, a także określono aktualny stan poszczególnych komponentów środowiska. Analiza objęła wszystkie istotne elementy środowiska przyrodniczego, w szczególności: jakość powietrza atmosferycznego, zasoby wodne, stan i ochronę przyrody, klimat akustyczny, gospodarkę odpadami, promieniowanie elektromagnetyczne (PEM), zasoby surowców naturalnych, gleby oraz zagrożenia związane z możliwością wystąpienia poważnych awarii.

Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia ocenianego dokumentu

Na podstawie analizy stanu środowiska, w powiecie parczewskim zidentyfikowano problemy związane przede wszystkim z jakością powietrza, stanem wód powierzchniowych, ochroną przyrody, gospodarką odpadami i hałasem. Poprawy wymaga również stan wód powierzchniowych. Stan wód na terenie powiatu parczewskiego wskazuje na konieczność uregulowania gospodarki wodno – ściekowej. Na terenach powiatu występują obszary o bogatych walorach przyrodniczych. Głównym ich zagrożeniem jest nasilająca się tendencja do ich zasiedlania i zagospodarowywania. W kwestii gospodarki odpadami należy zwiększyć udział odzysku oraz selektywnej zbiórki odpadów. Problem stanowi również duża masa odpadów kierowanych do składowania. Ograniczenia wymaga uciążliwość akustyczna ze źródeł drogowych.

Wpływ na środowisko w przypadku odstąpienia od realizacji POŚ

W przypadku braku realizacji POŚ dla powiatu parczewskiego może nastąpić pogorszenie stanu środowiska, szczególnie powietrza i wód powierzchniowych. Zważywszy na fakt, iż środowisko jest organizmem składającym się z powiązanych ze sobą komponentów przełoży się to na stan całego środowiska.

Analiza i ocena znaczących oddziaływań na środowisko

W ramach analiz oceniono szczegółowo możliwe oddziaływania wszystkich obszarów interwencji przewidzianych w Programie na poszczególne elementy środowiska, w tym na: ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki i dobra materialne. Przy ocenie wykorzystano wypracowane kryteria oceny oddziaływania uwzględniające stan i największe problemy środowiska. Szczegółowe analizy zostały wykonane dla obszaru i kierunku interwencji, które mogą być realizowane w ramach POŚ.

Podsumowanie oddziaływań na powietrze

Największy pozytywny wpływ na jakość powietrza w powiecie parczewskim będą miały działania przewidziane w Programie Ochrony Środowiska, obejmujące rozwój odnawialnych źródeł energii, poprawę efektywności energetycznej budynków oraz ograniczanie niskiej emisji. Planowana wymiana źródeł ciepła na niskoemisyjne oraz likwidacja pieców przestarzałych technologicznie przyczynią się do zmniejszenia emisji pyłów PM10, benzo(a)pirenu i innych zanieczyszczeń charakterystycznych dla sektora komunalno-bytowego. Termomodernizacja budynków mieszkalnych i publicznych, przewidziana jako jedno z kluczowych działań w tabeli zadań, ograniczy zużycie energii i poprawi bilans energetyczny obiektów, co również przełoży się na redukcję emisji. Dodatkowo, modernizacja dróg oraz rozwój infrastruktury rowerowej i pieszej przyczynią się do zmniejszenia emisji komunikacyjnych dzięki usprawnieniu ruchu i zmianom w strukturze transportu.

Potencjalne oddziaływania negatywne, jakie mogą wystąpić w ramach realizacji poszczególnych inwestycji, mają charakter krótkotrwały i przejściowy, ograniczony do etapu prac budowlanych. Związane są przede wszystkim z emisją spalin z maszyn budowlanych, zwiększeniem ruchu pojazdów oraz czasowym pyleniem z placów budów. Oddziaływania te ustępują po zakończeniu prac i nie wpływają na długoterminową skuteczność działań poprawiających jakość powietrza na terenie powiatu parczewskiego.

Podsumowanie oddziaływań na wody

Działania ujęte w Programie Ochrony Środowiska będą wywierały istotnie pozytywny wpływ na jakość oraz dostępność zasobów wodnych. Kluczowe znaczenie mają zadania dotyczące modernizacji oczyszczalni ścieków, budowy i rozbudowy sieci kanalizacji sanitarnej oraz sieci wodociągowej, a także instalacji przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach o rozproszonej zabudowie. Działania te ograniczą ilość nieoczyszczonych ścieków trafiających do gleb i wód oraz poprawią bezpieczeństwo sanitarne mieszkańców. Zgodnie z celami POS, pozytywny wpływ przyniesie także zwiększanie retencji, renaturalizacja cieków oraz działania ograniczające spływ zanieczyszczonych wód opadowych. Ważnym elementem ochrony zasobów wodnych pozostaje również monitoring jakości wód prowadzony w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska.

Potencjalne oddziaływania negatywne, takie jak czasowe obniżenie zwierciadła wód gruntowych czy zmiany stosunków wodnych, mogą wystąpić podczas realizacji inwestycji infrastrukturalnych, zwłaszcza o dużym zakresie robót ziemnych. Eksploatacja dróg oraz innych elementów infrastruktury transportowej może wiązać się ponadto z emisją zanieczyszczeń do wód powierzchniowych, wynikającą m.in. ze spływów zanieczyszczonej wody opadowej. Oddziaływania te mają jednak charakter lokalny i mogą być minimalizowane poprzez stosowanie właściwych środków technicznych i ochronnych.

Podsumowanie oddziaływań na różnorodność biologiczną, zwierzęta i rośliny, w tym na obszary Natura 2000

Program Ochrony Środowiska Powiatu Parczewskiego przewiduje liczne działania służące ochronie i wzmacnianiu różnorodności biologicznej. Realizacja zadań dotyczących ochrony siedlisk przyrodniczych, zwiększania powierzchni biologicznie czynnych, nasadzeń drzew, rekultywacji terenów zdegradowanych oraz ochrony obszarów Natura 2000 przyczyni się do zachowania i poprawy warunków bytowania gatunków chronionych. Działania z zakresu gospodarki wodno-ściekowej oraz ograniczenia zanieczyszczeń powietrza i gleb będą pośrednio wspierać stan ekosystemów, w tym wodnych i terenów podmokłych. Na obszarach wiejskich pozytywny wpływ przyniosą programy rolno-środowiskowo-klimatyczne oraz zrównoważone praktyki rolnicze.

Negatywne oddziaływania mogą wynikać z rozbudowy infrastruktury drogowej oraz inwestycji kubaturowych, które mogą powodować fragmentację siedlisk, usuwanie drzew i krzewów oraz ingerencję w struktury ekologiczne. Zgodnie z celami programu oddziaływania te należy minimalizować poprzez stosowanie kompensacji przyrodniczej, prowadzenie prac poza okresami lęgowymi, zachowanie korytarzy ekologicznych oraz włączanie zieleni towarzyszącej do projektów infrastrukturalnych.

Podsumowanie oddziaływań na krajobraz

Działania przewidziane w POS będą w wielu przypadkach oddziaływać pozytywnie na krajobraz, w szczególności poprzez poprawę ładu przestrzennego, odnowę infrastruktury, estetyzację miejscowości oraz termomodernizację budynków publicznych i prywatnych. Zwiększanie powierzchni zieleni, rekultywacja terenów zdegradowanych oraz rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury również przyczynią się do podniesienia wartości krajobrazowych powiatu.

Potencjalne oddziaływania negatywne mogą wynikać z zajmowania nowych terenów pod inwestycje, niekontrolowanej zabudowy oraz usuwania drzew i krzewów. Niewłaściwie zaplanowana infrastruktura może naruszać lokalny układ przestrzenny, prowadzić do dysharmonii krajobrazu oraz utraty jego wartości kulturowo-przyrodniczych. Dlatego w realizacji zadań inwestycyjnych należy uwzględniać lokalny kontekst krajobrazowy, estetykę projektów i środki minimalizujące wpływ wizualny inwestycji.

Negatywny wpływ na krajobraz może wynikać również z usuwania drzew i krzewów, szczególnie w miejscach o wysokich walorach przyrodniczych lub kulturowych, co może prowadzić do zubożenia struktury krajobrazu. Skutki te mogą być jednak ograniczone poprzez stosowanie odpowiednich zasad gospodarki zielenią, nasadzenia kompensacyjne oraz planowanie inwestycji z uwzględnieniem lokalnych wartości krajobrazowych.

Podsumowanie oddziaływań na ludzi

Realizacja działań ujętych w Programie Ochrony Środowiska Powiatu Parczewskiego będzie w znacznym stopniu oddziaływać pozytywnie na zdrowie i jakość życia mieszkańców. Najkorzystniejsze efekty przyniosą przedsięwzięcia prowadzące do poprawy jakości powietrza, wód, gleb oraz ogólnego stanu środowiska przyrodniczego. Poprawa gospodarki odpadami, w tym ograniczenie nielegalnych składowisk i zwiększenie poziomu selektywnej zbiórki, również przełoży się na zwiększenie bezpieczeństwa sanitarnego mieszkańców. Eliminacja zanieczyszczeń z poszczególnych komponentów środowiska wpłynie bezpośrednio na redukcję czynników chorobotwórczych, a tym samym na wzrost komfortu życia oraz zdrowia publicznego.

Ograniczenie wykorzystania konwencjonalnych źródeł energii i rozwój odnawialnych źródeł energii będą sprzyjały zmniejszeniu emisji zanieczyszczeń powietrza, co może przyczynić się do ograniczenia zachorowań na choroby układu oddechowego czy krążenia. Działania zwiększające efektywność energetyczną, w tym termomodernizacja budynków, przyniosą dodatkowe korzyści w postaci poprawy komfortu cieplnego oraz zmniejszenia kosztów utrzymania budynków, co pozytywnie wpłynie na sytuację ekonomiczną gospodarstw domowych.

Modernizacja infrastruktury drogowej przyczyni się do poprawy jakości powietrza i klimatu akustycznego, co będzie oddziaływać pozytywnie na zdrowie mieszkańców. Rozdzielenie ruchu pieszego i rowerowego od ruchu kołowego oraz budowa bezkolizyjnych przejść zwiększą poziom bezpieczeństwa na drogach. Bardzo istotny pozytywny wpływ na zdrowie ludzi będzie miała także rozbudowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej, która poprawi standard życia oraz zmniejszy ryzyko skażenia środowiska i chorób o podłożu wodno-ściekowym.

Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców, osiągany m.in. poprzez działania edukacyjne oraz promocję odnawialnych źródeł energii, wpłynie na bardziej odpowiedzialne postawy prośrodowiskowe i dalsze ograniczenie presji na środowisko.

Negatywne oddziaływania na ludzi mogą występować głównie na etapie realizacji inwestycji i będą związane z pracami budowlanymi, takimi jak utrudnienia w ruchu drogowym, czasowa emisja spalin i pyłów czy hałas. Mają one jednak charakter krótkotrwały i ustępują po zakończeniu robót. W fazie eksploatacji potencjalna uciążliwość może wynikać z emisji hałasu i wibracji, jednak jej skala jest ograniczona i możliwa do minimalizowania dzięki odpowiednim rozwiązaniom technicznym.

Podsumowanie oddziaływań na powierzchnię ziemi, gleby i zasoby naturalne

Realizacja działań ujętych w Programie Ochrony Środowiska Powiatu Parczewskiego będzie w większości oddziaływać pozytywnie na stan powierzchni ziemi, gleb oraz zasobów naturalnych. Rozwój technologii niskoemisyjnych oraz ograniczenie ładunku zanieczyszczeń emitowanych z sektora transportowego przyczynią się do zmniejszenia depozycji zanieczyszczeń w glebie, co w dłuższej perspektywie poprawi jej jakość i funkcje użytkowe. Istotny wpływ będzie miała również rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej oraz budowa przydomowych oczyszczalni ścieków, które ograniczą ryzyko niekontrolowanego odprowadzania ścieków i wnikania zanieczyszczeń do gleb, a także zmniejszą presję na środowisko gruntowo-wodne.

Negatywne oddziaływania dotyczą głównie przekształceń terenu w wyniku realizacji inwestycji, takich jak roboty ziemne, naruszenie wierzchniej warstwy glebowej czy wzrost powierzchni uszczelnionych. Zgodnie z celami POS, skutki te mogą być minimalizowane poprzez odpowiednie planowanie przestrzenne, stosowanie działań kompensacyjnych oraz ochronę gruntów o wysokich walorach rolniczych i przyrodniczych.

Podsumowanie oddziaływań na zabytki i dobra materialne

Realizacja działań przewidzianych w Programie Ochrony Środowiska Powiatu Parczewskiego może oddziaływać pośrednio pozytywnie na zabytki oraz inne dobra materialne. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza, w szczególności pyłów i związków chemicznych o działaniu korozyjnym, przyczyni się do zmniejszenia tempa degradacji obiektów zabytkowych oraz elementów architektury o wysokich walorach kulturowych. Korzystne oddziaływania przyniosą również działania związane z termomodernizacją budynków, która oprócz poprawy efektywności energetycznej wpływa na zwiększenie ich trwałości, zabezpieczenie przed niszczeniem oraz poprawę warunków zachowania substancji zabytkowej.

Potencjalne negatywne oddziaływania mogą pojawić się głównie w trakcie prac modernizacyjnych i inwestycyjnych, kiedy to istnieje ryzyko mechanicznego uszkodzenia obiektów zabytkowych, naruszenia ich struktury lub osłabienia stabilności. Oddziaływania te mają jednak charakter krótkotrwały i mogą być skutecznie ograniczane poprzez stosowanie odpowiednich środków technicznych, nadzoru konserwatorskiego oraz prowadzenie inwestycji zgodnie z zaleceniami właściwych służb ochrony zabytków.

Wskazania działań minimalizujących i kompensujących oddziaływanie negatywne oraz inne możliwe warianty

W przypadku wystąpienia oddziaływań negatywnych danego działania na środowisko zaproponowano sposoby ich zapobiegania i ograniczania. Do najczęściej pojawiających się możemy zaliczyć dostosowywanie terminów prac do okresów lęgowych, stosowanie sprzętu powodującego jak najmniejsze zanieczyszczenie środowiska, sprawne przeprowadzeni prac, minimalizacja powstających odpadów.

Monitoring skutków realizacji POŚ

Program Ochrony Środowiska określa zasady prowadzenia monitoringu oraz oceny skuteczności jego wdrażania. W dokumencie wskazano zestaw wskaźników ilościowych i jakościowych, które umożliwią ocenę stopnia realizacji wyznaczonych celów oraz efektywności podejmowanych działań. System monitoringu zakłada regularne zbieranie i analizę danych, co pozwoli na bieżące identyfikowanie postępów, odchyleń oraz ewentualnych potrzeb w zakresie korekty działań. Skuteczne monitorowanie wymaga ścisłej współpracy wszystkich jednostek administracyjnych oraz instytucji zaangażowanych w realizację POŚ, w tym gmin powiatu parczewskiego, służb ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za poszczególne obszary interwencji.

13 Wykaz skrótów

BaP	benzo(a)piren
GUS	Główny Urząd Statystyczny
GZWP	Główny Zbiornik Wód Podziemnych
JCWP	Jednolite Części Wód Powierzchniowych
JCWpd	Jednolite Części Wód Podziemnych
KZGW	Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej
MŚ	Ministerstwo Środowiska
OZE	Odnawialne Źródła Energii
PEM	Pole Elektromagnetyczne
PM10	Pył Zawieszony O Średnicy Ziaren Do 2,5 Mikrometra
PM2,5	Pył Zawieszony O Średnicy Ziaren Do 10 Mikrometrów
POŚ	Program Ochrony Środowiska
RDOŚ	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska

14 Spis tabel

Tabela 1 Główne cele i kierunki POŚ	9
Tabela 2 Klasyfikacja strefy lubelskiej wg kryterium ochrony zdrowia w ocenie za rok 2023- 2024	20
Tabela 3 Klasyfikacja strefy lubelskiej wg kryterium ochrony roślin w latach 2023-2024	20
Tabela 4 Jednolite części wód występujące na terenie powiatu parczewskiego oraz ich stan zgodnie z II aPGW	24
Tabela 5 Jakość JCWP znajdujących się na terenie Powiatu Parczewskiego	26
Tabela 6 Wykaz wód stojących na terenie Powiatu Parczewskiego	30
Tabela 7 Ocena stanu JCWPd	33
Tabela 8 Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej	34
Tabela 9 Wykaz użytków ekologicznych znajdujących się na terenie Powiatu Parczewskiego	75
Tabela 10 Wykaz pomników przyrody znajdujących się na terenie Powiatu Parczewskiego	83
Tabela 11 Wykaz zabytków w Powiecie Parczewskim wpisanych do rejestru zabytków	93
Tabela 12 Wybrane kryteria oceny wpływu POŚ	104
Tabela 13 Charakter prawdopodobnych oddziaływań – oznaczenia	105
Tabela 14 Wykaz zastosowanych wskaźników i ich skrótów	105
Tabela 15 Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu Ochrony Środowiska dla powiatu parczewskiego na lata 2026 – 2029 z perspektywą do 2033	106

Załącznik 1 Pismo Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Lublinie w sprawie uzgodnienia zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie

**REGIONALNY DYREKTOR
OCHRONY ŚRODOWISKA
W LUBLINIE**

WSTI.411.24.2025.AC

Biała Podlaska, 25 sierpnia 2025 r.

**Starosta Parczewski
ul. Warszawska 24
21-200 Parczew**

Odpowiadając na pismo Starosty Parczewskiego z dnia 30 lipca 2025 r. z prośbą o uzgodnienie, na podstawie art. 53 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t. j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1112, z późn. zm.) zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla projektu **„Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Parczewskiego na lata 2026 – 2029 z perspektywą do 2033”**, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie przedstawia stanowisko w tej sprawie.

Dokument „Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Parczewskiego na lata 2026 – 2029 z perspektywą do 2033” będzie wyznaczał ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Zakres prognozy ooś powinien odpowiadać wymaganiom wynikającym z art. 51 ust. 2 ustawy ooś, według kolejności ustalonej w tym przepisie oraz przy zachowaniu warunków, o których mowa w art. 52 ust.1 i 2 ww. ustawy, szczegółowo przedstawiając następujące zagadnienia:

- dokonać oceny wpływu planowanego sposobu zagospodarowania i użytkowania terenu wraz z określeniem jego przewidywanej skali i intensywności;
- opisać metody zastosowane przy sporządzaniu prognozy, w szczególności informacje dotyczące pochodzenia danych na temat środowiska przyrodniczego;
- przedstawić istniejący stan środowiska, w tym opis elementów przyrodniczych, zagrożenia dla środowiska i źródła tych zagrożeń oraz problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu;
- przeanalizować wpływ planowanego zagospodarowania na środowisko przyrodnicze, w tym obszary podlegające ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t. j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478, z późn. zm.);

- zidentyfikować i ocenić przewidywane znaczące oddziaływanie na środowisko wynikające z projektowanego przeznaczenia terenu, w tym na różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne, z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy,
- przedstawić podsumowanie ocen częściowych dla poszczególnych elementów środowiska przyrodniczego oraz obszarów chronionych,
- przedstawić rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczenie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu.

Ponadto należy przeanalizować i ocenić wpływ projektowanego zagospodarowania terenu na krajobraz, w tym krajobraz kulturowy, należy przeprowadzić analizę przewidywanych oddziaływań na wartości krajobrazowe i turystyczne sporządzanej zmiany dokumentu, ze szczególnym uwzględnieniem konieczności ochrony walorów krajobrazowych, punktów widokowych, przedpól ekspozycji i osi widokowych w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz przeprowadzić analizę oddziaływania widokowego planowanego zagospodarowania przestrzennego.

W myśl art. 52 ust. 1 ustawy o oś analiza zawarta w prognozie oś powinna zostać dostosowana do stopnia szczegółowości zapisów projektowanego dokumentu. Informacje zawarte w Prognozie winny być opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny.

W prognozie należy dokonać opisu stanu środowiska w sposób umożliwiający określenie rodzajów i skali przewidywanych oddziaływań oraz określenie zmian spowodowanych realizacją zapisów planu.

Prognoza powinna umożliwić wskazanie na wczesnym etapie potencjalnych kolizji z obszarami przyrodniczymi, kulturowymi oraz ewentualnych konfliktów społecznych. Prognoza powinna także w sposób uzasadniony i racjonalny przedstawić rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na formy ochrony przyrody.

Istotnym elementem jest także przeanalizowanie i ocena wpływu realizacji ustaleń projektu ww. dokumentu na zmiany klimatyczne oraz różnorodność biologiczną. Jednocześnie należy rozważyć czy przewidywane zmiany warunków klimatycznych i środowiskowych będą miały wpływ na realizację projektowanego dokumentu. W prognozie należy przeanalizować czy ustalenia projektu planu uwzględniają cele i kierunki adaptacji do zmian klimatu, o których mowa w Strategicznym planie adaptacji dla sektorów i obszarów

wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 opracowanym przez Ministerstwo Środowiska.

W opracowaniu powyższych zagadnień pomocny może być poradnik opublikowany przez Komisję Europejską pt. „Poradnik dotyczący uwzględniania problematyki zmian klimatu i różnorodności biologicznej w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko” zamieszczony na stronie internetowej Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

Celem opracowania prognozy jest określenie przewidywanych skutków wpływu założeń miejscowego planu na środowisko, wynikające z wprowadzenia nowych funkcji, ewentualnych sposobów ich uniknięcia oraz rozważenia możliwych alternatyw. W związku z powyższym, analiza i ocena wpływu ustaleń projektu, powinna bazować na dostępnej dokumentacji, np. aktualnym opracowaniu ekofizjograficznym, sporządzonym na potrzeby prac planistycznych.

Prognoza powinna wykazać, że projekt dokumentu uwzględnia zasady zrównoważonego rozwoju i racjonalne gospodarowanie zasobami środowiska.

**Z up. Regionalnego Dyrektora
Ochrony Środowiska w Lublinie
Milena Kiryluk
p.o. Naczelnika Wydziału Spraw Terenowych I
w Białej Podlaskiej
*/podpisano kwalifikowanym
podpisem elektronicznym/***

Załącznik 2 Pismo Lubelskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w sprawie uzgodnienia zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie

Egzemplarz Nr 1

**LUBELSKI
PAŃSTWOWY WOJEWÓDZKI
INSPEKTOR SANITARNY**

20-708 Lublin, ul. Pielęgniarek 6
tel. 81 743-42-72 lub 81 533-41-00

wsse.lublin@sanepid.gov.pl, <http://www.gov.pl/web/wsse-lublin>

Lublin, dnia 20.08.2025 r.

DNS-NZ.7016.165.2025

**Starosta Powiatu Parczewskiego
ul. Warszawska 24
21-200 Parczew**

W odpowiedzi na wniosek Strony z dnia 30.07.2025 r., znak: ROŚ-IV.604.12.2025.KR1 uzupełnionego pismem z dnia 18.08.2025 r., w przedmiocie uzgodnienia zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko na podstawie art. 47 ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (tekst jednolity: Dz. U. z 2024 r. poz. 1112 z późn. zm.) dla dokumentu pn. *Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Parczewskiego na lata 2026-2029 z perspektywą do 2033* Lubelski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny informuje, iż zgodnie z art. 47 ust. 1 powyższej ustawy przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest wymagane także w przypadku projektu dokumentu innego niż wymieniony w art. 46 ust. 1 oraz w przypadku projektu zmiany takiego dokumentu, jeżeli w uzgodnieniu z właściwym organem, o którym mowa w art. 57, (tj. Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska), organ opracowujący projekt stwierdzi, że realizacja postanowień danego dokumentu albo jego zmiany może spowodować znaczące oddziaływanie na środowisko.

Biorąc powyższe pod uwagę należy uznać, że przedmiotowy dokument na etapie stwierdzenia potrzeby przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko nie wymaga wydania opinii państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego.

Z-CA LUBELSKIEGO PAŃSTWOWEGO
WOJEWÓDZKIEGO INSPEKTORA
SANITARNEGO
Jolanta Dobrzańska
/podpisano elektronicznie/

Otrzymuje:
Egz. Nr 1 – Adresat - e-Doręczenia

Sporządził: DG, Oddział Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego, tel. kontaktowy (81) 533 41 57
Sprawdził: wz MJ, Oddział Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego, tel. kontaktowy (81) 533 41 57

Strona 1 z 1

Załącznik 3 Oświadczenie autora

EKO-GEO Michał Smuszkiewicz
ul. Strażacka 6
36-110
Majdan Królewski

tel.: +48 699 712 046
e-mail: info@ekogeo.com.pl
NIP: 814-167-01-84

OŚWIADCZENIE

Oświadczam, że zespół autorów prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWITU PARCZEWSKIEGONA LATA 2026 – 2029 z perspektywą do 2033 roku spełnia wymagania, o których mowa w art.74a ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2024 poz. 1112).

Z poważaniem,

Michał Smuszkiewicz